

MENDELOVA UNIVERZITA V BRNĚ

Fakulta regionálního rozvoje a mezinárodních studií

**Mezinárodní migrační toky z Maroka do Španělska
a integrace migrantů**

Diplomová práce

Autor: Bc. Eva Opluštilová

Vedoucí práce: doc. Ing. Milan Palát, Ph.D.

Brno 2016

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci „Mezinárodní migrační toky z Maroka do Španělska a integrace migrantů“ vypracovala samostatně a veškeré použité prameny a informace uvádím v seznamu použité literatury. Souhlasím, aby moje práce byla zveřejněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách ve znění pozdějších předpisů a v souladu s platnou Směrnicí o zveřejňování vysokoškolských závěrečných prací.

Jsem si vědoma, že se na moji práci vztahuje zákon č.121/2000 Sb., autorský zákon, a že Mendelova univerzita v Brně má právo na uzavření licenční smlouvy a užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona.

Dále se zavazuji, že před sepsáním licenční smlouvy o využití díla jinou osobou (subjektem) si vyžádám písemné stanovisko univerzity, že předmětná licenční smlouva není v rozporu s oprávněnými zájmy univerzity, a zavazuji se uhradit případný příspěvek na úhradu nákladů spojených se vznikem díla, a to až do jejich skutečné výše

V Brně dne:

.....

podpis

Poděkování

Chci poděkovat panu doc. Ing. Milanu Palátovi Ph.D. za vedení, věcné připomínky a rady, které mi sloužily jako inspirace během psaní této práce.

Abstrakt

OPLUŠTILOVÁ, Eva. *Mezinárodní migrační toky z Maroka do Španělska a integrace migrantů*. Brno, 2016. Diplomová práce. Mendelova univerzita v Brně, Fakulta regionálního rozvoje a mezinárodních studií.

Tato diplomová práce se zabývá vyhodnocením migračních toků z Maroka do Španělska a integrací migrantů na základě studia vybraných indikátorů integrace jako je přístup ke španělskému občanství, uplatnění na pracovním trhu, participace na vzdělávání a sociální inkluze. Počet imigrantů přicházejících do Španělska se po roce 2007 začal snižovat. Velkým problémem ve Španělsku je vysoká míra nezaměstnanosti, která je právě jedním z ukazatelů integrace imigrantů. Práce poskytuje návrhy na zlepšení stávající situace ve Španělsku a poznatky, jež by mohly být aplikovatelné i v ČR v rámci strategie pro integraci imigrantů.

Klíčová slova

Imigrace, integrace, imigrační politika, Španělsko, Maročané.

Abstract

OPLUŠTILOVÁ, Eva. *International migration flows from Morocco to Spain and integration of migrants*. Brno, 2016. Diploma thesis. Mendel university in Brno, Faculty of regional development and international studies.

This diploma thesis evaluates migration flows from Morocco to Spain and integration of immigrants based on studying integration indicators such as access to the Spanish citizenship, access to the labour market, participation in education and social inclusion. Number of immigrants arriving to Spain has started decreasing since 2007. High unemployment rate is a big problem in Spain. Unemployment rate is one of the indicators of integration. This thesis proposes ideas for the improvement of the current situation in Spain and also proposes the ideas that could be implemented in Czech Republic within the strategy for integration of immigrants.

Key Words

Immigration, intergration, immigration policy, Spain, Moroccans.

Obsah

ÚVOD.....	6
1 CÍL PRÁCE A METODIKA.....	8
3 TEORETICKÉ ASPEKTY PROBLEMATIKY MIGRACE A INTEGRACE MIGRANTŮ.....	11
3.1 Vymezení základních pojmů	11
3.2 Charakteristiky migrace	15
3.3 Teoretické přístupy k migraci	17
3.4 Teoretické aspekty integrace	27
4 VÝVOJ IMIGRACE VE ŠPANĚLSKU	32
4.1 Imigrace do Španělska	32
4.2 Migrační toky z Maroka do Španělska a jejich struktura	40
5 ŠPANĚLSKÁ IMIGRAČNÍ POLITIKA	47
5.1 Cizinecký zákon 7/1985.....	47
5.2 Změny v imigrační politice v souladu s normami EU	48
5.3 Cizinecký zákon 4/2000 (Ley Orgánica)	50
5.4 Cizinecký zákon 8/2000.....	50
5.5 Španělská imigrační politika po roce 2000	52
5.6 Španělská imigrační politika po ekonomické krizi.....	53
6 INTEGRACE IMIGRANTŮ.....	55
6.1 Přístupy ke stanovení monitorovacích systémů integrace imigrantů.....	55
6.2 Migrant integration policy index (MIPEX)	57
6.3 Indikátory integrace imigrantů pro EU	60
6.4 Vybrané indikátory integrace imigrantů ve Španělsku.....	63
ZÁVĚR.....	77
ZDROJE	85
SEZNAM OBRÁZKŮ	95
SEZNAM TABULEK	96

ÚVOD

Migrace se stala v roce 2015 snad nejdiskutovanějším tématem v našich zeměpisných šířkách, protože na Evropu dopadla migrační neboli urchlická krize. Tato krize je způsobená zejména nestabilní politickou situací na Blízkém východě, především v Sýrii, a také neschopností evropských politiků se s touto výzvou vypořádat. Společně s urchlíky z válkou postižené Sýrie přichází do Evropy i uprchlíci z jiných chudých zemí, jako je například Afganistán, Irák, Eritrea, Somálsko či Nigérie. Eurostat uvádí, že v roce 2015 požádalo o azyl v EU 1 221 855 lidí.

Evropští představitelé se momentálně snaží vytvořit vhodnou strategii, jak zvládnout tuto krizi. V roce 2016 se nepředpokládá, že by krize měla utlumovat, vzhledem k přetrvávající krizové situaci v Sýrii a špatné ekonomické a bezpečnostní situaci v některých chudých zemích. Do této doby nebyla vytvořena žádná jasná opatření a postupy, jak eliminovat počty příchozích. V souvislosti s uprchlickou krizí se mluví o ohrožování existence Schengenského prostoru, někdy i o ohrožování existence Evropské unie jako celku.

Španělsko leží mimo hlavní proud těchto uprchlíků přicházejících z východu přes Turecko a Řecko nejčastěji do Německa a států severní Evropy. Přesto jsem si vybrala jako téma pro diplomovou práci problematiku migrace do Španělska a integraci migrantů, zejména z Maroka. Španělsko je totiž považováno za zemi, kde se integrační proces celkem daří, i když nemají s imigrací tolik zkušeností jako třeba Belgie nebo Německo, a to z důvodu, že se začalo ve velkém migrovat do Španělska až v druhé polovině 90. let 20. století. Imigranti z Maroka jsou druhou nejpočetnější skupinou imigrantů ve Španělsku. V této práci mě tedy zajímají konkrétní praktiky ve Španělsku, které napomáhají k integraci imigrantů.

Z příkladu Španělska se může vyvodit poučení, jak se pokusit o úspěšnou integraci velkého počtu imigrantů, jež se vyznačují odlišným náboženstvím, jazykem a kulturou. Proto jsem toto téma shledala zajímavým pro sepsání diplomové práce. Věřím, že pokud se zanalyzuje zkušenost Španělska s migrací a integrací muslimských imigrantů, budou se moci určit úspěšné a neúspěšné postupy, ze kterých pak například Česká republika bude moci čerpat při vytváření svojí vlastní integrační strategie pro imigranty z nábožensky, jazykově a kulturně odlišných zemí.

Křivka počtu příchozích imigrantů ve Španělsku rostla od devadesátých let dvacátého století a v roce 2007 dosáhla vrcholu. Od roku 2008, kdy propukla celosvětová ekonomická krize, která velmi zasáhla právě Španělsko, je křivka znázorňující počet příchozích imigrantů i imigrantů žijících ve Španělsku na sestupu. Za eliminaci počtu imigrantů může hlavně vysoká nezaměstnanost, která se ve Španělsku pohybuje kolem 25 %. Tato nepříznivá ekonomická situace donutila některé obyvatele Španělska včetně imigrantů k odstěhování se do jiné země s příznivější situací na pracovním trhu, v případě imigrantů také k navrácení se do země jejich původu. Španělsko se také potýká s nelegální imigrací. Ročně se jedná o 10 000 až 20 000 lidí, kteří se snaží ilegálně dostat z afrického kontinentu do Evropy. V minulosti několik tisíců afrických imigrantů volilo ilegální cestu na Kanárské ostrovy, ale španělská vláda uzavřela dohodu o lepší kontrole s některými africkými státy ležícími v blízkosti těchto ostrovů, a tak došlo k eliminaci tohoto čísla na pár stovek ročně.

Cílem této diplomové práce je vyhodnotit mezinárodní migrační toky z Maroka do Španělska a následnou integraci imigrantů ve Španělsku. K tomu, abych splnila tento cíl, bylo zapotřebí, abych využila dostupných informačních zdrojů, ať už statistických databází, odborných článků či tématicky zaměřených publikací. Vyhledávala jsem zdroje v jazyce českém, anglickém a španělském. Všechny informace jsem se snažila co nejlépe pochopit a zanalyzovat tak, abych vytvořila kvalitní práci. Doufám, že moje práce bude přínosná a bude sloužit jako podklad pro pochopení migrační a integrační strategie Španělska pro odbornou i laickou veřejnost, případně jako doplňující materiál při vytváření integrační strategie pro imigranty v České republice.

1 CÍL PRÁCE A METODIKA

Cílem práce je vyhodnotit migrační toky z Maroka do Španělska a na základě studia indikátorů integrace a imigračních politik vyhodnotit integraci imigrantů ve Španělsku. Po vyhodnocení této problematiky pak poskytnu návrhy na opatření, jak zlepšit integraci imigrantů ve Španělsku, a přinesu poznatky aplikovatelné i pro Českou republiku. K vyhodnocení migračních toků využiji dostupné statistické databáze, podle kterých popíši vývoj a trendy. Vývoj migračních toků vyhodnotím v souvislosti s ekonomickou situací ve Španělsku. K vyhodnocení integrace migrantů si zvolím indikátory z oblasti přístupu k povolení k pobytu a španělskému občanství, uplatnění se na trhu práce, vzdělání a sociální inkluze. Tyto indikátory podrobím analýze, ze které bude patrná úspěšnost integrace migrantů ve Španělsku. Na základě výsledků této analýzy navrhnou opatření pro zlepšení, která by mohla vylepšit stávající situaci. Hlavním motivem k napsání této práce je od 90. let probíhající integrace marockých občanů ve Španělsku a touha identifikovat pozitivní i negativní zkušenosti, ze kterých bychom se jako stát, který pravděpodobně v budoucnu bude řešit integraci, například uprchlíků ze Sýrie, mohli poučit.

Při psaní diplomové práce jsem se snažila postupovat logicky od teoretického základu týkajícího se problematiky migrace a integrace až po praktickou část, kde jsem analyzovala španělskou imigrační politiku a shromažďovala data z dostupných internetových databází. Tato data mi sloužila pro porovnání situace imigrantů ve Španělsku se situací celkové populace ve Španělsku nebo EU, díky čemuž, jsem poté mohla zhodnotit, jestli se jedná o jev příznivý, průměrný nebo nepříznivý, kdy je potřeba změny v konkrétní analyzované oblasti, která by vedla k lepší integraci imigrantů. Z metod, které jsem využívala, abych vyvodila závěr, to byla zejména metoda analýzy, komparace a syntézy v jednotlivých krocích.

Migrací a integrací imigrantů se zabývají čtyři kapitoly této diplomové práce. První z těchto kapitol jsem nazvala Teoretické aspekty problematiky migrace a integrace imigrantů, kde se zabývám vymezením základních pojmů týkajících se problematiky migrace, jednotlivými nejznámějšími teoretickými přístupy k migraci a teoretickými aspekty integrace imigrantů. Jako zdroj informací k teoretické části práce mi sloužila

především dostupná odborná literatura doplněná znalostmi, které jsem nabyla studiem na Mendelově univerzitě.

Druhá z kapitol popisuje vývoj imigrace ve Španělsku od 70. let 20. století s důrazem na posledních 20 let, kdy Španělsko zažilo vrchol přílivu imigrantů i jejich částečný odliv následkem ekonomické krize. Tato kapitola se zabývá migračními toky z Maroka do Španělska, které jsem podrobila analýze. Dále jsem průběh migračních toků z Maroka do Španělska sledovala v závislosti na vývoji ekonomické situace ve Španělsku. Často jsem využívala metodu komparace, kdy jsem situaci ve Španělsku srovnávala s ostatními zeměmi Evropské unie (EU). Jako zdroj dat mi v této i následujících kapitolách sloužila hlavně databáze Eurostat, databáze Španělského statistického úřadu (Instituto Nacional de Estadística neboli INE) a Encuesta Nacional de Inmigrantes (ENI), což bylo zatím poslední podrobné sčítání imigrantů ve Španělsku. Ojedinele jsem použila data z jiných internetových databází jako CIA Factbook, Numbeo, Index mundi, World Bank, OECD, CIDOB, což je Centrum pro mezinárodní záležitosti v Barceloně, OBERAXE, což je centrum pro sledování rasismu a xenofobie ve Španělsku či Colectivo Ioé, což je výzkumná sociologická skupina sídlící v Madridu.

Třetí z kapitol popisuje vývoj španělské imigrační politiky od roku 1985. Zde je zajímavé sledovat, jak změny politických stran ve Španělsku, konkrétně konzervativní pravicové Partido Popular a levicové socialistické strany pracujících (PSOE), ovlivňují změny v zákonech týkajících se imigrantů. Další zajímavostí je sledovat jak v polovině 80. let ovlivňovalo Evropské společenství a později EU imigrační politiku Španělska, a jak o pár let později začalo právě Španělsko ovlivňovat imigrační politiku EU.

Poslední z kapitol se zaměřuje na měření integrace imigrantů pomocí konkrétních indikátorů integrace. Východiskem pro vyhodnocení míry integrace imigrantů ve Španělsku se staly indikátory jako přístup k povolení k pobytu a státnímu občanství, zapojení imigrantů do procesu vzdělávání, možnosti uplatnění na trhu práce a sociální inkluze. Velmi stručně jsou pak zmíněny ještě další indikátory integrace imigrantů ve Španělsku jako přístup ke zdravotnické péči, bydlení a přijetí většinovou společností. Dalším podstatným zdrojem informací pro vyhodnocení integrace imigrantů ve Španělsku mi byla studie MIPEX, což je migrant integration policy index, vydávaný každoročně centrem pro mezinárodní záležitosti CIDOB v Barceloně. MIPEX je kompozitní indikátor vytvořený ze 167 indikátorů, které mají vliv na integraci imigrantů

z hlediska ekonomického, sociálního, diskriminačního a podobně. Konkrétní data pro vytvoření tohoto indexu jsou nepřístupná. V této poslední kapitole jsem shromáždila všechna data, která jsem pak podrobila důkladné analýze. Poté jsem data pro Španělsko ve vybraných indikátorech porovnávala s průměrem EU-28, v některých indikátorech jsem porovnávala situaci marockých imigrantů s jinými národnostními skupinami imigrantů ve Španělsku nebo jsem tuto metodu komparace uplatňovala u dat pro imigranty ze třetích zemí žijících ve Španělsku v porovnání s průměrem celé populace Španělska, abych zjistila, jaké jsou rozdíly mezi imigranty a celkovou populací ve Španělsku.

Po vypracování těchto kapitol důležitých pro pochopení problematiky migrace a integrace ve Španělsku zaměřené na imigraci z Maroka jsem použila metodu syntézy pro propojení poznatků z jednotlivých kapitol a vyvození závěru, díky kterému pak poskytnu návrhy na zlepšení stávající situace v oblasti integrace imigrantů ve Španělsku a i v České republice.

3 TEORETICKÉ ASPEKTY PROBLEMATIKY MIGRACE A INTEGRACE MIGRANTŮ

3.1 Vymezení základních pojmů

3.1.1 Migrace

Migrací se rozumí přesun jednotlivců nebo skupin v prostoru, který je spolu s porodností a úmrtností klíčovým prvkem v procesu populačního vývoje a výrazně tak ovlivňuje společenské a kulturní změny obyvatel na všech úrovních. Je logické, že s ekonomickým rozvojem se intenzita migrace neustále zvyšuje (Richtermocová, 2010). Migraci lze také definovat jako reakci na nedostatek místních zdrojů způsobenou populačním přírůstkem, či jako odpověď na ekonomické, ekologické, politické, sociální a kulturní podmínky důležité pro existenci člověka (Weeks, 2005). Migrace lidské populace je chápána jako změna trvalého bydliště. Z hlediska územní jednotky se migrace dělí na vnitřní a vnější. Vnitřní migrace je definována jako změna trvalého pobytu za hranice určité administrativní jednotky, zpravidla obce. Vnější neboli mezinárodní migrace je pohyb jednotlivců i skupin osob mezi územími jednotlivých zemí světa. Migrace nezahrnuje formy jako je dojíždění do práce, turistika, studijní pobyt či nomádství. Tyto formy vystihuje lépe pojem mobilita (Weeks, 2005). Migrace může být krátkodobá, dlouhodobá, trvalá i opakovaná. OSN stanovuje limitní hranici jednoho roku pobytu za hranicemi daného státu. Vnitřní migrace je z hlediska statistiky podchycena v Hlášení o stěhování. Naopak sledování mezinárodní migrace značně problematické. Mezinárodní migrace má dopady ekonomické, politické, kulturní, sociální, demografické i psychologické.

V rámci migrace se rozlišuje emigrace a imigrace. Emigrace je opuštění země původu a přesídlení do jiné země. Imigrace znamená příchod do jiné země než je země původu. Z toho vyplývá, že emigrant je zároveň i imigrantem. Podle toho, zdali lidé migrovali ze své vlasti z vlastní vůle nebo k tomu byli donuceni, se migrace dělí na dobrovolnou a nucenou. Dobrovolná migrace nastává tehdy, kdy člověk odchází do zahraničí například kvůli vzdělávání, zaměstnání či dalším osobním důvodům. Naopak vynucenou migrací je chápána situace, kdy se člověk stěhuje, aby se vyhnul pronásledování, ozbrojeným konfliktům, přírodním katastrofám a dalším hrozbám, které představují ohrožení života a svobody jedince.

Migrace se obecně člení na (Rystard, 1992):

- Stálou migraci,
- pracovní migraci,
- přesuny uprchlíků,
- ilegální migraci.

Další členění migrace se zakládá na administrativně-legálním statutu hostitelské země a dělí se na (Appleyard, 1992):

- Legálně přijaté imigranty- osoby, od nichž se očekává trvalé usazení. Zahrnuje to i přijetí rodinných příslušníků podle plánu pro opětovné spojování rodin.
- Legálně přijaté dočasné imigranty- osoby, které mají kontrakt a po jeho ukončení se musí vrátit zpět do své země. Do této skupiny se řadí polokvalifikovaní a nekvalifikovaní pracovníci.
- Dočasné legální kvalifikované imigranty- osoby, které jsou kvalifikované a které většinou pracují v mezinárodních podnicích. Zpravidla v dané zemi nezůstávají dlouhodobě a vrací se zpět domů.
- Ilegální imigranty- osoby, jejichž pobyt není schválen vládou dané země.
- Žadatele o azyl (ochranný pobyt)- osoby, které žádají o status uprchlíka.
- Uprchlíky neboli běžence.

Základní pohyby, jimiž jsou migrační trendy obecně charakterizovány, jsou směry z jihu na sever a z východu na západ. Migrace tedy probíhá častěji ze států chudších do států bohatších. Jedná se však globálně o vícesměrný pohyb, tedy nejenom z chudých oblastí do bohatých ale i o pohyb z vyspělejších států do rozvojových zemí.

Jednotlivé trendy mezinárodní migrace jsou ovlivňovány takzvanými push a pull factory, které poprvé formuloval Ravenstein v roce 1889. Push faktory nutí obyvatele opustit svou rodnou zemi, zatímco pull faktory lákají případné migrant do dané země. Mezi push faktory patří například ekonomická nestabilita, nízký životní standard, rychlý demografický růst, válečné, náboženské, národnostní konflikty, zhoršování kvality životního prostředí atd. Pull faktory naopak přitahují migranty do určité země. Mezi pull factory se řadí například politická stabilita, ekonomická prosperita, dostatek pracovních příležitostí, vysoká kvalita života, svoboda a možnost seberealizace.

Nejčastější důvody k migraci jsou ekonomické, demografické, politické/vojenské, environmentální a kulturní. Ekonomické migrování probíhá hlavně za účelem vyšší mzdy, získání práce, kvalifikace či studia. Řeší se problematika tzv. přílivu a odlivu mozků, kdy kvalifikovaní lidé se vzděláním odjíždí do země s lepšími příležitostmi (Grubel a Scott, 1966). Dochází tak ke ztrátě kvalifikovaného člověka v zemi původu, ale zároveň k získání nového kvalifikovaného pracovníka v zemi cílové. Nejedná se však pouze o negativní jev z pohledu země emigrace, protože emigrant mnohdy zasílá část svého výdělků členům své rodiny v zemi původu, tento jev se nazývá remitence, a tím dochází ke zvyšování jejich životní úrovně. Příkladem demografického důvodu k migraci může sloužit odliv lidí z Evropy do USA v 19. století, protože nabídka pracovních míst neodpovídala vysokému počtu obyvatel. Politický či vojenský příkladem důvodu k migraci je emigrace lidí z Balkánu do západní Evropy, když nastaly konflikty a etnické čistky v Jugoslávii, nebo současná uprchlická vlna do Evropy ze zhroutené Sýrie. Příkladem environmentálního důvodu k migraci může být konkrétně dezertifikace, nedostatek pitné vody, zvyšování hladiny světového oceánu či extrémní počasí jako hurikány. Stěhování Židů po druhé světové válce do Izraele je příkladem kulturního důvodu k migraci.

3.1.2 Migranti

Z hlediska mezinárodní migrace je migrant osoba, která žije dočasně nebo permanentně v zemi, ve které se nenarodila, ale kde si vytvořila významné společenské vazby.

Kategorizace mezinárodních migrantů podle UNESCO:

- Dočasní pracovní migranti- lidé, kteří migrují pouze na určitou dobu kvůli práci. Peníze, které vydělají, posílají zpět domů.
- Vysoce kvalifikovaní migranti- manažeři, profesionálové, technici, vědci apod., kteří se stěhují v rámci nadnárodních korporací a mezinárodních organizací anebo hledají zaměstnání prostřednictvím mezinárodního trhu práce. Mnoho zemí takové migranty vítá a mají speciální programy, které je mají nalákat do dané země.
- Nelegální migranti (nebo nehlášení)- vstupují do země obvykle hledat zaměstnání bez potřebných dokladů a povolení.

- Lidé nucení k migraci, která v širším slova smyslu zahrnuje nejen uprchlíky a žadatele o azyl, ale také obyvatelstvo, které je nuceno se stěhovat kvůli vnějším faktorům, jako jsou například environmentální jevy.
- Rodinní příslušníci (sjednocení rodiny migrantů)- lidé sdílející rodinné vazby s lidmi, kteří již legálně vstoupili do imigrační země v rámci jedné z výše uvedených kategorií.
- Reemigranti- lidé, kteří žili v zahraničí, ale po nějaké době se vrátili zpět do země svého původu.

Pracovní migrant je podle Úmluvy OSN o právech migrantů osoba, která má být zapojena, je zapojena nebo byla zapojena k výdělečné činnosti ve státě, jehož státním příslušníkem tato osoba není (Babická, 2009). Pracovní migrant se také definuje jako osoba, která vstupuje do země jako cizí pracovní síla na pozvání vlády nebo budoucího zaměstnavatele, či jako osoba, která vstoupila do země samostatně za účelem nalezení práce v zahraničí.

Pracovní migraci lze podle Baštyře (2005) rozdělit na:

- Pobídkovou- je reakcí na výzvu cílového státu, který shání odborné pracovníky a díky své ekonomické síle a vyspělosti si je může dovolit zaplatit. Atraktivitu pro migranty představují výše výdělku, možnost kariérního růstu a vyšší životní úroveň.
- Poptávkovou- impuls pochází od samotného migranta. Pro cílové země je rizikem masový příliv nekvalifikované pracovní síly, která je ovšem levná, a tím mění podmínky na tamním trhu práce.
- Pobytovou- případ, kdy se dlouhodobý pobyt změní na trvalý. Hlavním kritériem zde obvykle bývá výše příjmu, která dokáže překonat i jinak silné sociokulturní vazby migranta s domovskou zemí.
- Dojížděkovou (pendlerskou)- to je případ, kdy migrant dojíždí za prací do jiné země, ale trvalé bydliště má v domovské zemi. Za prací dojíždí buď každý den, nebo se po určité době vždy vrací domů. Jedná se logicky většinou o státy sousední či geograficky blízké zemi původu pracovního migranta.

3.1.3 Uprchlíci

Uprchlík je osoba, která se nachází mimo svou vlast a má oprávněné obavy před pronásledováním z důvodů rasových, náboženských, národnostních nebo z důvodů zastávání určitých politických názorů a nemůže využívat ochranu své vlády. V ČR je osoba, které bylo přiznáno postavení uprchlíka, označována jako azylant. Uprchlíci se dělí na ekonomické, politické a válečné. Ekonomičtí uprchlíci uprchli z důvodu špatné hospodářské situace ve své zemi. Političtí uprchlíci uprchli kvůli represivnímu režimu ve své zemi a váleční uprchlíci uprchli kvůli válečné situaci ve své zemi. Mezi uprchlíky a migranty je zásadní rozdíl. Zatímco migranti se na cestu vydali dobrovolně s cílem nalézt lepší obživu, tak uprchlíci museli odejít nedobrovolně, aby ochránili svůj život či právo na svobodu.

3.2 Charakteristiky migrace

Základním ukazatelem migračního pohybu je hrubá migrace. Je to suma imigrantů a emigrantů v určité geografické jednotce (zpravidla státu či regionu). Tato charakteristika se dá rozdělit na hrubou imigraci a hrubou emigraci.

Index mobilnosti neboli intenzita migračního obrátu je relativní podíl všech migrantů a středního stavu obyvatel daného území (Muni, 2004). Tento index má lepší vypovídající hodnotu než hrubá migrace a lze podle něho hodnotit stupeň migrační mobility (stability) obyvatelstva. Index mobilnosti (M_i) se vypočítá sečtením počtu emigrantů (E) a imigrantů (I), následným podílem tohoto součtu středním stavem obyvatelstva (S) daného regionu a vynásoběním tohoto čísla konstantou (c) 100 nebo 1000 (to je přepočet na 100 nebo 1000 obyvatel středního stavu).

$$M_i = [(I + E) / S] * c$$

Zachováme-li označení hrubá míra imigrace (I_i) se vypočítá podle:

$$I_i = (I / S) * c$$

Hrubá míra emigrace (I_e) se vypočítá podle:

$$I_e = (E / S) * c$$

Migrační saldo (MS) neboli čistá migrace je rozdíl mezi počtem imigrantů a emigrantů. Pokud je $E > I$, jedná se o netto emigraci a region obyvatelé ztrácí. Pokud je $E < I$, jedná se o netto imigraci a region obyvatelé získává.

Hrubá míra migračního salda (I_{MS}) se vyjadřuje v porovnání se středním stavem obyvatelstva podle vzorce:

$$I_{MS} = (MS / S) * c = [(I - E) / S] * c = [(I / S) * c] - [(E / S) * c]$$

Index hrubé emigrace (I_{he}) je podíl počtu vystěhovaných a přistěhovaných obyvatel daného regionu. Vypočítá se podle vzorce:

$$I_{he} = E / I$$

Index čisté imigrace (I_{ci}) je podíl čisté a celkové imigrace. Vypočítá se podle vzorce:

$$I_{ci} = [(I - E) / I] * c$$

Index čisté emigrace (I_{ce}) je podíl čisté a celkové emigrace. Vypočítá se podle vzorce:

$$I_{ce} = [(E - I) / E] * c$$

Efektivita migrace (E_m) je poměr migračního salda a objemu migrace. Vypočítá se podle vzorce:

$$E_m = (I - E) / (I + E) \text{ neboli } E_m = [|I - E| / (I + E)] * 100$$

Efektivita migrace nabývá hodnot -1 až 1 neboli $0-100\%$.

Je-li $E_m = 1$ znamená to, že se v regionu vyskytuje pouze imigrace.

Nabývá-li E_m kladných hodnot, v regionu převažuje imigrace.

Je-li $E_m = 0$ znamená to, že se v regionu vyskytuje stejný rozsah imigrace a emigrace.

Nabývá-li E_m záporných hodnot, v regionu převažuje emigrace.

Je-li $E_m = -1$ znamená to, že se v regionu vyskytuje pouze emigrace.

I přes to, že v této diplomové práci s těmito vzorci pracovat nebudu, je vhodné je zmínit, protože se jedná o vzorce základní napomáhající pochopení problematiky migrace a často se např. s migračním saldem lze setkat přímo v databázích.

3.3 Teoretické přístupy k migraci

Existuje několik teorií, které vysvětlují migraci. Tyto teorie byly vyvinuty nezávisle na sobě, v různých obdobích a v rámci různých oborů. Z toho důvodu se některé teorie často liší především v tom, kterou příčinu považují za hlavní při vzniku mezinárodní migrace a na které otázky hledají vysvětlení. Při analyzování mezinárodní migrace v dnešní době je potřeba komplexního vnímání všech aspektů, které hrají roli v současných migračních trendech. Proto jsou tyto teorie kritizovány pro svou jednostrannost.

Borjas (1989) tvrdí, že žádný z teoretických přístupů k migraci neodpovídá současně na všechny tři problematické oblasti spojené s migrací. Tyto tři oblasti jsou:

- Schopnost předpovědět velikost a směr migračních toků,
- zohlednění asimilačního procesu migrantů,
- schopnost vyhodnotit vliv migrantů na ekonomiku přijímací země.

Z tohoto důvodu je vhodné studium migrace na interdisciplinární úrovni.

Vývoj migračních teorií a přístupů můžeme rozdělit do tří období- na druhou polovinu 19. století až první polovinu 20. století, druhou polovinu 20. století až počátek 21. století a současnost (Franc, 2010).

1. období (2. polovina 19. století – 1. polovina 20. století):

Za prvního člověka, který se pokusil o propracovanější přístup k problematice migrace, je považován E. G. Ravenstein, který pozoroval migraci v Londýně, na jejímž základě vyvodil následující zákonitosti migračních procesů (Ravenstein, 1889):

- Většina migrantů upřednostňuje kratší vzdálenosti.
- Na větší vzdálenosti migrují ti, jejichž cílem jsou obchodní a průmyslová centra.
- Každý proud migrace generuje migrační protiproud.
- Nárůst počtu obyvatel velkých měst je spíše než přirozeným přírůstkem způsoben přisunem migrantů.
- Objem migrace roste spolu s rozvojem průmyslu, obchodu a dopravy.
- Většina migrantů pochází ze zemědělských oblastí a míří do obchodních a průmyslových center.

- Migrace má většinou ekonomický charakter.
- Původní místa zanechaná po migrantech jsou zaplňována jinými migranty z jiných oblastí.
- Ženy migrují v případě kratších vzdáleností častěji než muži a naopak v případě delších vzdáleností migrují častěji muži než ženy.

Na přelomu 19. a 20. století začíná věda chápat migraci nejen jako mechanické přemísťování z místa na místo, ale i jako proces vyvazování se ze sociálních vazeb v místě původu a navazování nových vazeb v cílovém místě (Drbohav et Uherek, 2007). Tématu migrace a problematiky adaptace na nové životní podmínky se věnovala chicagská škola. Například E. W. Burgess dával problematiku migrace a integrace migrantů do kontextu s otázkami zónování ve městě (Franc, 2010). To znamenalo, že imigranty přitahovaly jen určité části měst. V té době především chudší zóny v blízkosti průmyslových podniků. S postupnou integrací imigrantů pak tento autor předpokládal jejich stěhování do jiných částí měst. Tyto jevy popsal v knize „The Growth of the City. An Introduction to the Research Project“, poprvé publikované v roce 1925. Další, kdo se z Chicagské školy proslavil, byl Robert Erza Park, který v roce 1925 publikoval text nazvaný „The City“. Svě ideje nazval Teorií marginality, která zpodobňuje imigranta jako nsvázaného se sociokulturními konvencemi či tradicemi mezi dvěma zeměmi. Marginalizovaní lidé jsou dle Parka vykořenění a nezakotvení, ale z jiného hlediska jsou invenční, kreativní a přinášejí mnohdy sociální změnu a kulturní pokrok.

2. období (2. polovina 20. století s přesahem na počátek 21. století):

William Petersen vyvodil, že migrace se objevuje hlavně z ekologických, ekonomických a sociálně politických důvodů, a rozlišuje několik základních typů migrace na základě technologické vysvělosti migrujících skupin (1958):

- Primitivní,
- vynucenou,
- násilnou,
- dobrovolnou
- masovou.

V 50. a 60. letech byly vytvořeny teorie push a pull. Základy těchto teorií vytvořil D. J. Bogue, který předpokládá vzájemné působení push faktorů vypuzující jedince z místa původu a pull faktorů přitahující tohoto jedince do nového místa.

O podrobnější rozpracování push-pull teorie pokusili Clifford Jansen a Everett S. Lee (Franc, 2010). Z jejich teorie vyplývá:

- Když faktory vytlačující migranta z původního prostoru a faktory přitahující migrant do cílového místa dosáhnou určité intenzity, natává migrační pohyb,
- intenzita těchto faktorů vypuzování a přitahování se mění s okolnostmi a závisí na celé řadě subjektivních příčin například v které fázi života se člověk nachází,
- migruje jen určitá část populace,
- velikost migračního proudu a protiproudu je závislá na podmínkách v původní a cílové zemi a na velikosti překážek, které migranta čekají, když se rozhodne migrovat.

Stephen Castles a Mark J. Miller na počátku 90. let 20. století charakterizovali současnou migraci a její vývoj v příštích dvaceti letech takto (Castles et Miller, 1993):

- Migrace se stává globálním jevem a tedy týká se více zemí,
- migrace nabývá na intenzitě a hlavní migrační směry se rozšiřují,
- migrace se stává diverzifikovanější a složitější,
- stále více žen se stává součástí všech typů migrací.

Douglas Massey je autorem syntetické teorie mezinárodní migrace, která v sobě zahrnuje čtyři základní aspekty lidského stěhování (Massey et al., 1993):

- Strukturální síly, které podporují vystěhování z určité oblasti,
- strukturální síly, které přitahují migranty do nových oblastí,
- motivace, cíle a aspirace osob, které reagují na tyto strukturální faktory a stanou se migranty,
- sociální a ekonomické struktury, které vznikají, aby spojily oblasti vystěhování a přistěhování.

3. období– hlavní přístupy k migraci, které se používají v současnosti:

Přístupy k migraci z ekonomického hlediska se dělí na mikroekonomické a makroekonomické modely. Mikroekonomické modely odpovídají na otázku, proč lidé migrují, zatímco makroekonomické modely odpovídají na otázku, odkud lidé přicházejí a kam směřují (Etzo, 2008). Ve své podstatě se vlastně jedná o interdisciplinární přístupy vysvětlující ekonomické vlivy.

3.3.1 Makroekonomický přístup v rámci neoklasické ekonomie

Tato teorie zkoumá příčiny migrace z hlediska makroekonomických ukazatelů. Příkladem mohou být rozdíly v příjmech mezi zeměmi, rozdíly v nabídce a poptávce pracovních sil a možnosti zaměstnání (Vojtková, 2005). Neoklasický makroekonomický přístup vychází hlavně z příjmových rozdílů a příznivých pracovních podmínek v různých zemích. Massey et al. (1993) vidí migraci jako důsledek geografické nerovnováhy mezi nabídkou a poptávkou práce a tvrdí (Procházková Ilinitchi, 2010):

- Mezinárodní migrace pracovníků je způsobena rozdílnou úrovní reálných mezd mezi zeměmi.
- Eliminace mzdového diferenciálu ukončí migraci pracovní síly. Je-li mzdový diferenciál nulový, migrace je též nulová.
- Mezinárodní pohyb lidského kapitálu (tj. vysoce kvalifikované pracovní síly) reaguje nikoliv na mzdový diferenciál, nýbrž na diferenciál v míře návratnosti lidského kapitálu, který může být jiný než diferenciál průměrných mezd. Migrace vysoce kvalifikovaných pracovníků může nabírat i opačný směr než migrace nekvalifikovaných pracovníků.
- Pracovní trhy jsou primárními mechanismy, prostřednictvím kterých vzniká mezinárodní pohyb pracovníků; ostatní trhy mají marginální vliv na pohyblivost pracovní síly.
- Státy mohou kontrolovat migrační toky regulací pracovního trhu (platí jak ve zdrojových, tak i v cílových zemích).

Jinými slovy země méně ekonomicky rozvinuté s levnou pracovní silou mají menší poptávku než země, které jsou ekonomicky rozvinuté a své pracovníky dokáží lépe finančně ohodnotit. Poté, co jedinec racionálně posoudí výhody a náklady plynoucí z případné migrace z dostupných informací, tak se buď rozhodne, nebo nerozhodne k migraci do jiné země. Snaží se především maximalizovat svůj zisk. Tento proces má

v praxi dvojitý efekt. Kromě toho, že dojde ke snížení počtu pracovních sil v zemi s nižší ekonomickou výkonností a zvýšení počtu pracovních sil v ekonomicky rozvinuté zemi, dochází ke zvyšování mezd v zemích s horší ekonomikou a snižování mezd v zemích s lepší ekonomikou. Tento typ migrace pak vlastně přispívá k vyrovnávání mezd mezi jednotlivými zeměmi. Pokud dojde ke smazání rozdílu ve výdělků a nákladech na živobytí, tak migrace ustane. Tato teorie vlastně říká, že lidé migrují z chudých oblastí do bohatých, což někteří autoři kritizují, protože to není úplně pravda. Migrace je totiž důležitým fenoménem i v zemích, které jsou ve fázi ekonomického rozvoje.

Někteří makroekonomové nevylučují v dlouhodobém časovém horizontu vyrovnávání ekonomických rozdílů mezi chudými a bohatými regiony. Pokud by tento proces skutečně probíhal, mohla by dojít k ekonomické rovnováze světa. Vychází se z předpokladu, že v zemích s vysokou nabídkou pracovních sil a nedostatkem kapitálu jsou nižší mzdy a v zemích s vyšší poptávkou po pracovních silách a větším množstvím kapitálu jsou mzdy vyšší. Lidé se pak stěhují do země, kde si mohou vydělat více peněz, z čehož vyplývá pokles nabídky pracovníků v chudší zemi a s tím spojený růst mezd. Opačný trend pak nastává v bohatší zemi, kde dochází ke snížení poptávky po pracovnících, a tím padem ke snížení mezd. Tím právě může dojít až ke stavu ekonomické rovnováhy a zmírnění až zastavení migračních tendencí.

3.3.2 Mikroekonomický přístup v rámci neoklasické ekonomie

Tyto teorie se zabývají migrací na úrovni jedince a jeho racionálním uvažováním. Takový jedinec si dokáže spočítat cenu nákladů, které bude potřebovat na migraci, a pro migraci se rozhodne tehdy, bude-li jeho čistý užitek přesahovat náklady migrace (Taylor, 2003). Obecně se dá říci, že čím víc je země vyspělejší, tím jsou nižší náklady na migraci. Většinou ale obyvatelé bohatších zemí, kteří jsou schopni náklady na migraci pokrýt, nemají takovou potřebu migrovat jako obyvatelé zemí chudých. Podle Sjaastada (1962) se dělí náklady a užitky na peněžní a nepeněžní. Do nákladů se zahrnuje cestování nebo finance na živobytí do doby, než jedinec najde práci. Dále se sem řadí nemateriální náklady jako úsilí a čas investované do studia nového jazyka, přizpůsobení se na podmínky na novém pracovním trhu, psychologické náklady, jež jedinec podstoupil, když opouštěl rodinu a přátele atd. Další položkou jsou i náklady obětované příležitosti. Pod tímto pojmem se skrývá například domácí mzda, kterou migrant obětoval kvůli vycestování do zahraničí.

Z mikroekonomické neoklasické teorie podle Masseyho et al. (1993) vyplývá (Procházková Ilinitchi, 2010):

- Na rozdíl od neoklasického makro-modelu behaviorální mikro-model nevysvětluje migraci pouze pomocí příjmového diferenciálu, ale také na základě diferenciálu míry zaměstnanosti.
- U jedinců disponujících znalostmi a schopnostmi, které zvyšují pravděpodobnost získání vyššího platu či pravděpodobnost získání pracovního místa v cílové zemi v porovnání s vysílající zemí, se zvyšuje pravděpodobnost mezinárodní migrace.
- Individuální vlastnosti, sociální podmínky a technologie snižující náklady migrace zvyšují čisté výnosy z migrace a tedy i pravděpodobnost mezinárodního pohybu pracovních sil.
- Vzhledem k tomu, že předchozí faktory ovlivňují jednotlivé členy dané oblasti různou měrou, dochází k rozdílům v motivech k migraci jednotlivých skupin obyvatelstva dané země.
- Celkové migrační toky mezi zeměmi jsou součtem přesunů na bázi analýzy prospěchů a užitků z migrace každého jednotlivce.
- Mezinárodní pohyby neexistují v případě absence rozdílných měr zaměstnanosti a/nebo v případě absence rozdílných příjmů mezi zeměmi.
- Velikost rozdílu v očekávaných výnosech určuje velikost mezinárodních migračních toků.
- Rozhodnutí migrovat/nemigrovat je primárně určeno fungováním a rovnováhou na pracovních trzích; ostatní trhy přímo rozhodnutí neovlivňují.
- Jsou-li podmínky v přijímací zemi psychologicky přitažlivé pro případného migranta, mohou být náklady migrace ignorovány (či dokonce je mohou jedinci považovat za přínos).
- Vlády mohou kontrolovat imigraci především ovlivňováním očekávaných výdělků v cílové zemi (např. přísnější pravidla pro udělení pracovního víza snižují pravděpodobnost získání místa); zvyšováním výdělků v zemi původu (zahájení dlouhodobých projektů na podporu zaměstnanosti ve vysílající zemi) či zvyšováním migračních nákladů (psychologických i kvantitativních).

3.3.3 „Push-pull“ teorie

Základem této teorie jsou push a pull faktory, které působí jako síly, které vytlačují obyvatele z určité země a přitahují je do jiné země. Jak už bylo zmíněno v předchozí kapitole, tak jako push faktory si můžeme představit demografický růst, nízkou úroveň životních podmínek, nedostatek ekonomických a pracovních příležitostí nebo politickou represí. Mezi pull faktory naopak patří například poptávka po práci, dostupnost pozemků, příznivé ekonomické příležitosti a politické svobody.

3.3.4 Teorie sítí

Tato teorie zdůrazňuje vliv mezilidských vazeb na migraci (Carrington et al., 1996). Jde například o vazby příbuzenské, přátelské či vazby v rámci komunity. Tyto vazby poskytují informace, materiální, psychologickou a sociální podporu. Tím pádem mohou snižovat risk i náklady z migrace, a tím podněcovat příliv dalších lidí, kteří mají kontakty na síť tohoto druhu. Síť pomáhají při adaptaci migrantů a vytváření komunit v cílové zemi. Skupiny migrantů pak často vytvářejí svou vlastní ekonomickou i sociální infrastrukturu.

Migrační síť mohou tedy pomáhat překonávat překážky v souvislosti s migrací i adaptací v nové společnosti. Zároveň však mohou produkovat sociálně znevýhodněné skupiny. Migrační síť mají vliv na destinaci, kam lidé migrují a na počet i sociální skladbu migrantů. Na teorii sítí má vliv proces globalizace, kdy dochází díky technologickému pokroku ke zkracování vzdáleností. Doprava a možnosti komunikace se stávají stále dostupnější. Dochází tak k rozšiřování možností pro cirkulární migraci a k posilování vazeb mezi určitou komunitou a jejími emigranty. Mluví se o konceptu permanentních transnacionálních prostorů. To znamená, že jsou emigranti v kontaktu s lidmi ze své země původu, ale zároveň si však budují nový domov v nové zemi a snaží se o začlenění do nové společnosti. Každopádně se mohou v budoucnu z jakýchkoliv důvodů rozhodnout vrátit zpět do země svého původu nebo dokonce přestěhovat do další země. Tuto okolnost popisuje slovo trans-migrant. Trans-migrant se podílí ve vícero imaginárních národních komunitách. Snaží o začlenění v nové zemi, zároveň však udržuje kontakty v zemi odkud přišel, budují instituce, vstupují do transakcí a ovlivňují lokální i národní dění v zemích, odkud přišli.

3.3.5 Institucionální teorie

Tato teorie klade důraz na instituce, které vznikly jako produkt migrace. Zahrnují se sem instituce, jejichž prostřednictvím se migranti do cílové země mohou dostat. Jsou to struktury vládní, nevládní, neformální či ilegální. Organizace či jednotlivci, kteří profitují z migrace nelegální cestou, vytváří černý trh. Černý trh slouží k překonávání bariér, které si jednotlivé země vytvořily, aby se chránily před migrací, a ke generování zisku z napomáhání migrantům, kteří se do cílové země snaží dostat ilegální cestou. Pašování migrantů přes hranice, vydávání falešných dokumentů či zprostředkovávání nelegálních pracovních smluv a formálních sňatků jsou příklady ilegální cesty. Kvůli tomu, že takový migrant se nachází v komplikované situaci, může docházet k vydírání či zneužívání ze strany nelegální instituce. Naopak legální skupinu institucí tvoří nevládní organizace, mezinárodní organizace a jedinci poskytující migrantům rady, sociální služby a právní poradenství. Konkrétně to mohou být rady například jak žádat o azyl nebo povolení k pobytu. Instituce ovlivňují integraci migrantů do nové společnosti. Některé instituce migraci usnadňují, jiné ji komplikují.

3.3.6 Teorie kumulativních příčin

Tato teorie obecně říká, že určitý proces zapříčiní změnu prostředí, která pak zpětně působí na tento proces. Konkrétně to znamená, že s příchodem imigrantů se některé typy zaměstnání stávají méně atraktivní pro původní obyvatelstvo dané země. To pak vede k další poptávce po imigrantech, aby mohli zastoupit tyto nepreferované pozice. Popisovaná situace je způsobena tím, že s imigrační vlnou došlo k četnějšímu zastoupení určitých pozic migranty a vytvořilo se jakési stigma, které ovlivňuje preference ve výběru zaměstnání u domácího obyvatelstva. Domácí populace jednoduše z rasových, etnických, sociálních, společenských či dalších důvodů nechce být spojována s imigranty. Toto stigma přetrvává i v době poměrně vysoké domácí nezaměstnanosti.

3.3.7 Teorie migračních systémů

Teorie klade důraz na mezinárodní vztahy, národní hospodářství, kolektivní jednání a institucionální faktory. Předpokladem této teorie je, že migrace je spíše stabilní. Migrační systém je tvořen dvěma nebo více zeměmi, které si mezi sebou vyměňují migranty, zboží a kapitál. Toto spojení předpokládá určité vazby, které mají mezi sebou. Jedná se například o vazby historické, kulturní, ekonomické či politické. Teorie jinými slovy říká, že některé země jsou spolu propojeny více a tím pádem tam dochází

k migraci častěji, než když mezi sebou nemají žádné vazby. Ne vždy to ovšem znamená, že tyto migrační systémy se nachází geograficky blízko sebe.

3.3.8 Nové ekonomické přístupy

Tyto přístupy tvrdí, že migraci si nelze odůvodňovat pouze příjmovými rozdíly mezi zeměmi. Autoři této teorie připouští, že existují i jiné faktory jako například možnost stálého zaměstnání či příznivé podmínky pro rozvoj podnikání. Rozhodnutí zda migrovat se uskutečňuje na úrovni rodin či domácností. V procesu rozhodování hraje roli zisk a rizika spojená s nepředvídatelnými událostmi a výkyvy trhu. Tato rizika bývají při rozhodování důležitější než rozdíly v příjmech. Jinými slovy tato teorie chápe migraci jako výsledek ekonomických aktivit širších komunitních celků snažících se minimalizovat rizika a diverzifikovat zdroje příjmů. Hlavní motivací je zisk či výhody, které potencionální migrant nemá, ale zaznamenává je například u svých známých, kteří již emigrovali. Teorie vysvětluje, že nejvyšší emigrace je tam, kde dochází k nerovnému rozdělení příjmu mezi jednotlivé obyvatele. Může docházet k jevu, který se nazývá remittance, což znamená, že pouze někteří jedinci z rodiny byli vysláni do cizí země za účelem výdělků, jehož část tento jedinec zasílá zpět do své domoviny, a zvyšuje tím životní úroveň svým blízkým, kteří se k migraci neodhodlali. Nové ekonomické přístupy mají i své kritiky, protože nevysvětlují migraci celých rodin a zaměřují se hlavně pouze na příčiny emigrace v zemích původu a neuvažují poptávku po migraci v cílových zemích.

3.3.9 Teorie teorie duálního trhu

Tato teorie naopak uvažuje poptávku po práci ve vyspělých zemích. Rozděluje trh ve vyspělé zemi na primární a sekundární sektor. Primární sektor představuje kvalifikovanou práci zejména pro domácí pracovníky, ke které je třeba vzdělání. Tento typ práce je dobře placený a stabilní, s perspektivou kariérního růstu. Sekundární sektor představují nekvalifikovaní pracovníci. Jedná se o práci fyzicky namáhavou, nestabilní a špatně placenou, bez možnosti kariérního růstu (tzv. dead-end-jobs), kterou místní populace nechce vykonávat. Z toho důvodu roste poptávka po pracovnících z řad imigrantů. Imigrantům, zvláště pak těm z chudých zemí, v cizí zemi spíše záleží na příjmech než na sociálním statusu, který se mění dle výše platu. Pro tyto lidi je důležitý sociální status, ale v zemi, ze které přišli. Tím, že pracují v zahraničí za na tamní poměry nízkou mzdu, avšak v zemi jejich původu tato mzda může být považována za nadstandartní, se jim sociální status v domovině zvyšuje. Dá se tedy

předpokládat, že jsou vycestovaní jen na nějakou dobu, a pak se vrací zpět, odkud pochází. Příčinami migrace jsou tedy pull faktory v cílových zemích, hlavně jejich potřeba pracovních sil v profesích, které se potýkají s nezájmem u domácí populace. Tato pracovní místa jsou pak zaplňována přistěhovalci. Změna situace však může nastat tehdy, když se migrant rozhodne ve vyspělé zemi zůstat natrvalo. To přináší i touhu po rovných příležitostech a vyšším sociálním statusu pro etnickou menšinu. V tomto případě hrozí konflikt mezi imigranty a domácí populací.

3.3.10 Teorie světových systémů

Tuto teorii formoval I. Wallerstein. Zabývá se pronikáním ekonomických vztahů z center do periferií, kdy se firmy stěhují z center do periferií z důvodu například levné pracovní síly, levnějších surovin či rozšíření odbytového trhu. Typickým příkladem jsou nadnárodní firmy, které stěhují svá sídla do rozvojových zemí. Dochází k narušení stávající organizace ekonomických a sociálních systémů, a tím se vytvoří předpoklady pro mezinárodní migraci. Migrace je vlastně reakcí na tuto změnu a je spjata s procesem kapitalistického rozvoje. Pronikání kapitálu do periferií rozvrací jejich agrární ekonomiky a tvoří vykořeněné a k pohybu připravené námezdní pracovní síly. Zároveň dochází ke vzniku ekonomických, kulturních a politických vazeb k vyspělým zemím centra. Vykořenění pracovníků a vznik vazby s vyspělou zemí vysvětluje, proč je příliv kapitálu do periferie následován přílivem pracovních migrantů z periferie do centra. Mezi jádrem a periferií dochází k obousměrnému migračnímu toku, kdy periferie přitahuje různé experty a centrum přitahuje nekvalifikované i kvalifikované pracovníky. Kvalifikovaní pracovníci pak v globálních centrech zvyšují poptávku po lidech, kteří by jim mohli poskytnout služby, ke kterým není potřeba vysoké kvalifikace. Díky globalizaci migrace ovlivňuje světové trhy tím, že do mezinárodní dělby práce přivádí i předtím nezapojené zemědělské oblasti, které jsou zbavovány soběstačnosti. Příslušníci z těchto oblastí pak odcházejí za lepším výdělkem jinde.

3.3.11 Teorie globálního města

Tato teorie doplňuje teorii světového systému. Říká, že globální města, jako je například Londýn či Tokio, vznikají v oblastech jádra a stávají se z nich hlavní ekonomická centra s velkou koncentrací kvalifikovaných i nekvalifikovaných pracovníků. Kvalifikovaní patří mezi světovou elitu a nekvalifikovaní pracují zejména ve službách nebo spodních segmentech pracovního trhu.

3.3.12 Historicko-strukturalistický přístup

Tento přístup vychází z marxistické politické ekonomie a klade důraz na nerovnoměrné rozdělení ekonomické a politické moci ve světě. Mezinárodní migrace podle této teorie udržuje nerovnoměrný rozvoj ve světě. Při rozhodování, zda emigrovat, hrají roli nerovnosti v oblasti zdrojů a moci mezi zeměmi a imigrační politiky potenciačních cílových zemích.

3.4 Teoretické aspekty integrace

Integrace je sociální proces vzájemného přizpůsobování se rozdílných sociálních seskupení, výsledkem kterého je vznik nových společných sociálních vztahů a kolektivních činností. Postupující proces integrace mění sociální strukturu, identitu a skupinovou organizaci lokálních společenstev, případně celé společnosti, jestliže jde o integraci většího počtu imigrantů (Šimíková et Vašečka, 2004). Integraci si v širším pojetí můžeme představit jako navazování kontaktů minority s majoritou (Šišková, 2001). V ideálním případě by se imigranti měli začlenit do nové společnosti, která je charakterizovaná určitými pravidly, chováním a strukturou. Za ideální začlenění imigrantů do společnosti je považován multikulturalismus.

Existují čtyři základní typy začlenění imigrantů do společnosti dle Berryho (1992):

- Integrace, což je přijetí nové kultury a současně udržení si své vlastní kultury.
- Asimilace, což je splynutí s obyvatelstvem v hostitelské zemi.
- Separace, což je izolace od kultury v hostitelské zemi a fungování podle vlastní kultury.
- Marginalizace, což je izolace od kultury vlastní i přijímací země a vytváření vlastní kultury.

Podle Barši lze odlišit tři roviny integrace (Barša, 1999):

- kulturní,
- sociálně-ekonomickou,
- občansko-politickou.

3.4.1 Kulturní integrace

Birch (1989) rozlišuje v rámci kulturní integrace následující roviny- asimilaci, melting pot a kulturní pluralismus. Asimilace nastane tehdy, když se zcela rozpustí okrajová komunita v širší společnosti. To konkrétně znamená, že imigranti opustí své zvyky a hodnoty, které je odlišovali od majoritní společnosti. Pod pojmem melting pot si můžeme představit situaci, kdy komunita splyne s celkem, ale zároveň ho obohatí o jisté rysy ze své kultury. Pluralistická integrace znamená, že si menšina zachová svou kulturní identitu, ale ekonomicky a politicky je začleněná do většího celku. Bauböck pro lepší přesnost uvádí pět různých postojů k asimilaci ze strany většinové společnosti, které se odlišují podle toho, jestli majoritní společnost považuje minoritní společnost za asimilace schopnou, jestli asimilaci po minoritě vyžaduje a zdali je většina schopna přijmout asimilující se minoritu za své příslušníky.

Postoje k asimilaci ze strany většinové společnosti (Bauböck, 1994):

- Rasistická segregace- upírá příslušníkům menšiny schopnost se kulturně adaptovat. Asimilace do společnosti není možná, ani žádaná a ani přijímaná.
- Rasistický paradox- příslušníci cizorodé menšiny jsou považováni za asimilace neschopné, a přesto jsou k ní vyzýváni či nuceni (Barša, 1998). Asimilace do společnosti není možná ani přijímaná, ale je žádaná.
- Liberální asimilace- asimilace do společnosti je možná, žádaná i přijímána většinou.
- Liberální pluralismus- asimilace do společnosti je možná a je přijímána, ale není vyžadována.
- Kulturní segregace- oddělování a uzavírání. Může být uvalena na menšinu jak z vnějšku většinovou skupinou, tak z nitra v obranné reakci menšiny na asimilační či eliminační tlak (Barša, 1998). Asimilace do společnosti je možná, ale není většinovou společností přijímána ani vyžadována.

3.4.2 Sociálně-ekonomická integrace

Tato integrace je podle Birche (1989) úplná nebo částečná. Není-li zjistitelná korelace etnicko-kulturního původu a sociálně-ekonomických pozic, mluví se o integraci úplné (Barša, 1998). Částečná integrace nastane tehdy, mají-li určité skupiny významně lepší šance hospodářského úspěchu než příslušníci jiných skupin. Zápornou možností je ekonomická segregace, kdy znevýhodněné skupiny nemají žádné či zanedbatelné zastoupení ve vyšších příjmových a sociálních kategoriích.

Existují dva druhy sociálně-integračních politik (Barša, 1998). Cílem prvního druhu je zabránit diskriminaci v zaměstnání, bydlení, vzdělávání a zásadním disproporcím ve výchozích možnostech naplňování rovných individuálních práv. Patří sem například legislativní prostředky a zaručení jejich vymahatelnosti nebo zajištění základních jazykových a kulturních předpokladů pro výkon práv a rovnost příležitostí u dětí menšin. Cílem druhého druhu sociálně-integračních politik proměňovat celkovou strukturu či alespoň rozmístění etnicko-kulturních skupin v ní.

3.4.3 Občansko-politická intergrace

První forma této integrace je asimilace, což je takový stav, kdy etnicita není politicky významným rysem (Birch, 1989). To znamená, že lidé jsou vybíráni a voleni na úřednické či politické posty bez ohledu na jejich původ. Tyto posty jsou obsazovány s ohledem na jejich početní zastoupení k celkovému počtu obyvatel v dané populaci. Druhou formou politické integrace je akomodace, což jsou různá opatření, která zohledňují etnicko-kulturní menšiny v procesu politické participace a reprezentace (Barša, 1998). Obsazováním příslušníků menšin na různé posty se snaží předejít nebo překonat jejich politickou segregaci a odcizení. Záporné alternativy integrace a akomodace jsou politická segregace a etnicko-kulturní konflikt. Etnicko-kulturní konflikt se často vyvine z politické segregace, kdy obvykle dojde k odcizení obou stran. Protože nedochází k politické asimilaci a akomodaci, menšinová skupina se cítí být diskriminována a politicky vyloučena.

3.4.4 Základní modely integrace imigrantů

Stále se zvyšující počet imigrantů a následné změny etnického složení obyvatelstva vedou k vytváření různých strategií integrace, které mají obecně za cíl zabránit vzniku konfliktů mezi etnikem a majoritou, a tím pádem předcházet destabilizaci země. Různorodost těchto strategií pramení z odlišné historické zkušenosti zemí s imigrací, rozdílným přístupem k původním domorodým obyvatelům a různými postoji k pojmům národnost, občanství, národ, stát (Barša, 2003).

Mezi základní modely integrace imigrantů patří tyto modely:

- Multikulturní,
- asimilační,
- diskriminační.

Model multikulturalismu uznává kulturní a sociální různorodosti etnických minorit a předpokládá, že migrant neztrácí svou socio-kulturní etnickou identitu. To znamená, že se imigranti odlišují od většinové populace jazykem, kulturou, stylem života, sociálními vztahy i spolkového života po několik generací. Mají však stejná práva ve všech společenských sférách jako většinová společnost v dané zemi, aniž by se očekávalo, že se vzdají svých specifik. Aktivní účast na společenském dění je základem absence etnického konfliktu. Stát se aktivně podílí na integračním procesu a koordinuje či modifikuje instituce, které mají vliv na imigranty a jejich integraci. Adaptace imigrantů a jejich koexistence s majoritní populací je méně problémová než u diskriminačního a asimilačního modelu. Tento model praktikuje například Švédsko, Nizozemí nebo Velká Británie.

Asimilační model předpokládá úplné začlenění etnické minority do majoritní společnosti státu a společnou (Stojarová, 2004). Model předpokládá, že se minorita odprostí od jazykových, kulturních a sociálních odlišností a přijme zvyklosti majoritní společnosti. Očekává se, že se imigranti za rychlé získání občanství, práv a povinností daného národa vzdají mateřského jazyka a svých kulturních a sociálních zvyklostí, což má vést k jejich rychlé asimilaci do majoritní společnosti. Dochází vlastně ke ztrátě etnické identity a splynutí s většinou. Tento proces není koordinován žádnou institucí, ale závisí na vůli a přesvědčení každého imigranta. Tento model reprezentuje Francie.

Diskriminační model vychází z toho, že pokud se etnická minorita stýká minimálně s většinovou společností, dojde k eliminaci konfliktu mezi etnickými skupinami. Imigranti se začlení do určité společenské sféry, ale není jim umožněno vstoupit do dalších sfér. Konkrétním příkladem může být začlenění imigrantů na trhu práce a znemožnění jim získat občanství, sociální péče či práva se politicky angažovat. Taková strategie cizince socioekonomicky znevýhodňuje a předpokládá pouze dočasný pobyt cizinců. Tento model reprezentuje Německo, Švýcarsko, Rakousko a některé státy jižní Evropy.

3.4.5 Bariéry integrace cizinců

Bariéry integrace cizinců podle Vavrečkové a Baštýře (2010) jsou:

- Cizí jazyk,
- zaměstnání,
- pobytový statut,
- bydlení,
- zdravotní péče.

Možnost dorozumět se řečí země, do které jedinec imigroval je klíčovým aspektem integračního procesu. Znalost jazyka umožňuje přistěhovaci si vytvářet vazby v nové společnosti a zvyšuje pravděpodobnost uplatnění na trhu práce. Zvládnutí jazyka je podmíněno zemí původu imigranta, respektive příbuzností jazyka v jeho rodné zemi a v cílové zemi, kam emigroval. Roli ve zvládnutí jazyka hraje věk, vzdělání a motivace. Zaměstnání je dalším důležitým faktorem pro integraci, protože umožňuje imigrantovi být ekonomicky soběstačný. Z dalších bariér je to pobytový statut, který hraje roli u cizinců zejména v situaci, kdy ztratí zaměstnání. Dostupnost bytů pro přistěhovalce a přístup ke zdravotní péči mohou být další bariéry bránící úspěšné integraci imigrantů.

4 VÝVOJ IMIGRACE VE ŠPANĚLSKU

Do roku 1971 byl emigrant nebo imigrant ve Španělsku definován jako pasanžér cestující třetí třídou z nedo do španělského přístavu (Bover et Velilla, 1999). Od roku 1972 pouze emigranti a imigranti využívající asistenci Instituto Español de Emigración byli registrováni. Od 80. let 20. století mají zaznamenaná data týkající se migrace lepší vypovídací hodnotu díky organizaci Estadística de Variaciones Residenciales. Jediný zdroj dat zaznamenávající migraci ve Španělsku od 60. let 20. století byl tzv. Variaciones Residenciales.

4.1 Imigrace do Španělska

Do roku 1980 přicházelo do Španělska ročně méně než 10 000 imigrantů legální cestou, což představovalo 0,02 % španělské populace (Bover et Velilla, 1999). V 60. a 70. letech by se imigranti ve Španělsku dali charakterizovat jako dělníci z Latinské Ameriky a severní Afriky, a také jako rezidenti z bohatších evropských zemí v důchodovém věku, které motivovalo ke stěhování do Španělska příznivé klima. Do 70. let bylo Španělsko zejména tranzitní zemí, přes kterou se majorita migrantů dostávala do Francie, Německa, Belgie a Nizozemska. V 80. letech se ze Španělska začala stávat tranzitní a cílová země. Celkový počet legálních imigrantů se v roce 1980 pohyboval okolo 200 000, z toho 2/3 byli z Evropy (Arango, 2000). Faktory, které hrály roli v tom, že se ze Španělska stala přijímací země, byly například ukončení guest worker programů, změna imigrační politiky v Německu, Francii a Švýcarsku (70. léta), které tradičně přijímaly imigranty, a USA (80. léta), čímž vzrostla atraktivita Španělska pro imigranty z Filipín a Latinské Ameriky (Kreienbrink, 2008). Mezi další faktory lze zařadit politickou evoluci autoritářských režimů, geografickou, historickou a ekonomickou blízkost a propojenost zemí jižní Evropy a severní Afriky, špatnou situaci na pracovních trzích ve vysílacích zemích, vstup Portugalska, Španělska a Řecka do Evropského společenství, což z nich udělalo vstupní brány (Ortega Pérez, 2003).

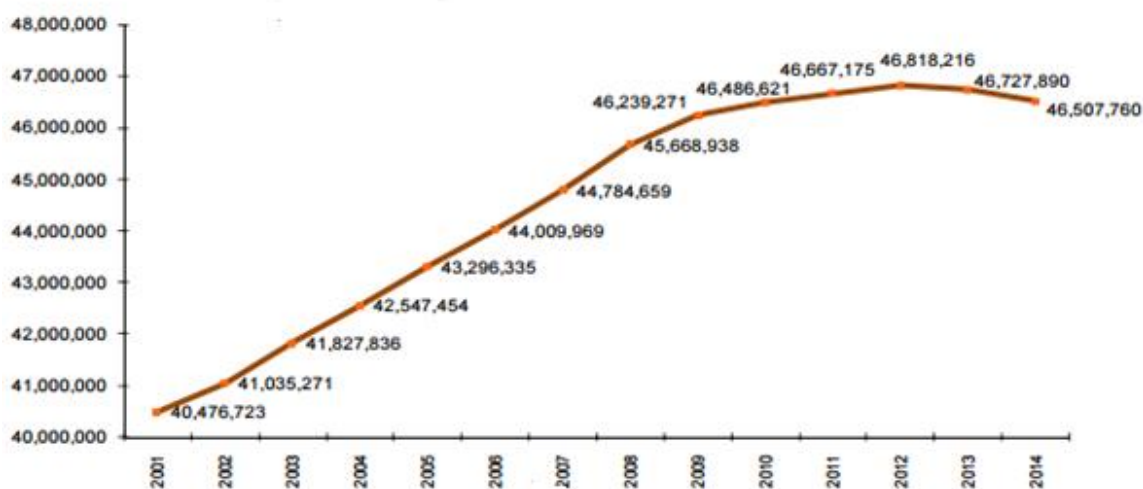
V roce 1986 vstoupilo Španělsko do Evropského společenství. V té době se drasticky snížil počet emigrantů (Kreienbrink, 2008). Ze dvou milionů emigrantů, kteří mezi lety 1962-1979 odešli do jiné evropské země, se postupně 1,5 milionu vrátilo zpět do Španělska. Z Latinské Ameriky se od poloviny 90. let vracelo v průměru 8000 emigrantů ročně. Izquierdo Escribano (1992) tvrdí, že počet ilegálních imigrantů v roce 1989 představoval 18-28 % počtu legálních imigrantů. Tito imigranti byli hlavně

z Latinské Ameriky a Evropy. Po pádu Železné opony začali přicházet lidé ze střední a východní Evropy. Počet imigrantů přicházejících z Afriky se citelně zvýšil v porovnání s ostatními kontinenty v roce 1995.

V 90. letech začal postupně počet imigrantů převyšovat počet emigrantů. Španělsku se v tomto období ekonomicky dařilo. V roce 1975 žilo ve Španělsku asi 200 000 imigrantů (Kreienbrink, 2008). V roce 2003 žilo ve Španělsku 1 647 011 legálních imigrantů. V roce 2008 se toto číslo změnilo na 4 169 086 a v roce 2015 už žilo ve Španělsku něco přes 4,5 miliónu imigrantů. K transformaci ze země emigrační na imigrační dopomohl ekonomický růst ve Španělsku a sociálně-ekonomická a politická situace v zahraničí. Imigranti zaplnili pro Španěle méně atraktivní pracovní pozice.

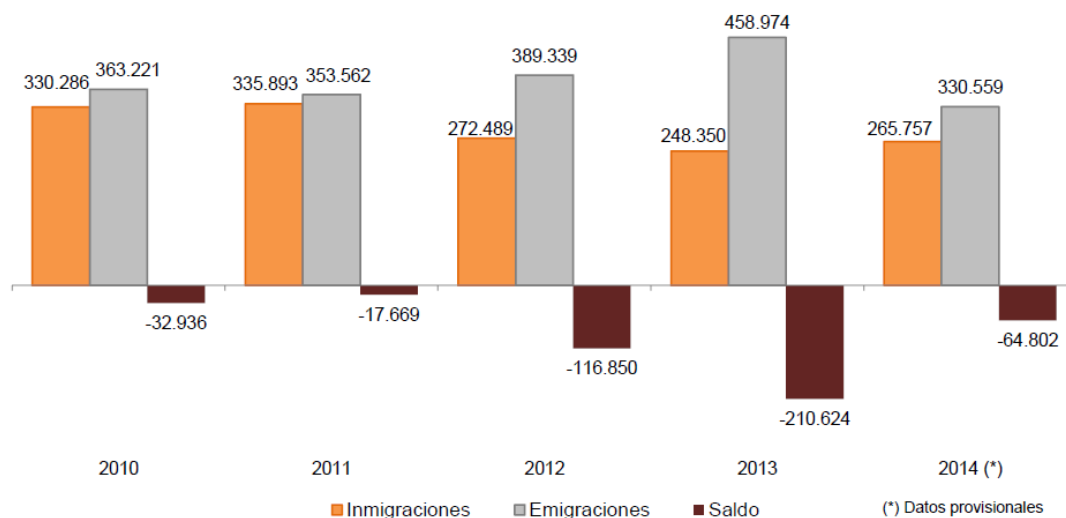
Díky imigraci španělská populace rostla, jak je zobrazeno na obr. 1. Míra porodnosti ve Španělsku podle World bank byla v roce 2013 1,32 dítěte na 1 ženu, což je výrazný rozdíl oproti roku 1960, kdy míra porodnosti byla 2,86. Trend postupného snižování míry porodnosti ve Španělsku lze pozorovat od roku 1976. Imigrace dále vyvažuje emigraci, jak je znázorněno na obr. 2. Historicky největšího počtu obyvatel Španělsko dosáhlo v roce 2012, a to 46 818 216 obyvatel. V následujícím roce došlo k poklesu počtu obyvatel. Je patrné, že v roce 2013 činil rozdíl mezi emigranty a imigranty ve Španělsku 210 624 osob, což se také projevilo v poklesu počtu celkové populace. V roce 2014 už tento rozdíl činil méně, a to konkrétně 64 802 osob.

Obr. 1: Vývoj populace ve Španělsku mezi lety 2001-2014

Zdroj: Instituto Nacional de Estadística, 2014

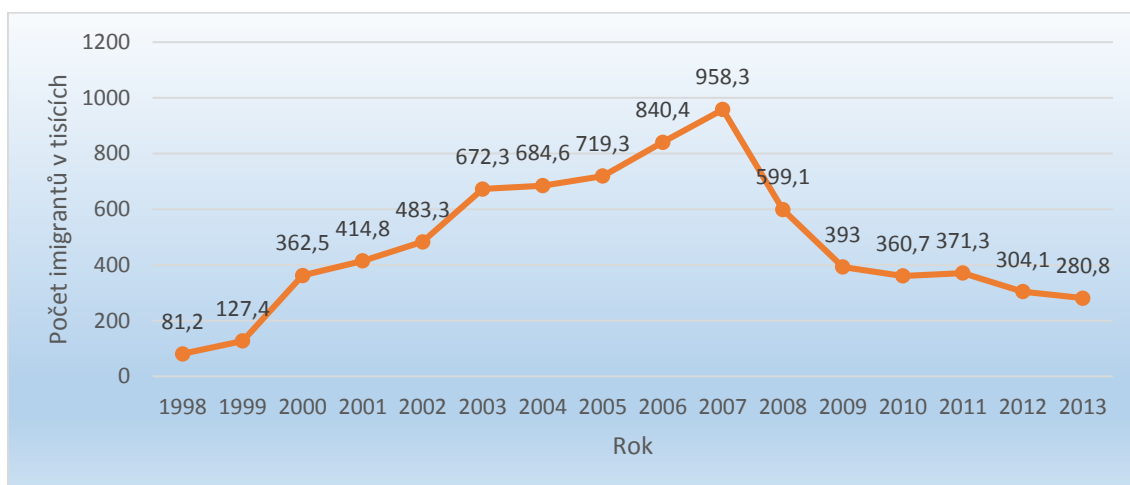
Obr. 2: Vývoj vnější migrace ve Španělsku mezi lety 2010 a 2014

Zdroj: Instituto Nacional de Estadística, 2015

K prudkému nárůstu přicházejících imigrantů do Španělska došlo v letech 2000, 2003, 2006 a 2007, což je znázorněno na obr. 3. Nejvyšší počet imigrantů přišel do Španělska v roce 2007. Jednalo se o více než 950 000 imigrantů. Ještě v roce 2008 přišlo do Španělska téměř 600 000 imigrantů. To však nemění nic na tom, že se jednalo o drastický pokles v počtu příchozích imigrantů od roku 2007. V roce 2013 se tento počet zredukoval na asi 281 000 imigrantů. Dnes by se dalo Španělsko charakterizovat spolu s Německem, Francií, Itálií a Velkou Británií jako země, kam každoročně přichází co do počtu nejvíce imigrantů v rámci Evropy, což můžete vidět v tab. 1. Nelze si však nepovšimnout dalších zemí jako například Belgie nebo Nizozemska, které přes svou poměrně malou rozlohu, přijímají přes 100 000 imigrantů ročně. Co se týče marockých imigrantů, tak podle Eurostatu jich v roce 2013 nejvíce přišlo do Španělska a Itálie. Tato databáze bohužel neuvádí jejich počet ve významných imigračních destinacích jako Francii, Velké Británii a Německu. Fakt, že se v okolních zemích museli vypořádávat s imigrací již dříve, přineslo Španělsku výhody v tom, že se mohli inspirovat dobrými opatřeními a naopak neimplementovat ta, která se ukázala jako neefektivní.

Obr. 3: Vývoj počtu příchozích imigrantů do Španělska od 1998 do 2013

Zdroj: Eurostat, 2016

Tab. 1: Celková imigrace do vybraných evropských zemí v tisících

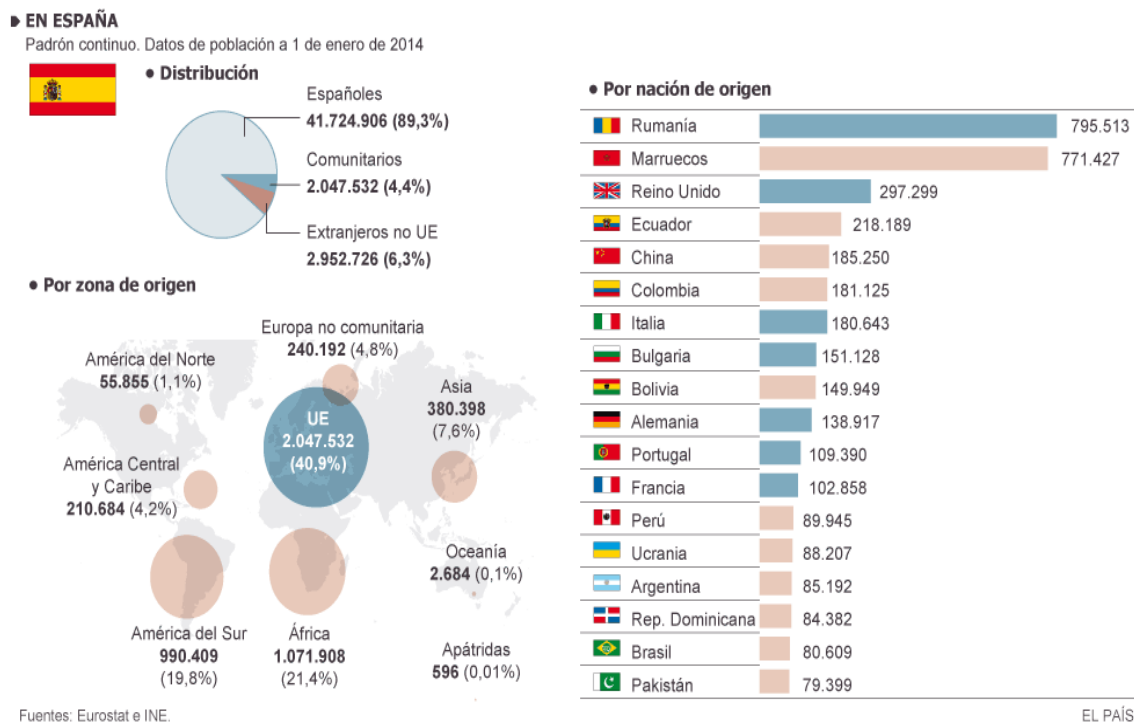
Země	2000	2003	2008	2013	Příchozí Maročané 2013
Belgie	89,4	112,1	164,2	118,3	4 570
ČR	7,8	60,0	108,3	30,1	15
Francie	-	-	296,6	332,6	-
Itálie	227,0	470,5	534,7	307,5	19 568
Německo	841,2	768,2	682,1	692,7	-
Nizozemí	132,9	104,5	143,5	129,4	1 380
Norsko	36,5	36,0	58,1	68,3	129
Rakousko	81,7	111,9	73,8	101,9	-
Španělsko	362,5	672,3	599,1	280,8	20 517
Švédsko	58,7	63,8	101,2	115,9	521
Švýcarsko	110,3	119,8	184,3	160,2	509
Velká Británie	364,4	431,5	590,2	526,0	-

Zdroj: Eurostat, 2016

Při zaměření na národnostní složení imigrantů ve Španělsku na obr. 4 se dá vyčíst, že nejpočetnější skupinou jsou Rumuni a Maročani, kterých je bezmála 800 000 v každé skupině. Do roku 2007 byli Maročané nejpočetnější cizineckou komunitou žijící ve Španělsku, kdy je předstihla rumunská komunita. Tyto dvě majoritní národnostní skupiny jsou následovány zhruba 300 000 skupinou Britů a asi 200 000 skupinou z Ekvádoru. Poté následují další národnosti. 40,9 % imigrantů ve Španělsku je z EU, 21,4 % z Afriky, 19,8 % z jižní Ameriky, 7,6 % z Asie, 4,8 % z ostatních evropských zemí, 4,2 % ze střední Ameriky a Karibiku, 1,1 % ze severní Ameriky a 0,1 % z oblasti Austrálie, Nového Zélandu a Oceánie. Celkově tedy ve Španělské populaci, která v roce

2014 čítala asi 46,5 milionu obyvateľ, bylo zastoupeno 89,3 % Španělů a 10,7 % imigrantů, z nichž bylo 4,4 % z EU a 6,3 % ze zemí mimo EU, jak lze vidět na následujícím obázku.

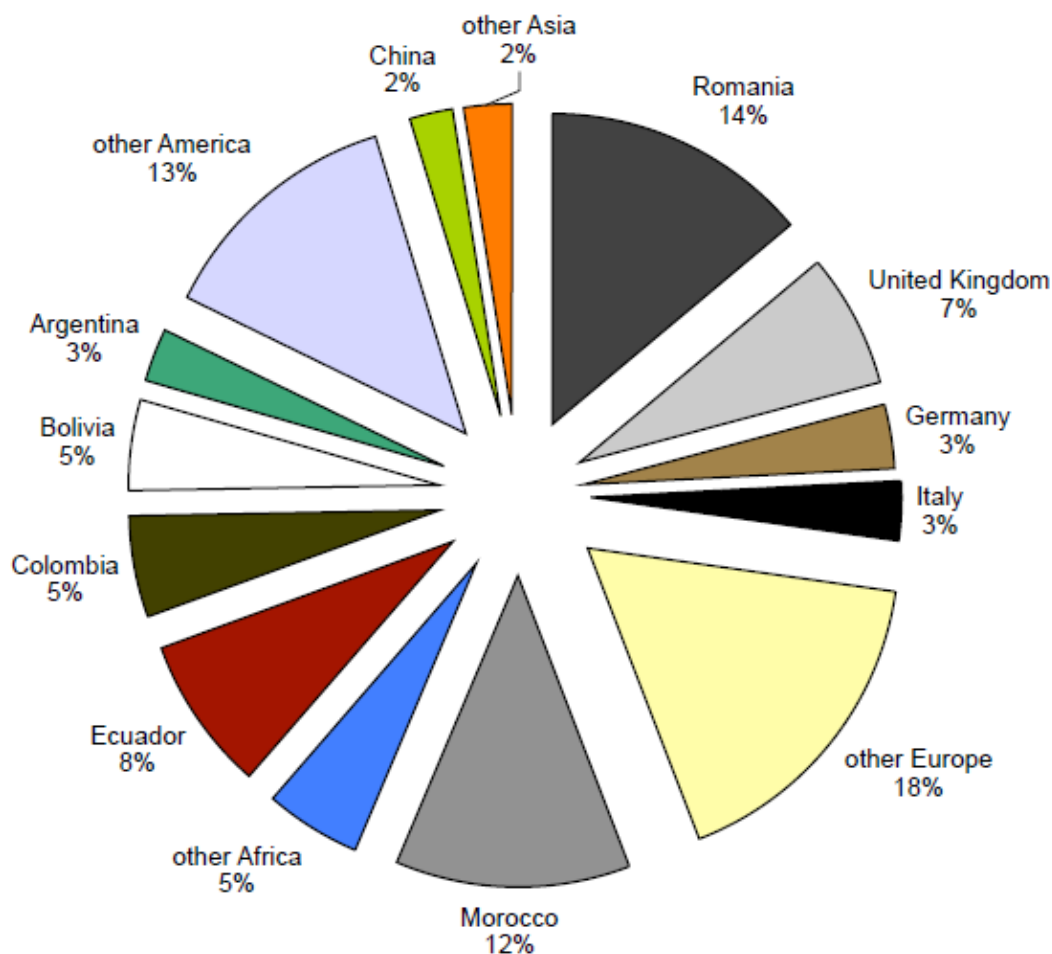
Obr. 4: Zastoupení imigrantů ve Španělsku podle země původu a kontinentu v 2014

Zdroj: Islam Hoy, 2014

Na obr. 5: lze vidět procentuální zastoupení imigrantů ve Španělsku podle země původu z roku 2008, které se poměrově příliš neliší od situace v roce 2014. Z Afriky je ve Španělsku nejvíce zastoupená marocká komunita. Ve Španělsku se dále vyskytují větší africké komunity ze Senegalu, Alžírsko, Nigérie, Mali a Gambie, a to v počtu zhruba od 21 000 do 56 000. Z amerického kontinentu je ve Španělsku nejpočetněji zastoupen Ekvádor, Kolumbie, Bolívie, Peru, Argentina, Dominikánská republika a Brazílie, z Asie je to Čína a Pákistán a nakonec z Evropy je nejpočetněji zastoupeno Rumunsko, Velká Británie, Itálie, Německo, Portugalsko, Francie a Ukrajina.

Obr. 5: Procentuální zastoupení imigrantů podle země původu ve Španělsku v roce 2008

Zdroj: Kreienbrink, 2008

V tab. 2 je zobrazen rozdíl v počtu imigrantů podle země původu mezi lety 2013 a 2014 ve Španělsku. Mezi lety 2013 a 2014 došlo k poklesu počtu imigrantů žijících ve Španělsku o téměř 400 000, což představuje skoro 8 % z celkového počtu imigrantů žijících ve Španělsku. K poklesu došlo u všech znázorněných národností. K největšímu početnímu poklesu pak došlo u imigrantů z Ekvádoru, Kolumbie, Maroka, Rumunska, Bolívie, Peru a Argentiny. Tento pokles znamenal snížení peruánské populace imigrantů ve Španělsku o téměř 24 %. V případě marockých imigrantů se jednalo o pokles o necelých 6 % z celkového počtu marockých imigrantů žijících ve Španělsku.

Tab. 2: Rozdíl v počtu imigrantů podle země původu mezi lety 2013 a 2014

Národnost	2014	2013	Absolutní růst	Relativní růst (%)
Celkem	4 676 022	5 072 680	-396 658	-7,82
Rumunsko	730 340	769 608	-39 269	-5,10
Maroko	714 221	759 273	-45 052	-5,93
UK	311 774	316 362	-4 588	-1,45
Ekvádor	212 970	269 436	-56 466	-20,96
Itálie	182 249	181 046	1 203	0,66
Kolumbie	172 368	223 140	-50 772	-22,75
Čína	164 555	169 645	-5 091	-3,00
Německo	149 522	153 432	-3 910	-2,55
Bulharsko	140 206	147 310	-7 104	-4,82
Bolívie	126 421	162 538	-36 117	-22,22
Portugalsko	109 568	116 431	-6 863	-5,89
Francie	100 448	101 466	-1 018	-1,00
Peru	83 583	109 639	-26 055	-23,76
Ukrajina	81 625	84 081	-2 456	-2,92
Arentina	80 910	95 415	-14 504	-15,20

Zdroj: Instituto Nacional de Estadística, 2014

Z dostupných dat je zřejmé, že Španělsko zaznamenalo od začátku tisíciletí velký počet příchozích imigrantů. Tento počet kulminoval v roce 2007 a od té doby se snížil z téměř 960 tisíc na 280 tisíc v roce 2013. Byl zaznamenán i pokles v celkovém počtu již žijících imigrantů ve Španělsku u všech nejzastoupenějších národností imigrantů, pouze v případě italských imigrantů byl zaznamenán nepatrný nárůst.

4.1.1 Imigrace do Španělska před ekonomickou krizí

Podle OECD se mezi lety 2000 a 2009 se celková populace imigrantů žijících ve Španělsku zvýšila z jednoho a půl milionu na šest a půl milionu. Tím pádem se zvýšilo i procento imigrantů v rámci celkového počtu obyvatel Španělska ze 4 % na 14 %. V tomto časovém intervalu bylo také Španělsko druhým největším recipientem imigrantů ze států OECD hned po USA. Hlavním důvodem vysokého počtu příchozích byl ekonomický růst, který začal v půlce devadesátých let a pokračoval až do roku 2007. Tento růst byl obecně nad průměrem Evropské unie. Docházelo také ke stárnutí španělské populace a ti, jež vstupovali na pracovní trh, dokázali naplnit jen polovinu z několika milionů nabízených pracovních pozic (Arango, 2013). Přijetí velkého počtu imigrantů pro uspokojení poptávky pak vedl k ekonomickému růstu. Zvyšující počet imigrantů nevedl k nárůstu anti-imigrantských, xenofobních či rasistických nálad ve společnosti, a to ani na úrovni politické. Na imigraci bylo pohlíženo spíše jako na požadavek pracovního trhu, vstup důležitý pro ekonomický růst a možná i znak moderní společnosti. Obavy společnosti ohledně imigrace se objevily v roce 2006,

kdy se nelegální cestou dostalo na Kanárské ostrovy okolo 30 000 migrantů ze západní Afriky. Tyto obavy však byly vzápětí rozptýleny, protože se Španělsko dohodlo z některými státy západní Afriky na spolupráci v rámci bilaterálních smluv. Tyto africké státy se zavázaly kontrolovat migraci výměnou za zavedení pracovních víz, vzdělávacích programů, vybavení a trénink místních obyvatel pro kontrolování migrace. Imigrační politika Španělska je otevřená a integrační snahy komplexní a trvalé. Po roce 2000 se začal zvyšovat počet nelegálních imigrantů, i přes snahy vlády o eliminaci. Snížit ilegální imigraci se povedlo v roce 2007 a tento proces postupně úspěšně probíhá až do dnešních dní, jak je patrné z obr. 6.

Obr. 6: Ilegální přistěhovalectví ve Španělsku 2001-2014

Zdroj: Ministerio del Interior, Gobierno de España, 2014

Civilní společnost hraje významnou roli v integraci migrantů (Arango, 2013). Ve Španělsku existuje množství neziskových organizací, hnutí a civilních organizací, které úzce spolupracují s regionálními vládami a asistují v oblasti zdravotnictví, vzdělávání, bydlení, sociálních služeb a podpoře kulturních aktivit.

4.1.2 Imigrace do Španělska po ekonomické krizi

V roce 2007 došlo k zastavení ekonomického růstu. To logicky vedlo ke změně počtu imigrantů přicházejících do Španělska a počtu imigrantů žijících ve Španělsku. Před krizí v roce 2008 se ve Španělsku masově stavělo. Společnosti si braly půjčky od bank, které si půjčovaly od bank v zahraničí. Po splasknutí této stavitelské bubliny společnosti nebyly schopny splácet své dluhy a nastala krize. Zvýšil se státní dluh, zavedly se škrty za účelem úspor a krize se prohlubovala. Ekonomická krize zasáhla

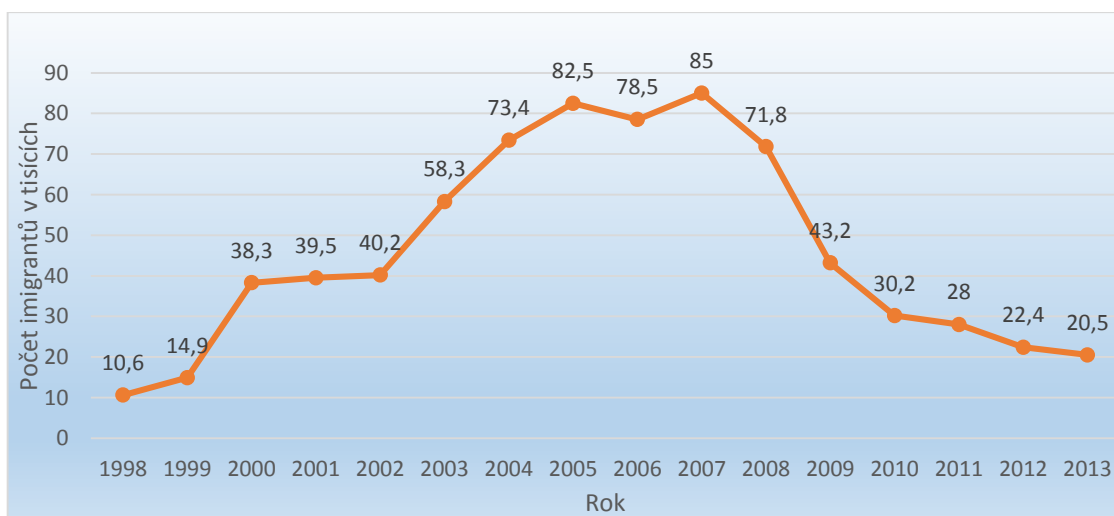
pracovní trh, zejména zmiňované stavitelství, kde v roce 2005 pracovalo 36 % imigrantů mužského pohlaví, jak uvádí European Working Conditions Observatory. Imigrantky byly zaměstnány hlavně ve službách. Tento sektor zasáhla krize taktéž. Tím pádem se drasticky zvýšila míra nezaměstnanosti u imigrantů. Pro představu v roce 2012 míra nezaměstnanosti u imigrantů podle INE dosahovala až 36 %. Snížení nabídky pracovních pozic na trhu práce mělo za následek odchod většího počtu imigrantů v následujících letech, než bylo běžné v letech předcházejících. Majorita imigrantů však ve Španělsku zůstala. Je až překvapivé, že ekonomická krize nevedla k žádných citelným změnám v imigrační politice (Arango, 2013). Vysoká míra nezaměstnanosti u imigrantů totiž ovlivňuje míru nezaměstnanosti u rodilých pracovníků. V roce 2012 byla míra nezaměstnanosti ve Španělsku téměř 25 %. Krize neovlivnila závazek španělské společnosti v angažování se v procesu integrace migrantů. Regionální integrační procesy byly zasaženy krizí, ale přežily a fungovaly v omezeném množství. Ve spojitosti s ekonomickou krizí nebyly hlášeny žádné společenské nepokoje, nebyl zaznamenán nárůst anti-imigračních nálad, ani zvýšené množství politizace imigrace.

4.2 Migrační toky z Maroka do Španělska a jejich struktura

Mezi Marokem a Španělskem je určitá provázanost, a to nejen z geografického hlediska, ale také z historického hlediska. Velká část Španělska totiž byla pod nadvládou Maurů po sedm století, konkrétně od roku 711 do roku 1492. Maroko pak mezi lety 1912 a 1956 bylo španělským protektorátem. Po probuzení nacionalistických vášní v Maroku po získání nezávislosti našla střední třída marockých Židů útočiště právě ve Španělsku. Jinak pro samotné Maročany bylo Španělsko v 60. letech spíše tranzitní zemí, ze které pokračovali do Francie, Belgie, Holandska či Německa. V roce 1964 byla mezi Španělskem a Marokem podepsána dohoda, která umožňovala vstup marockých občanů do Španělska bez vízové povinnosti. Od poloviny 70. let se větší počet Maročanů rozhodl zůstat ve Španělsku, a to hlavně z důvodu omezení vstupu imigrantům do tradičních imigračních zemí jako byly právě Francie, Německo, Belgie a Holandsko. Omezení vstupu imigrantům bylo důsledkem ekonomické krize z let 1966 a 1967 a ropné krize v roce 1973. V 80. letech přicházeli Maročané do Španělska hlavně z ekonomických důvodů (Pérez-Díaz et al., 2004). V té době bylo ještě jednoduché překročit Španělské hranice, protože až do roku 1986 se ve Španělsku imigrace moc neřešila. Toho využili imigranti v geografické blízkosti, zejména tedy ze severní Afriky, kteří poté zaplnili pracovní pozice v zemědělství

a stávitelství. Jednalo se pracovní pozice s nízkou výplatou, kde nebyla potřeba kvalifikace (Castles, 2000). V mnohých případech se jednalo o nedokumentované pracovníky. Ekonomická stabilita Španělska po roce 1986 lákala další imigranty a nejpočetnější příchozí skupinou byli právě imigranti z Maroka. Znatelný růst příchozích imigrantů z Maroka se pozoruje od roku 1997. V roce 2007 tento růst kulminoval a od té doby se postupně snížil z 85 000 na 20 500 nově příchozích imigrantů z Maroka v roce 2013, což můžete pozorovat na obr. 7.

Obr. 7: Vývoj počtu marockých imigrantů ve Španělsku od roku 1998 do 2013 v tisících

Zdroj: Eurostat, 2016

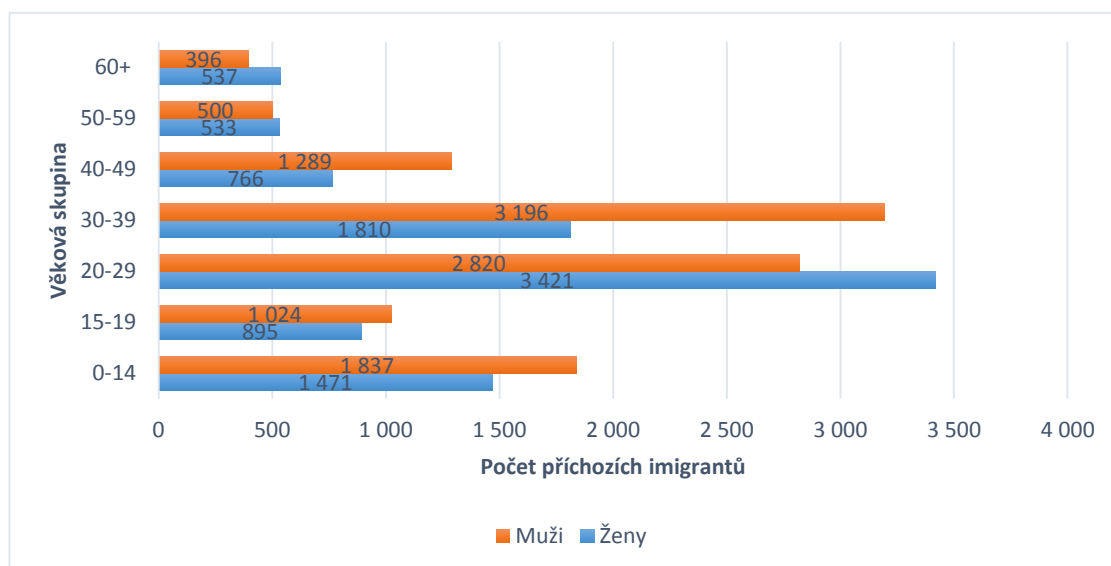
Podle zdroje Islam Hoy z roku 2014 žije více než 30 % Maročanů ve Španělsku v Katalánsku, zejména v provincii Barcelona. Zbytek marockých imigrantů žije nejčastěji v Andalusii (zde zejména v provincii Almeria), Madridu a autonomních regionech Valencia (zde zejména v provincii Alicante) a Murcia. Dále tento zdroj poukazuje na to, že ve velkých španělských městech celková muslimská komunita představuje malé procento obyvatelstva, například v případě Barcelony 1,9 %, avšak v případě menších měst jako například El Ejido muslimská komunita představuje 19,5 % obyvatelstva.

Podle Encuesta Nacional de Inmigrantes z roku 2007 pouze asi 25 % imigrantů z Afriky využívá pro přesun do Španělska leteckou dopravu. Naopak zhruba 55 % afrických imigrantů využívá lodní nebo vlakovou dopravu do Španělska. Zbýlých 20 % imigrantů využívá autobus, auto či jiný způsob dopravy do Španělska.

V roce 2013 přišlo do Španělska celkem 20 495 imigrantů s Marockým občanstvím. Rozdělení příchozích marockých imigrantů z roku 2014 podle pohlaví a věkových

kategorií je zobrazeno na obr. 8. Nejpočetněji zastoupená věková skupina byla 20-29 let s 6 241 imigranty následovaná druhou nejpočetnější skupinou 30-39 s 5 006 imigranty. Dále to byla skupina 0-14 s 3 308 imigranty, 40-49 s 2 055 imigranty, 15-19 s 1 919 imigranty, 50-59 s 1 033 imigranty, 60 a více s 933 imigranty (Eurostat, 2016). Obecně se tedy dá říci, že z Maroka přicházejí nejčastěji lidé od 20 do 39 let. Z obr. 8 dále vyplývá, že z Maroka do Španělska v roce 2013 přišlo 9 433 žen a 11 062 mužů, z čehož se dá vypočítat, že z nově příchozích imigrantů s Marockým občanství se jednalo ze 46 % o ženy a 54 % muže. Podle Encuesta Nacional de Inmigrantes z roku 2007, což je zatím poslední dostupná podrobná studie imigrantů ve Španělsku, asi 50 % příchozích imigrantů z Afriky mělo základní nebo žádné vzdělání, asi 42 % mělo sekundární vzdělání a zbylých 8 % mělo univerzitní vzdělání.

Obr. 8: Věková struktura a pohlaví nově příchozích marockých imigrantů v roce 2013

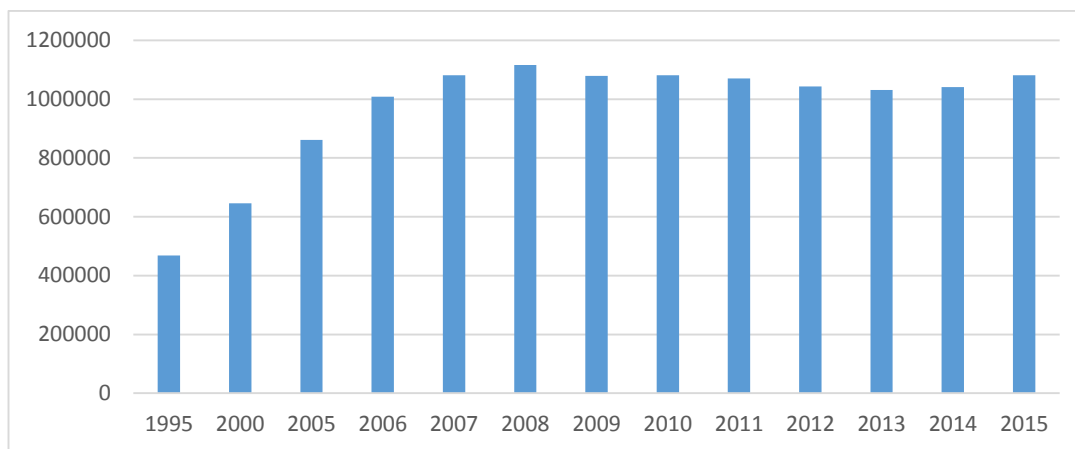

Zdroj: Eurostat, 2016

Mezi hlavní push faktory marocké emigrace patří nedostatek pracovních pozic v Maroku, nízké platy, nedostatečné bytové zázemí a konflikt v Západní Sahaře. Mezi hlavní pull faktory, které Maročany přitahují do Španělska, byly před ekonomickou krizí pracovní příležitosti, dále to v minulosti byla možnost vstupu do Španělska bez víza a mezi obecně platné pull faktory patří možnost mobility po EU bez dokumentů, odlišný styl života nebo příslib vybudování podmořského tunelu spojujícího Gibraltar s Marokem v roce 2025. Hlavní důvod, proč přicházeli imigranti z Maroka do Španělska, byl tedy zejména ekonomický růst Španělska mezi lety 1994 a 2008, jak je znázorněno na obr 9. Jednalo se tedy o ekonomický důvod k migraci. Ekonomická krize tento růst zastavila. Nezaměstnanost ve Španělsku vzrostla z 8,2 %

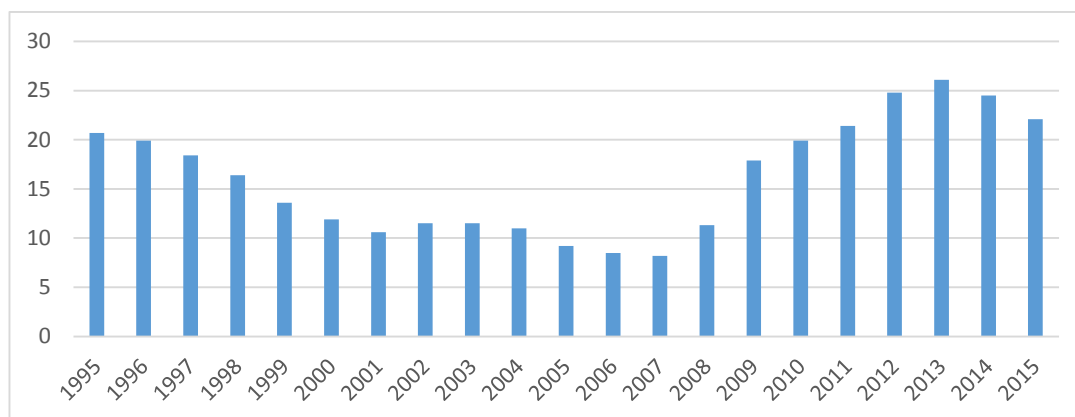
v roce 2007 na 26,1 % v roce 2013, jak se znázorněno na obr. 10, a doposud se Španělsko s vysokou nezaměstnaností nedokázalo vypořádat.

Obr. 9: Vývoj HDP v tržních cenách ve Španělsku 1995-2015 v milionech Eur

Zdroj: Eurostat, 2016

Obr. 10: Vývoj míry nezaměstnanosti ve Španělsku 1995-2015 v procentech

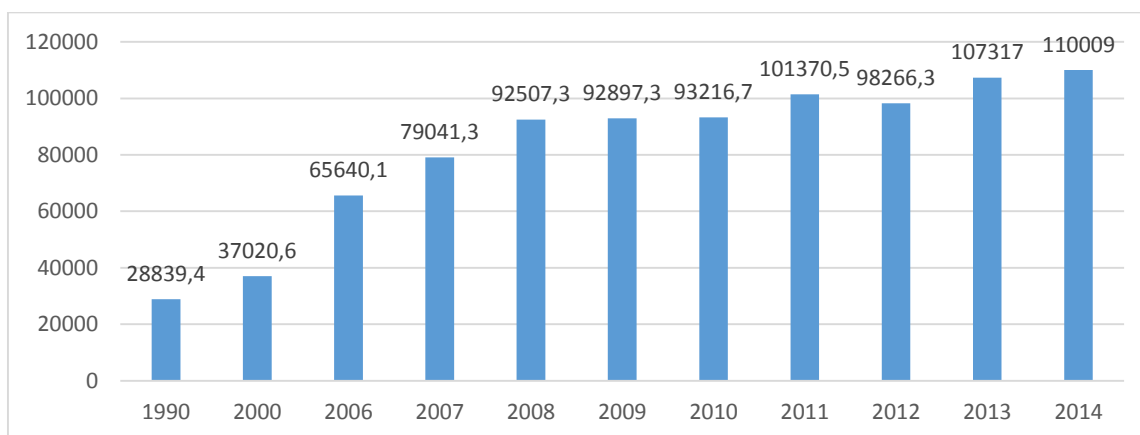

Zdroj: Eurostat, 2016

Ve Španělsku dominuje textilní, obuvnický a potravinářský průmysl. V zemědělství se pěstuje ve velkém obilí, olivy a vinná réva. Nejvíce se dováží stroje, paliva a chemikálie. Ve vývozu dominují motorová vozidla a potraviny. Španělsko nejvíce obchoduje s Francií, Německem a Itálií a je velmi orientováno na poskytování služeb v oblasti cestovního ruchu. Podle serveru Business info představuje Španělsko pro Maroko druhého nejvýznamnějšího vývozního partnera a nejvýznamnějšího exportéra. Obecně import zboží do Maroka představuje asi dvou a půl násobek množství zboží, které se z Maroka vyveze. Marocký vývoz se výrazně snížil v roce 2009, kdy klesla poptávka ze států EU a kdy klesla cena fosfátů, které jsou jedním z hlavních

vývozních artiklů Maroka. Dalšími vývozními artikly jsou v Maroku například oděvy, hnojiva, elektrické dráty a kabely, osobní automobily a kyselina fosforečná. Maroko dováží nejvíce surovou ropu, paliva, zemní plyn a plasty. Vývoj HDP v tržních cenách v Maroku od roku 1990 do 2014 je zobrazen na obr. 11. Z obrázku je zřetelné, že země zažila mezi lety 1990 a 2008 velký růst, který se po roce 2008 stabilizoval pod hranici 100 000 milionů amerických dolarů a v letech 2011, 2013 a 2014 tuto hranici přesáhl. Typickým jevem pro Maroko je pracovní emigrace. Odhaduje se, že v EU žije asi 3 miliony marockých imigrantů, kteří podle serveru Business info posílají každoročně svým rodinám domů finanční pomoc ve výši až 7 % HDP Maroka, což zvyšuje životní úroveň tamní populace. Maroko je řazeno do rozvojových zemí s nižším středním příjmem. Míra negramotnosti dosahuje téměř 30 %, i když má klesající tendence. Dalším problémem jsou velké sociální nerovnosti ve společnosti. Maroko je příjemcem rozvojové zahraniční pomoci, a to i přes svůj pozitivní ekonomický vývoj v posledních dvaceti letech. Maroko přijalo v roce 2008 1 451 milionů amerických dolarů zahraniční pomoci a v roce 2013 to bylo 1 966 milionů amerických dolarů. EU patří mezi významné bilaterální donory.

Obr. 11: Vývoj HDP v tržních cenách v Maroku 1990-2014 v milionech USD

Zdroj: World bank, 2016

Míra nezaměstnanosti v Maroku se v současnosti drží pod 10% hranicí, jak je zobrazeno na obr. 12. Klesající trend míry nezaměstnanosti se stabilizoval pod 10 % po roce 2007. Do té doby byla míra nezaměstnanosti nad 10% hranicí. Ještě na konci 90. let se míra nezaměstnanosti v Maroku pohybovala okolo 20 % (Index mundi, 2016).

Obr. 12: Vývoj míry nezaměstnanosti v Maroku od 2001 do 2016 v procentech

Zdroj: Tradingeconomics, 2016

Podle dat z CIA Factbook z 2015 do Španělska přichází 8,31 imigrantů na 1000 obyvatel, zatímco v Maroku to je -3,36 imigrantů na 1000 obyvatel, což značí převládající emigraci. Míra nezaměstnanosti je ve Španělsku k roku 2015 22,5 % a v Maroku 9,4 %. Velmi znepokojující je míra nezaměstnanosti ve Španělsku ve věkové kategorii 15-24, a to 55,5 % podle dat z roku 2013. V Maroku míra nezaměstnanosti ve věkové kategorii 15-24 byla 19,1 %. Růst HDP v roce 2015 byl zaznamenán u obou zemí, konkrétně 3,1 % ve Španělsku a 4,9 % v Maroku. HDP na osobu v roce 2015 bylo ve Španělsku 352 000 amerických dolarů, v Maroku 8 300 amerických dolarů.

Ve Španělsku se k roku 2015 na HDP podílelo z 2,5 % zemědělství, z 22,7 % průmysl a ze 74,8 % služby. V Maroku se na HDP podílelo z 13,8 % zemědělství, z 29 % průmysl a z 57,2 % služby. Podle serveru Numbeo je v roce 2016 průměrná měsíční čistá výplata ve Španělsku 34 286,05 Kč a v Maroku 9 374,29 Kč. K roku 2013 byla minimální měsíční mzda v Maroku 163,73 Eur. Naopak ve Španělsku byla minimální měsíční mzda 752,85 Eur. Průměrná roční výplata ve Španělsku byla v roce 2013 15 500 Eur. V Maroku byla průměrná roční výplata v roce 2013 2 508 Eur.

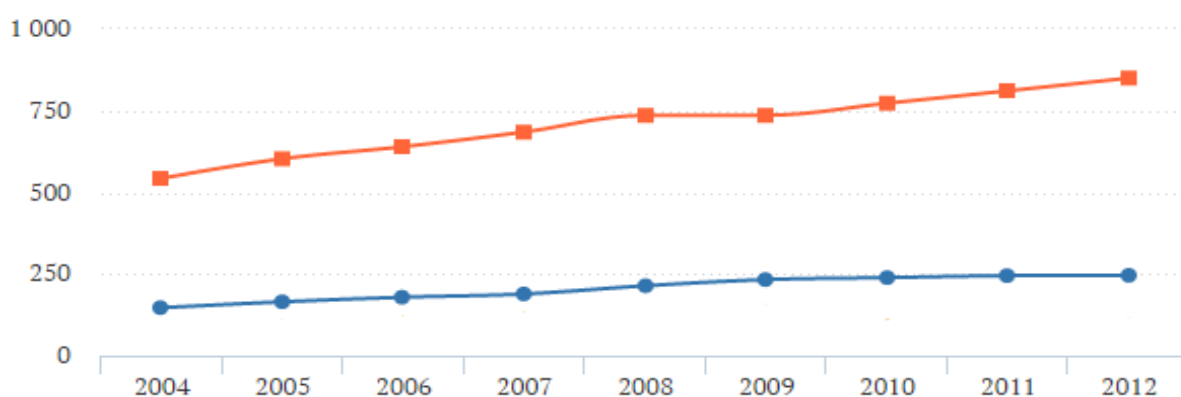
Průměrná roční čistá výplata ve Španělsku 2001-2014 je zobrazena v tab. 3. Na obr. 13 je modře znázorněn vývoj průměrné hrubé mzdy v Maroku od 2004 do 2012. Je zřejmé, že má velmi mírnou zvyšující se tendenci a od roku 2004 se průměrná hrubá mzda zvýšila zhruba pouze o 50 USD, což ovšem v marockých poměrech představuje navýšení o 25 % v porovnání s rokem 2004. Oranžovou barvou je pak znázorněn vývoj celosvětové průměrné hrubé mzdy, která se v roce 2012 zvýšila asi o 50 % v porovnání s rokem 2004.

Tab. 3: Průměrná čistá roční výplata ve Španělsku 2001-2014 v Eurech

Rok	Průměrná čistá roční výplata, EUR
2001-2009	14 158,98
2010	13 692,26
2011	14 040,11
2012	14 157,46
2013	14 220,00
2014	14 283,80

Zdroj: Eurostat, 2016

Obr. 13: Vývoj průměrné měsíční hrubé mzdy v Maroku 2004-2012 v porovnání s vývojem průměrné hrubé mzdy celosvětově v USD

Zdroj: Journal Dunet, 2016

Pokud tedy porovnáme průměrnou mzdu ve Španělsku a v Maroku, tak je patrný velký rozdíl, což je hlavní motivací k emigraci marockých imigrantů do Španělska. V obou případech pozorujeme spíše stagnaci v růstu průměrné mzdy.

5 ŠPANĚLSKÁ IMIGRAČNÍ POLITIKA

Španělská vláda zařadila do své agendy problematiku imigrace v roce 1985, tedy rok před vstupem do Evropského společenství, avšak až v polovině 90. let začala imigrační problematika s nárůstem imigrantů nabývat na důležitosti jak u vlády, tak i u veřejnosti (Ortega Pérez, 2003). Na začátku 21. století se počet rezidentů z jiných zemí ve Španělsku rapidně zvýšil. Proto byl v roce 2000 vytvořen cizinecký zákon, který zahrnoval právní reformy týkající se imigrace. V té době se imigrace stala ve Španělsku jedním z nejdiskutovanějších témat.

5.1 Cizinecký zákon 7/1985

Po Frankově smrti v roce 1975 ve Španělsku probíhala transformace od diktatury k demokracii. V roce 1986 vstoupilo Španělsko do Evropského společenství. Tyto okolnosti zapříčinily ekonomický růst. Po vstupu do Evropského společenství HDP Španělska rostlo v průměru o 3-5 % ročně (OECD). Do roku 1985 neexistovala žádná legislativa, která by se zabývala imigrací. O první pokus o vytvoření imigrační legislativy se v roce 1985 pokusila socialistická strana. V té době žilo ve Španělsku asi 260 000 imigrantů. Vznikl tzv. Ley de Extranjería neboli zákon o právech a svobodách cizinců ve Španělsku. Politici v té době považovali imigraci za pomíjivý fenomén, a tím pádem se v něm soustředili hlavně na imigranty, jež se již vyskytovali ve Španělsku. Imigranti byli chápáni jako pracovníci, kteří mají být řízeni ministerstvem práce. Cizinec, který chtěl pracovat ve Španělsku, si nejprve musel ze své země sehnat konkrétní pracovní pozici ve Španělsku, a pak si mohl vyřídit pracovní vízum a povolení k pobytu a poté mohl přijet. Toto pravidlo v době, kdy se nevyužíval internet jako dnes, nesmírně komplikovalo proces získávání pracovního víza. Proto se zvýšila ilegální imigrace. Lidé například vstoupili na cestovní vízum a ve Španělsku zůstali a pracovali ilegálně. Dalším problémem byla situace, kdy imigrant sice získal pracovní povolení legálně, ale po skončení pracovní smlouvy bylo nesmírně obtížné získat obnovení povolení k pobytu a pracovního víza. Z tohoto důvodu mnoho imigrantů v zemi zůstalo ilegálně, a to i přes to, že za ilegální pobyt hrozily sankce, které se však často nerealizovaly. Jinými slovy se příliš nekontrolovalo, zdali je člověk ilegální imigrant. Na druhou stranu však v té době nedocházelo ke slučování rodin, což bylo pro mnohé imigranty překážkou k dlouhodobému pobytu.

Legislativa z roku 1985 byla přísná z hlediska imigrace samotné, ale slabá z pohledu práv imigrantů a nejak neřešila integraci imigrantů. V zákoně chyběla možnost povolení k dlouhodobému pohybu a byla tam zavedena vízová povinnost pro občany států, jež nepatřili do Evropského společenství a chtěli zůstat ve Španělsku po dobu 90 dní a déle (Muñiz Muriel, 2007). Vstupní víza nepotřebovali občané států Jižní Ameriky, Portugalska, Filipín, Rovníkové Guiney, Andory, Gibraltar, Tuniska, Maroka a Alžírsko. Mimo tento zákon existoval azylový zákon z roku 1984, tzv. Ley de Asilo, každopádně v té době Španělsko nebylo pro žadatele o azyl atraktivní destinací, což se odráželo v tom, že zákon nebyl příliš propracovaný (Ortega Pérez, 2003). Více propracovanější byla reforma Zákona o azylu 9/1994. protože předchozí podoba zákona byla velmi benevolentní, což reflektoval nárůstající počet žádostí o azyl. Proto muselo dojít ke zpřísnění podmínek pro udělování azylu, díky čemuž počet žádostí poklesl (Moreno Fuentes, 2004). Reforma zákona 9/1994 začlenila Dublinskou konvenci do své části.

Na počátku 90. let žilo ve Španělsku asi 360 000 imigrantů. Španělsko v té době legálně najímalo imigranty pro některé druhy práce, o které u domácí populace nebyl zájem. Z důvodu zvyšujícího se počtu příchozích a pro své rezervy byla v roce 1996 vytvořena novela stávajícího zákona 7/1985 ustanovující práva imigrantů jako právo na vzdělání, rovnost, právo na právního zástupce nebo právo na tlumočníka při jednání s úřady. Zákon byl také tolerantnější v oblasti slučování rodin a získání povolení k trvalému pobytu. Byly také realizovány kroky pro zlepšení integrace imigrantů. Příkladem může být vznik oddělení pro imigraci pod Ministerstvem práce a sociálních věcí či vytvoření první národní strategie pro integraci imigrantů, která se v té době však více zabývala kontrolními mechanismy imigrantů. Stále však chyběla integrační strategie na úrovni regionů.

5.2 Změny v imigrační politice v souladu s normami EU

Na počátku 90. let vznikla v rámci Evropské unie (EU) Maastrichtská smlouva, která řeší imigrační a azylovou politiku, která má být koordinovaná mezi členskými státy EU. V této smlouvě byly definovány věci společného zájmu evropských států jako pravidla pro překročení vnějších hranic EU, podmínky pobytu cizinců v EU, boj proti ilegální imigraci a policejní a celní kooperace. První pilíř Maastrichtské smlouvy definoval, kdo musí mít pro vstup na území EU víza. Španělsko se stalo v roce 1991 součástí Schengenského prostoru, což vedlo k zavedení vízové povinnosti pro občany Maroka,

Tuniska a Alžírsko pro turistické pobyty kratší než 90 dní. Následně byla přijata Dublinská konvence. S ohledem na vstup do Schengenu a přijetí Dublinské konvence Španělsko v následujících letech měnilo svou imigrační politiku a došlo k posílení ochrany vnější hranice, což je jeden ze společných zájmů států integrovaných v Evropské unii. Posílení kontrol na hranicích a restriktivní imigrační politika měli za následek zvýšení počtu ilegální imigrace do Španělska (Moreno et al., 2000). Problém s ilegální imigrací se rozhodla španělská vláda řešit tak, že v roce 1991 legalizovala nedokumentované imigranty, kteří se již nacházeli ve Španělsku. Bylo legalizováno více než 100 000 imigrantů, z nichž 40 % tvořili občané Maroka (Ortuga Pérez, 2003). Ač se mělo jednat o jednorázové regulační opatření, tak legalizace ilegálních imigrantů žijících ve Španělsku proběhla v letech 1991, 1996, 2000, 2001 a 2005 a ve všech případech patřili právě Maročané k nejpočetněji zastoupené skupině ilegálních imigrantů na španělském území.

Maročané, kteří již žili ve Španělsku museli mít povolení k pobytu. Maročané cestující do Španělska, museli mít vyřízená víza. Dále se musely zpříznit kontroly ve španělských enklávách- Ceutě a Melille. Zavedení víz samozřejmě Maročané nepřivítali s nadšením. Aby Španělsko Maroku vykompenzovalo nutnost zavedení víz, tak později vytvořilo hlavní roli v tvorbě Akčního plánu pro Maroko v rámci skupiny High level Group on Asylum and Migration, založené v roce 1999 na základě Amsterdamské smlouvy (Hovorka, 2013). Důraz byl kladen na to, aby se Maroku stalo nárazníkovým pásmem, které by mělo za úkol tlumit migrační tlak na jižní hranici unie. Maroku tím pádem musela být poskytnuta rozvojová pomoc, zavedení mechanismu znovupřijetí vracejících se marockých imigrantů marockými úřady a oboustranné dohody na dočasné migraci (Moreno Fuentes, 2004). Španělsko v rámci Akčního plánu uskutečnilo a financovalo 16 projektů. Od roku 1995 do roku 2000 se počet legální marockých imigrantů na území Španělska zvýšil ze 75 000 na 200 000. Dalšími zeměmi, jejichž občané si byli povinni sjednat víza před vstupem do Španělska, byly v roce 1993 Peru a Dominikánská republika, poté následovaly i ostatní země Latinské Ameriky. Zavedení vízového styku nebylo v těchto zemích přijímáno s nadšením, protože je se Španělskem pojila silná historická vazba.

Co se týče společných hodnot EU definovaných v Maastrichtské smlouvě, tak byl vytvořen Plán SUR neboli Jižní plán na posílení vnějších hranic a začal platit v roce 1998. Mnoho finančních zdrojů se investovalo na posílení hranic Ceuty a Melilly.

Dále od roku 1999 začal provoz tzv. SIVE, což je integrovaný systém vnější kontroly pro ochranu mořského pohraničního území.

5.3 Cizinecký zákon 4/2000 (Ley Orgánica)

V roce 1998 se začala řešit problematika integrace imigrantů. S podporou tří politických stran Izquierda Unida, Convergencia y Unió a Grupo Mixto vznikl cizinecký zákon 4/2000 o právech a svobodách cizinců ve Španělsku a jejich sociální integrace, který nahradil zákon 7/1985. Zákon vstoupil v platnost v roce 2000 a představuje přechod od politik zaměřených na kontrolu migračních toků na politiky, které pohlíží na imigraci a integraci v širší perspektivě. Zákon 4/2000 nabízel imigrantům množství práv narozdíl od předešlého zákona a kladl důraz na integraci imigrantů. Důležitým bodem zákona bylo vytvoření administrativních a politických nástrojů na regulaci imigrace jako trvalého fenoménu. Zákon obsahoval například právo na základní i rozšířenou lékařskou péči, právo na školní docházku pro děti do 16 let, právo na sloučení rodin imigrantů nebo zlegálnění ilegálních imigrantů, pokud prokáží, že žili ve Španělsku alespoň dva roky. Dá se říci, že zákon odrážel filozofii diskutovanou na summitu v Tampere v roce 1999. Z tohoto summitu vyšly myšlenky týkající se partnerství se zeměmi původu imigrantů, společný evropský azylový systém, férové podmínky pro občany zemí třetího světa jakožto imigrantům v EU, kteří by měli mít srovnatelná práva s občany EU, řízení migračních toků, boj proti rasismu a xenofobii, právo na dlouhodobý pobyt, vzdělání, práci a podnikání, přiblížení jednotlivých vnitrostátních legislativ o podmínkách přijímání a pobytu státních příslušníků třetích zemí. Tato následující reforma zákona 4/2000 neboli zákon 8/2000 vytvořený politickou stranou Partido Popular do jisté míry přehlížel a reguloval práva imigrantů.

5.4 Cizinecký zákon 8/2000

Zákon 4/2000 byl kritizován tehdy vládnoucí Partido Popular, která jej považovala za příliš tolerantní a v nesouladu s politikou Evropské unie. V té době muž arabského původu zavraždil mladou ženu ve městě El Ejido. Přílišná medializace tohoto případu měla vliv na veřejné mínění, kdy více než 30 % populace vnímalo imigraci jako závažný problém. Toho právě využila Partido Popular společně s tím, že měla po volbách parlamentní většinu k vytvoření reformy zákona ještě v témže roce neboli zákon 8/2000, který měnil zákon 4/2000 v oblasti získávání pracovních víz a povolení k pobytu. V zákoně 8/2000 se snažili přizpůsobit společné evropské politice v oblasti

přistěhovalectví a azylu. Byla vytvořena opatření k zajištění integrace a omezení nedovoleného pobytu, dále byla omezena práva imigrantům, redukovány možnosti jejich integrace a zkomplikováno slučování rodin. To způsobilo protesty až už politických stran v opozici, tak protesty zaměstnavatelů. Díky tomuto tlaku bylo umožněno nelegálním imigrantům získat pracovní povolení na 1 rok, pokud dokázali, že žili ve Španělsku alespoň 1 rok (Aparicio Gómez et Ruiz de Huidobro, 2008). Španělsko a vysílací země uzavřely bilaterální smlouvy, které se zabývaly řízením migračních toků s cílem redukovat počet imigrantů ve Španělsku. Bilaterální smlouvy se týkaly Ekvádoru, Kolumbie, Maroka, Dominikánské Republiky, Nigérie, Polska a Rumunska a přístupu jejich občanů na španělský pracovní trh.

Zákon 8/2000 obsahoval tzv. Plán Greco, který platil mezi lety 2001-2004. Plán Greco byl program pro regulaci a koordinaci cizích rezidentů ve Španělsku a řešil čtyři klíčové oblasti:

- Globální, koordinované pojetí imigrace jako žádoucího jevu pro Španělsko, jako člena Evropské unie;
- integrace zahraničních rezidentů a jejich rodin jako aktivních přispěvatelů k růstu Španělska;
- zajištění mírového soužití ve španělské společnosti;
- řízení poskytování azylu pro uprchlíky a vysídlené osoby.

Plán Greco zdůrazňoval, že vývoj a implementace integračních politik regionálních vlád hraje klíčovou roli v procesu integrace imigrantů (Ortega Pérez, 2003). Celý tento projekt nebyl příliš úspěšný (Aja, 2006).

V roce 2000 vznikl státní sekretariát podléhající ministerstvu vnitra, tzv. Delegación de Gobierno para la Extranjería y la Inmigración, který se zabývá otázkami týkajícími se přistěhovalectví. V čele sekretariátu je přední člen dvou vládních agentur. První agenturu představuje Meziřesortní komise pro záležitosti přistěhovalectví, která je pověřena analýzou činnosti vlády v oblasti přistěhovatelství a azylu. Druhou agenturou je Vrchní rada o přistěhovalecké politice, která koordinuje různé úrovně veřejné správy v oblasti přistěhovalectví. Dále vznikly nové instituce jako Imigrační a integrační fórum, Observatoř rasismu a xenofobie ve Španělsku nebo Observatoř trvalé imigrace pro spolupráci mezi vládou a autonomními regiony v oblasti imigrace.

5.5 Španělská imigrační politika po roce 2000

V novém tisíciletí začala v rámci EU platit Amsterdamská smlouva. To mělo vliv i na španělskou imigrační politiku, a proto byl v roce 2003 reformován Cizinecký zákon, který obsahoval vzájemné uznávání rozhodnutí o vyhoštění ze země mezi státy EU, vytvoření jednotného systému sankcí vůči přepravním společnostem a společnou definici a kategorizaci nelegálního vstupu a pobytu (Frauser, 2007). Reforma cílila hlavně na boj s nelegální imigrací, zvýšení efektivity v procesu vyhošťování nelegálně pobývajících imigrantů, přísnější kontroly na letištích a omezení slučování rodin.

Španělsko mezi lety 1998 a 2003 podepsalo 12 bilaterálních dohod, konkrétně s Alžírskem, Estonskem, Francií, Guineou Bissau, Itálií, Lotyšskem, Litvou, Mauretánií, Nigérií, Polskem, Slovenskem a Švýcarskem, týkajících se znovupřijetí navracených imigrantů do země jejich původu. V roce 2005 začala platit bilaterální dohoda mezi Španělskem a Marokem pro regulaci dočasné migrace z Maroka do Španělska. Jednalo se o poskytnutí dočasných pracovních víz a pracovních míst ve Španělsku pro nekvalifikované pracovníky z Maroka. Na oplátku Maroko souhlasilo, že bude přijímat své emigranty, jež se dostali do Španělska nelegální cestou (Kreienbrink, 2008). Po teroristickém útoku na vlak v Madridu v roce 2004 bylo přijato nařízení týkající se dopravců, a to povinnost dopravců vydávat informace o cestujících na žádost příslušných úřadů (Hovorka, 2013).

Španělsko také dalo první impulz během svého předsednictví v roce 2002 k vytvoření agentury pro ochranu vnější hranice FRONTEX na summitu v Seville, protože samo bojovalo s ilegálním přistěhovatelstvím. Mezi lety 2006 a 2007 probíhaly tři operace tzv. operace HERA ve spolupráci s agenturou FRONTEX. O tuto operaci zažádalo Španělsko, které v té době čelilo problémům s imigranty ze Subsaharské Afriky připlouvajícími ze západního pobřeží Afriky na Kanárské ostrovy, také známé jako Kayukská krize. První operace se týkala pomoci španělské policii s identifikací nových imigrantů. Druhá operace se soustředila na poskytnutí technologií a materiálů pro chránění prostoru mezi břehy západní Afriky a Kanárskými ostrovy před ilegálními imigranty. Třetí operace byla kombinací první a druhé operace (Carrera, 2007). Snížení počtu ilegálních imigrantů na Kanárských ostrovech v roce 2007 pak bylo zapříčiněno kombinací působení agentury FRONTEX a vyjednávací schopností Španělska, které uzavřelo s problémovými zeměmi dohody o kontrole migračních toků na svém území.

V té době Španělsko začalo vyvíjet tlak na EU, aby začala řešit problém s ilegální imigrací jako celoevropský a nenechávala tuto starost pouze na Španělsku. Kayzuská krize poukázala na to, že je potřeba navázat spolupráci ze státy Subsaharské Afriky, odkud majorita nelegálních imigrantů pochází, a že je potřeba spolupodílet se na financování ochrany španělské hranice jako vnější hranice EU. Kvůli této španělské iniciativě v problematice imigrace se konal summit v Barceloně, kde se mimo výše zmíněné řešilo zvýšení aktivity FRONTEXu, spolupráce se zeměmi třetího světa, nezaměstnanost ve státech, odkud imigranti přicházejí a vytvoření finančních mechanismů pro tyto země s důrazem na země ze Subsaharské Afriky, z čehož pak v roce 2005 na setkání Evropské rady vyplynula evropská strategie vůči Africe (Sorrosa Blanco, 2006). Některé Akční plány pak byly vytvořeny na základě problematiky řešené na summitu v Barceloně.

Od roku 2006 začalo Španělsko uzavírat tzv. dohody druhé generace, které se zabývaly imigrací a rozvojovou politikou. Španělsko uzavřelo dohodu druhé generace např. s Gambií, Guineou, Senegalem, Mali či Kapverdama (Pyniol, 2007). Zvrat v problematice slučování rodin způsobilo evropské nařízení, které sjednocovalo postup členů EU v této věci. Do té doby bylo rozhodnutí v kompetenci jednotlivých zemí.

5.6 Španělská imigrační politika po ekonomické krizi

Po ekonomické krizi, která zásadním způsobem zasáhla Španělsko, se vláda snažila o dobrovolný návrat imigrantů do země původu, protože se v té době jejich počet neustále zvyšoval (imigranti představovali asi 10 % populace Španělska), zároveň však rostla míra nezaměstnanosti (v roce 2012 asi 25 %, u imigrantů asi 35 %). Španělsko se nabídlo imigrantům zaplatit cestu domů a určité finance na počáteční výdaje v zemi původu. Tato situace vedla k restriktivním reformám cizineckého zákona a podpoře společných evropských opatření, konkrétně návratové směrnice týkající se vyhoštění ilegálních imigrantů a Paktu o imigraci a azylu, který se snažil regulovat imigraci v závislosti na poptávce po pracovnících na trhu práce (Hovorka, 2013). Reforma cizineckého zákona v roce 2009 zavedla pokutu až 10 000 EUR pro zaměstnavatele zaměstnávající nelegální imigranty a vězení po dobu až 60 dní pro ilegální imigranty. Velká nezaměstnanost zapříčinila, že v roce 2012 opustilo Španělsko víc lidí, než bylo nově příchozích.

Španělsko vypracovalo tzv. Strategický plán pro občanství a integraci pro dvě období, a to 2007-2010 a 2011-2014, založený na principu nediskriminace, občanství a interkulturnosti. Na základě prvního plánu byl pak realizován obdobný plán (Plan Estratégico de Ciudadanía e Integración) pro další časové období do roku 2014, jehož hlavním cílem bylo posílení sociální soudržnosti a nový migrační kontext charakterizovaný sníženým přílivem přistěhovalců, který nastal po ekonomické krizi.

6 INTEGRACE IMIGRANTŮ

Zjišťování integrace imigrantů je poměrně složitý proces, protože existuje mnoho faktorů, které mohou hrát roli v tomto procesu. Integrace je proces ovlivněný především imigrační politikou dané země, tedy dalo by se říct, jakým způsobem země imigranta přivítá a jaké mu dá práva. Další důležitou roli pro imigranty hraje poptávka na trhu práce. Ze své zkušenosti si myslím, že integrace probíhá i na individuální úrovni imigranta a do jaké míry probíhá, závisí i na společnosti, kterou se imigrant v dané zemi obklopí. Metod, jak stanovit úspěšnost integrace imigrantů, je proto mnoho. V této kapitole chci některé z nich stručně přiblížit a poté se věnovat analýze několika konkrétních vybraných indikátorů integrace imigrantů se Španělsku.

6.1 Přístupy ke stanovení monitorovacích systémů integrace imigrantů

Mezinárodní projekty řešící problematiku integrace a její vyhodnocování se dělí na projekty podle obsahového hlediska a projekty podle metodologického hlediska. Podle obsahového hlediska se projekty dělí na projekty zaměřené na sběr dat a projekty zaměřené na monitoring. Podle metodologického hlediska se projekty dělí na monitoring založený na sledování legislativního rámce integrace, analýzu konkrétní skupiny migrantů prostřednictvím zvolených indikátorů a projekty zaměřující se na určité cílové skupiny. Projekty zaměřené na sběr dat se hlavně zabývají problémy spojenými se sběrem dat z databází jako Eurostat, OECD apod. a výběrem vhodných indikátorů, jejich srovnatelností a relevancí (Vavrečková a Baštýř, 2010). Projekty zaměřené na monitoring se zabývají tvorbou integrační politiky, hodnocením jejích dopadů a stanovením relevantních indikátorů. V mezinárodním kontextu podporují takto pojaté monitorovací systémy integrace cizinců výměnu zkušeností, proces vzájemného určení a porovnání situace migrantů v jednotlivých státech. Monitorovací projekty napomáhají k identifikaci úspěšné integrační politiky a potřebných opatření. Příkladem monitoringu založeného na sledování legislativního rámce integrace je Migrant integration policy index neboli MIPEX, který vychází ze sedmi okruhů:

- Přístup na trh práce,
- sjednocování rodin,
- přístup ke zdravotní péči,

- nárok na povolení k dlouhodobému pobytu,
- možnost politické participace,
- přístup ke státnímu občanství,
- antidiskriminace.

Příkladem projektů na analýzu konkrétní skupiny migrantů prostřednictvím zvolených indikátorů je Benchmarking in immigrant integration (Entzinger a Biezeveld, 2003) či Immigrant integration indicators (Angel et al., 2007). První zmíněný sloužil pro potřeby Evropské komise. Cílem projektu je stanovit obecně použitelnou definici integrace pro potřeby vyvíjeného systému a operacionální definici obecně použitelných monitorovacích indikátorů (Vavrečková a Baštýř, 2010). Byly určeny čtyři základní sféry integrace cizinců na základě studia literatury a různých typů migračních a integračních politik. Jedná se o sféry integrace cizinců socioekonomickou, kulturní, občansko-politickou a vztah většinové populace k migrantům. Druhý zmíněný příklad, konkrétně Immigrant integration indicators, se zaměřuje na měření integrace imigrantů ve třetích zemích. Na tomto projektu spolupracovalo Španělsko, Dánsko, Itálie, Portugalsko, Nizozemsko a Německo. Cílem projektu bylo identifikování indikátorů pro měření integrace v členských státech Evropské unie. Výstupem projektu bylo vytvoření tzv. okamžitých a budoucích indikátorů. Okamžité indikátory jsou považovány za základní, potřebné a reálně dostupné. Tyto indikátory jsou zaměřené na národní úrovni. Budoucí indikátory jsou takové, pro které se nejdříve musí najít nebo vytvořit zdroj dat. Posledním typem projektů podle metodologického hlediska jsou projekty zaměřující se na určité cílové skupiny imigrantů. Cílová skupina se může definovat podle různých kritérií jako například podle zapojení na trh práce, pobytového statutu, zapojení do vzdělávacího či sociálního systému atd. (Vavrečková et Baštýř, 2010). Příkladem tohoto typu projektu jsou Indicators of integration (2004) nebo Target group monitoring (Larsen et al., 2008). První jmenovaný projekt je zaměřen na určení kvalitativních a kvantitativních znaků integrace uprchlíků do majoritní společnosti. Základním znakem integrace je pobytové právo, za faktory usnadňující integraci jsou považovány bezpečnost, stabilita a znalost jazyka a kultury, jako nástroj integrace se uvádí zaměstnání, vzdělání a zdraví a nakonec sociální aspekty integrace reprezentují vazby na státní instituce, majoritu, vlastní komunitu a vazby na další komunity ve společnosti. Cílem Target group monitoring je vyvinout systém monitoringu interakce cizinců na regionálním trhu práce s místními

regionálními institucemi a dalšími regionálními aktéry (Vavrečková et Baštýř, 2010). Zaměření na regiony vychází z předpokladu, že v rámci jednoho státu existuje řada výrazně odlišných regionů, např. z hlediska zaměstnanosti, počtu cizinců apod., které je nutné při hodnocení integrace zohlednit.

6.2 Migrant integration policy index (MIPEX)

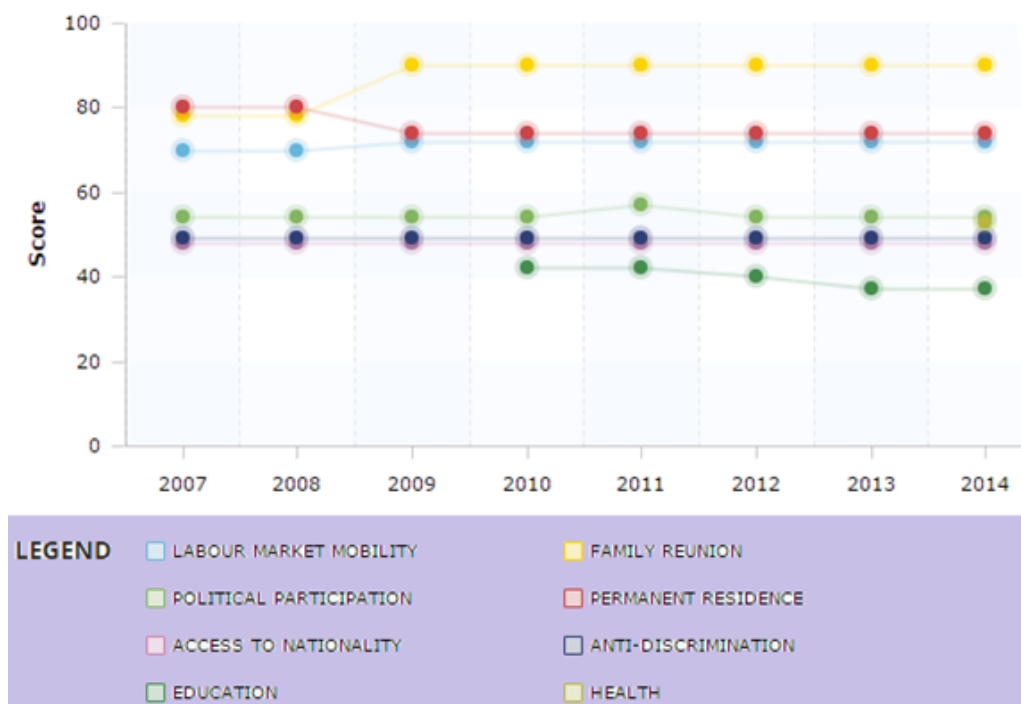
MIPEX je nástroj, který vychází ze 167 indikátorů týkajících se imigrační politiky a příležitostí pro migranty v určité zemi. Tyto indikátory nejsou konkrétně zveřejněny, ale vychází ze sedmi oblastí týkajících se zaměstnání, zdravotní péče, sjednocování rodin, antidiskriminačním opatřením, spoluúčasti na veřejné správě a oblastí týkajících se udělování občanství a povolení k dlouhodobému pobytu. Z těchto informací je každoročně vytvořen index integrace migrantů. Dochází k analýze všech členských států EU, Austrálie, Kanady, Islandu, Japonska, Jižní Koreje, Nového Zélandu, Norska, Švýcarska, Turecka a USA. MIPEX slouží ke studiu imigračních politik v analyzovaných zemích a vzájemnému porovnávání, z čehož pak mohou vyplynout nové myšlenky pro zlepšení stávajících standardů v dané zemi ohledně integrace imigrantů. MIPEX je uznáván politiky, nestátními organizacemi, vědci i mezinárodními organizacemi po celém světě. Index nabývá hodnot 0-100, přičemž 100 je nejlepší možný výsledek. MIPEX je produktem think tanku CIDOB, což je centrum pro mezinárodní záležitosti v Barceloně, a neziskové organizace Migration policy group. Nejstarší data spadají do roku 2004, kdy se MIPEX poprvé počítal.

6.2.1 MIPEX pro Španělsko

MIPEX pro Španělsko pro rok 2014 dosáhl hodnoty 60, což znamenalo 11. místo z 38 analyzovaných zemí. Před Španělskem se umístilo na prvním místě Švédsko se skórem 78, na druhém místě Portugalsko (75), dále Nový Zéland (70), Finsko a Norsko (shodně 69), Kanada (68), Belgie (67), Austrálie (66), USA (63), Německo (61) a stejného skóre jako Španělsko dosáhlo Nizozemsko. V roce 2004, kdy se MIPEX začal počítat, Španělsko vykazovalo hodnotu 61. Z toho vyplývá, že v období deseti let k žádným velkým změnám, které by se projevíly na výrazněji nižší či vyšší výsledné hodnotě MIPEXu, nedošlo, což je patrné z obr. 14, který zobrazuje vývoj Španělska v jednotlivých oblastech integrace stanovených MIPEXem od roku 2007 do roku 2014. V tab. 4 je pak uvedeno bodové hodnocení Španělska pro každou oblast v roce 2014 podle MIPEXu. Průměrná hodnota pak dala výsledných 60 bodů. Je evidentní, že se

Španělsku velmi daří v integraci imigrantů v oblasti slučování rodin, avšak slabého výsledku Španělsko dosahuje v o vzdělání imigrantů. Ideálně na tom nejsou ani oblasti anti-diskriminačních opatření, přístupu k občanství, zdravotní péče a politická spoluúčast. Španělsko tak má ještě na čem pracovat, aby docílilo lepších podmínek pro integraci imigrantů.

Obr. 14: Vývoj skóre v oblastech integrace ve Španělsku podle MIPEX 2007-2014

Zdroj: MIPEX, 2016

Tab. 4: Skóre Španělska v oblastech integrace v 2014 podle MIPEX

Zkoumaná oblast	Skóre MIPEX
Přístup na pracovní trh	72
Sjednocování rodin	90
Vzdělání	37
Zdravotní péče	53
Politická spoluúčast	54
Dlouhodobý pobyt	74
Přístup k občanství	48
Anti-diskriminační opatření	49

Zdroj: MIPEX, 2016

Španělsko patří mezi jednu z nejoblíbenějších destinací pro migranty v rámci Evropy od 90. let 20. století. Po ekonomické krizi v roce 2008 Španělsko zažilo jeden z největších poklesů příchozích migrantů a zároveň do dnešních dnů čelí nejvyšší míře nezaměstnanosti v rámci EU. Počet nově příchozích klesl jako odpověď na krizi, avšak vzrostl počet příchozích v rámci sdružování rodin migrantů, jež chtějí dlouhodobě žít a pracovat ve Španělsku. V roce 2011 konzervativní strana nahradila socialistickou stranu ve vládě. Změnou vládnoucí strany i ekonomickou krizí byl zaznamenán pokles financí určených pro integrační programy a fondy, což v některých případech stěžuje situaci pro imigranty. Například chybí spravedlivý a jasný přístup k občanství pro všechny, protože momentálně je to zbytečně dlouhý byrokratický proces. Navzdory ekonomické krizi mají Španělé pozitivní přístup k imigrantům- 84 % Španělů si podle Eurobarometru z roku 2012 myslí, že by imigranti měli mít stejná práva jako španělští občané.

Španělsko je nadprůměrnou zemí v rámci studie MIPEX. Velmi dobrého výsledku bylo dosaženo v oblasti slučování rodin migrantů. Dobrých výsledků bylo dosaženo v oblastech přístupu na pracovní trh a stálého rezidenství. Průměrných výsledků z hlediska bodové škály bylo dosaženo v oblastech přístupu ke zdravotní péči, politické participace, přístupu k občanství a antidiskriminačním opatřením. Co se jeví jako kritické, je vzdělání.

CIDOB Španělsku doporučuje:

- Schválení antidiskriminačního zákona,
- investování financí i lidských zdrojů do vzdělávání, hlavně pro uspokojení potřeb dětí imigrantů.
- vytvoření neutrální strategie tak, aby imigranti různého původu neměli pocit odmítnutí ze strany společnosti,
- koordinaci a spolupráci vlád na celostátní a regionální úrovni, aby se zvýšila efektivita imigrační politiky- efektivní je zapojení i civilní společnosti do tohoto procesu,
- vytvoření integrační strategie pro obce a města, které představují velmi důležitý článek pro úspěšnou integraci, na uspokojení potřeb imigrantů,
- zlepšení podmínek pro imigranty ze třetích zemí, kteří ve Španělsku ztratí nedobrovolně práci, protože nyní se ztráta práce váže na ztrátu legálního statusu.

6,4 % občanů Španělska pochází ze zemí mimo EU a z nich 63 % je ze zemí s nízkým a středním indexem lidského rozvoje a 21 % s vysokoškolským vzděláním (Eurostat, 2013).

6.3 Indikátory integrace imigrantů pro EU

Podle zprávy pro Evropskou komisi nazvané Using EU indicators of immigrant integration (Huddleston et al., 2013) byly nadefinovány indikátory integrace pro EU, které jsou z velké části založené na Deklaraci ze Zaragoza z roku 2010, což byla konference ministrů ze členských zemí EU. K tomu, aby indikátory integrace mohly být so nejvíce vypovídající, je potřeba vysoké kvality mezinárodně zjišťovaných datových souborů.

Podle této zprávy existují tři typy faktorů ovlivňujících integraci přistěhovalců:

- charakter populace imigrantů a individuální faktory,
- faktory spojené s obecnou politikou a makrostrukturou přijímacích společností, čímž se myslí hlavně pracovní trh, vzdělávací systém a sociální politika státu,
- imigrační a integrační politika.

Seznam nejvíce relevantních faktorů pro integraci imigrantů podle zprávy Using EU indicators of immigrant integration (Huddleston et al., 2013):

1. Indikátory vycházející z charakteristiky jedince/skupiny migrantů:
 - Socio-demografické: věk, pohlaví, země narození (stupeň rozvoje země), občanství, bydlení, rodinný status a počet dětí a rok příchodu.
 - Socio-ekonomické: vzdělání, zaměstnání, profese, příjem, sociálně ekonomický status rodičů.
 - Socio-kulturní: mateřský jazyk, jazykové schopnosti, jazyk používaný k domluvě v rodině, subjektivní faktory jako pocit sounáležitosti nebo důvěra v místní instituce.
2. Indikátory vycházející z obecného kontextu a politiky na úrovni politické a makroekonomické:
 - Pracovní prostředí: podíl zaměstnanců ve službách, výrobě a veřejném sektoru, minimální mzda, spotřeba veřejných financí.
 - Vzdělávací systém: výdaje, socioekonomická segregace na školách, vzdělávání a péče od raného dětství.

- Sociální systém: sociální benefity, finance na sociální systém.
- Rovnost: nerovnost příjmů a pohlaví.
- Diskriminace: zkušenost s diskriminací, anti-diskriminační opatření.

3. Indikátory vycházející z migrační a integrační politiky:

- Migrační politika: migrační kanál, velikost populace migrantů.
- Integrační politika: politika pracovního trhu, politika vzdělávání migrantů, politika naturalizace, anti-diskriminační politika.

6.3.1 Faktory spojené s charakterem populace imigrantů

Populaci imigrantů charakterizují demografické, socio-ekonomické a socio-kulturní faktory. Mezi demografické faktory patří pohlaví, věk, rodinný stav, občanství, země narození nebo země narození rodičů (podle generace), délka rezidentství nebo věk příjezdu. Mezi socio-ekonomické faktory patří vzdělání, zaměstnání, profese, příjem, stupeň rozvoje země původu. Mezi socio-kulturní faktory patří mateřský jazyk a osvojování nového jazyka. Zaměstnanost imigrantů, především těch ze zemí mimo EU je ovlivněna pohlavím, věkem, vzděláním, původem, dovednosti ve spojitosti s kvalifikací. Až na některé výjimky ze států jižní Evropy a EU-12 má první a druhá generace migrantů menší šance pro nalezení zaměstnání v porovnání s původním obyvatelstvem. Obecně jsou lépe placeni muži-imigranti a také mají větší šanci najít zaměstnání než imigrantky. Vysoce kvalifikovaní imigranti mají menší šance na trhu práce než málo kvalifikovaní migranti. Tato tvrzení platí zvláště pro imigranty ze třetích zemí, to znamená mimo členských zemí EU. Věk také hraje roli, protože imigrantky ze třetích zemí v produktivním věku, čímž se myslí hlavně mezi 20 a 30 věkem, čelí jejich rodiny většímu riziku chudoby. Podle OECD mají imigrantky dvakrát větší pravděpodobnost být nekvalifikovanou pracovní silou než muži-imigranti. Tento rozdíl v EU mezi pohlavími neexistuje.

Vzdělání imigrantů ovlivňuje místo pobytu, socio-ekonomické zázemí a jazyk, kterým mluví doma. Stejně vzdělání bez rozdílu pro nejmenší děti může prolomit mezery dětí imigrantů, které vychází z jejich socio-ekonomického původu. Ukazuje se, že vyšší míra nezaměstnanosti je právě u málo vzdělané populace. Zajímavostí je, že u málo vzdělaných imigrantů bývá nižší míra nezaměstnanosti než u málo vzdělané populace dané země, zatímco u imigrantů, kteří dosáhli vysokého vzdělání, bývá vyšší míra nezaměstnanosti než u vysoce vzdělané populace dané země. Sociální inkluzi

ovlivňuje složení domácností, což znamená, jestli v domácnosti imigrantů žijí děti nebo nežijí. Zatímco bezdětné rodiny imigrantů se z hlediska sociální inkluze dají srovnat s průměrem populace dané země, tak rodiny imigrantů s dětmi na tom bývají v porovnání s průměrnou populací dané země hůř. Sociální inkluze zahrnuje například chudobu, příjem, zdraví a bydlení. Obecně mají imigranti větší riziko chudobu, nežší příjem a častěji žijí v přeplněných bytech v porovnání s celkovou populací dané země. Na aktivní občanství má vliv vzdělání, zaměstnání, rodinný status, země původu, jazykové schopnosti, místo pobytu a subjektivní faktory jako pocit sounáležitosti, zkušenost s diskriminací, příznivá situace na trhu práce, příjem, bydlení, vzdělávací systém dané země, benefity pro rodiny, podpora v nezaměstnanosti, sociální asistence, podpora v důchodu či politické ambice. Imigranti z méně rozvinutých zemí s nestabilním politickým systémem jsou nejčastějšími žadateli o státní občanství. Imigranti z rozvinutých zemí např. členských států EU si o státní občanství jiné země žádají méně často.

6.3.2 Faktory spojené s obecnou politikou v přijímací společnosti

Faktory ovlivňující uplatnění imigrantů na pracovním trhu zahrnují pracovní zákony, ekonomický růst, minimální mzda a profesní odvětví v dané zemi. Míra nezaměstnanosti ve vztahu k ekonomickému růstu indukuje, jestli imigranti prospívají, když se v dané zemi ekonomicky daří, nebo nepoměrně neprospívají v porovnání s většinovou společností v době ekonomického útlumu. Mezi faktory tohoto typu ovlivňující zaměstnanost imigrantů patří profesní odvětví, země původu přistěhovalce, minimální mzda, právní omezení, diskriminace a veřejné mínění. Faktory ovlivňující vzdělání imigrantů jsou průměrné výkony studentů ve školách, segregace ve školách, diskriminace a systém rozdělování studentů do skupin podle výkonnosti. Sociální inkluzi ovlivňuje sociální podpora a benefity, bydlení a diskriminace. Co se týče aktivního občanství, tak bylo zjištěno, že imigranti jsou politicky aktivní v zemích, kde je vysoký počet občanů aktivně se podílejících v politice. To platí zejména pro země severní a severo-západní Evropy.

6.3.3 Faktory spojené s imigrační a integrační politikou

Použití migrační a integrační politiky jako faktoru pro integrační indikátory imigrantů je složité z důvodu limitovaných datových souborů, finanční nákladnosti, nutnosti použití pokročilých ekonomických metod a indispozicí kvalitního souboru dat. Zaměstnanost imigrantů ovlivňuje zákon o občanství, protože získání občanství je považováno

za vstupní bránu pro získání práce ve veřejném sektoru. Dále napomáhá k redukcí diskriminace ze strany zaměstnavatelů a pobízí k investování do vzdělání a tréninku. Zaměstnavatelé zájem o občanství mohou chápat jako znak závazku k integraci do majoritní společnosti. Ttot dokazuje několik případových studií, které byly provedeny v Německu, Švédsku, Francii a USA. Platí to zvláště v případech méně kvalifikovaných migrantů. Tyto studie jsou zatím obtížně aplikovatelné, protože byly realizovány jen ve čtyřech zemích. Dále na integraci migrantů efektivně působí integrační programy v EU pro zajištění vzdělání a zaměstnání a podpora v nezaměstnanosti. Vzdělání ovlivňuje kvalita učitele a učiva, velikost třídy, přístup ke vzdělání od raného dětství. Bylo prokázáno, že velmi pozitivní efekt na znevýhodněné žáky, což zahrnuje imigranty, příslušníky etnických skupin, děti z chudých či málo vzdělaných rodin, má malá třída, protože jim může být věnována lepší pozornost ze strany učitele. Největší efekt byl vyzorován u dětí od školkového věku po třetí třídu. Dále bylo vyzorováno, že děti zapojené do předškolního vzdělávání vykazovaly lepší školní výsledky v pozdějším věku. Vliv migrační a integrační politiky na sociální inkluzi je momentálně předmětem studií a zkoumání. Řeší se například, jestli sociální benefity redukuje chudobu či nikoliv, nebo zdali sociální benefity využívá více původní obyvatelstvo daného státu nebo populace imigrantů. Na aktivní občanství má vliv dlouhodobý pobyt a získání občanství, což je spojeno s politikou ovlivňující naturalizaci imigrantů.

6.4 Vybrané indikátory integrace imigrantů ve Španělsku

V této kapitole se podrobněji zaměřím na indikátory integrace jak trvalý pobyt a státní občanství, uplatnění na pracovním trhu, vzdělání a sociální inkluze. Poté se už méně dopodrobna zmíním o dalších indikátorech integrace, jako jsou přístup ke zdravotní péči, bydlení, aktivita v politice, veřejné mínění o imigrantech, mešity, muslimské hřbitovy a muslimské obce ve Španělsku.

6.4.1 Trvalý pobyt a státní občanství

Podle španělského cizineckého zákona je imigrance do Španělska založena na vízové povinnosti. Tato povinnost se netýká zemí EU a zemí, jež mají se Španělskem uzavřenou bilaterální dohodu týkající se této problematiky. Povolení k pobytu se vydává na krátkou dobu nebo na dlouhou dobu. Krátkodobé povolení k pobytu umožňuje držitelům pobývat ve Španělsku maximálně tři měsíce. Tato doba může být

prodloužena až na dva roky. Požadavky pro udělení krátkodobého povolení jsou čistý trestní rejstřík žadatele, podepsaná pracovní smlouva a vyloučení závažných onemocnění, kterými by imigrant mohl ohrozit obyvatele Španělska. Do jednoho měsíce od vydání krátkodobého povolení k pobytu pak žadatel musí přijít na španělský konzulát ve své zemi, kde požádá o víza do Španělska. Pro imigranty, jež pobývali legálně ve Španělsku alespoň 5 let, se vydává povolení k dlouhodobému pobytu na základě pracovních, sociálních či rodinných vazeb na Španělsko. Pracovní vazba znamená důkaz, že žadatel žil ve Španělsku legálně alespoň dva roky, má čistý trestní rejstřík a že ve Španělsku pracoval déle jak 6 měsíců. Sociální vazba znamená, že se imigrant zapojil do kulturního a sociálního integračního programu pro cizince. Podmínky pro udělení povolení k dlouhodobému pobytu jsou stejné jako u pracovní vazby s rozdílem doby strávené ve Španělsku, která musí být alespoň 5 let. Dále se příkládají rodinné vazby na jiné legálně pobývající residenty ve Španělsku. Rodinné vazby se týkají rodičů a dětí. Existují dvě situace, kdy je možné požádat o povolení k dlouhodobému pobytu. První situace je, když rodiče mají jiné občanství, jejich děti však mají španělské občanství. Druhá situace je, když děti mají jiné občanství, ale jejich rodiče mají španělské občanství. Další povolení k dlouhodobému pobytu se vydává ve výjimečných situacích mezinárodní a humanitární ochrany. V roce 2014 mělo podle Eurostatu 48,56 % imigrantů ze třetích zemí ve Španělsku s povolením k pobytu dlouhodobé povolení k pobytu.

Žádat o státní občanství mohou lidé, jež legálně pobývali ve Španělsku alespoň 10 let, pro uprchlíky je to 5 let a 2 roky pro občany Latinské Ameriky, Andory, Filipín, Rovníkové Guiney a Portugalska. Po jednom roku stráveném ve Španělsku na víza mohou o občanství žádat potomci imigrantů, jež se narodili ve Španělsku nebo uzavřeli manželství s občanem Španělska či ovdovělí, kteří byli v manželství s občanem Španělska. V roce 2008 bylo na území Španělska uzavřeno 2 569 smíšených manželství mezi marockým a španělským občanem (INE, 2009). Z těchto manželství bylo 1 557 mezi Maročanem a Španělkou a 1 012 mezi Maročankou a Španělem. Podmínkou pro obdržení španělského státního občanství je vyžadována sociální integrace prokázaná znalostí španělského jazyka a kultury. Ve výjimečných případech může být španělské občanství uděleno na základě rozhodnutí příslušného orgánu prostřednictvím Královského dekretu. V tab. 5 je zobrazen přehled motivů, na jejichž základě bylo uděleno španělské občanství v roce 2014. Je to porovnání motivů marockých občanů

a motivů ve všech případech, kdy bylo uděleno španělské občanství celkem. Je patrné, že Maročané nejčastěji získávají nárok na občanství po uběhnutí desetileté lhůty, kdy legálně pobývají ve Španělsku. Je evidentní, že tito lidé zde zakládají rodiny, takže skoro 40 % všech občanství bylo uděleno pro ty potomky Maročanů, kteří se narodili ve Španělsku. Celkově však 57,37 % udělených občanství bylo na základě dvouletého legálního trvalého pobytu, a to zejména občany států, jež mohou žádat o občanství po dvou letech legálního trvalého pobytu. Do této skupiny patří většina států Latinské Ameriky, odkud přichází početné množství imigrantů. Z celkového počtu 93 714 vydaných státních občanství ve Španělsku v roce 2014 bylo 58 239 z nich uděleno občanů, Latinské Ameriky. 88,77 % z těchto státních občanství bylo uděleno po dvou letech trvalé legální rezidence ve Španělsku a nejvíce jich bylo schváleno pro občany Kolumbie (10 945), Ekvádoru (10 783) a Bolívie (9 130). 19 730 Maročanů získalo španělské státní občanství, což byla největší skupina v rámci Afriky, odkud získalo španělské občanství celkem 25 884 jedinců.

Tab. 5: Motivy k získání státního občanství ve Španělsku v roce 2014

Motivy k získání občanství ve Španělsku	Imigranti celkově	Maročtí občané
2 roky trvalého pobytu	57,37 %	0,52 %
10 let trvalého pobytu	19,15 %	53,86 %
Narozený ve Španělsku	14,44 %	39,88 %
Manželství s občanem Španělska	8,46 %	5,39 %
Jiný motiv	0,57 %	0,36 %
Počet vydaných státních občanství	93 714	19 730

Zdroj: Ministerio de empleo y seguridad social de España, 2016

Podle Ministerio de empleo y seguridad social bylo roce 1985 ve Španělsku celkem vydáno 3 709 občanství. V roce 2007 už to bylo 71 810 a v roce 2014 93 714 vydaných státních občanství. V roce 1997 1 056 Maročanů získalo španělské státní občanství, v roce 2000 to bylo 1 921 marockých občanů, v roce 2008 se to navýšilo na 8 615 udělených státních občanství a v roce 2014 bylo Maročanům, kteří dlouhodobě pobývali ve Španělsku, uděleno 19 730 státních občanství. Navyšující počet Maročanů, kteří ve Španělsku obdrží státní občanství je zapříčiněn hlavně tím, že tito občané už 10 let dlouhodobě legálně pobývají ve Španělsku. Maročané po Rumunech patří mezi nejpočetnější skupinu imigrantů ve Španělsku. Dále patří mezi nejpočetnější skupinu z hlediska udělených státních občanství, avšak procentuálně je dlouhodobě v získávání státního občanství převyšují občané z Latinské Ameriky, kterých není ve Španělsku

tolik v porovnání s Maročany a kteří mají o 8 let kratší lhůtu pro nárok na občanství a obecně volnější pravidla.

Podle studie think tanku CIDOB zaměřené na proces naturalizace imigrantů ve Španělsku na základě trvalého dlouhodobého povolení k pobytu je systém momentálně nastavený tak, že způsobuje rozdíly mezi skupinami imigrantů v souladu s jejich původem, jazykem, kulturou, věkem, pohlavím nebo vzděláním (Pinyol-Jiménez et Sánchez-Montijano, 2015). Výsledkem toho je pak pocit odmítnutí a nevlídnosti u imigrantů, kteří mají zájem získat španělské občanství. Podle této studie je proces naturalizace ve Španělsku jeden z nejvíce komplikovaných pro imigranty v rámci EU-15. Ve Španělsku jen 16 % dlouhopobývajících imigrantů obdrželo občanství, zatímco v EU-15 je to v průměru 34 %. 80 % imigrantů žijících ve Španělsku by rádo získalo španělské občanství, ale komplikovaný proces je od toho odrazuje. Studie doporučuje novelu zákona, který upravuje podmínky pro získávání občanství tak, aby více odpovídala současných potřebám. Dále doporučuje ustanovit jednotných 5 let dlouhodobého pobytu ve Španělsku jako podmínku pro získávání občanství, čímž by se eliminovala diskriminace mezi skupinami imigrantů. Dále by se podle studie mělo zapracovat na zjednodušení, unifikaci a lepší koordinaci procesu naturalizace ve Španělsku.

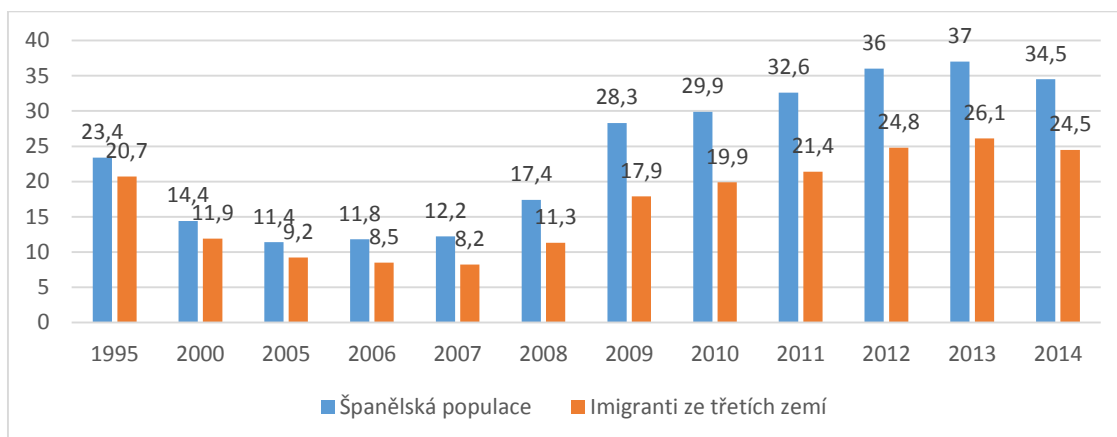
6.4.2 Uplatnění na pracovním trhu

Zaměstnání je jedním z hlavních faktorů ovlivňujících integraci imigrantů. Ekonomická nezávislost, sociální interakce, přispívání do státního rozpočtu placením daní či osobní uspokojení jsou hlavními výhodami zaměstnání. Jak už bylo zníněno v kapitole číslo 4, velký podíl nově přichozích imigrantů tvoří skupina v produktivním věku. Tím, že masovější imigrace do Španělska je jev relativně mladý, mnoho z imigrantů, jež přišli do Španělska třeba před 20 lety, jsou stále v produktivním věku. Průměrný věk příchodu marockých imigrantů do Maroka se pohybuje okolo 26 let (Requena et al, 2009). Dalším faktem je, že u marockých imigrantů žijících ve Španělsku, převažují muži nad ženami. Podle Encustra National de Inmigrantes (ENI) z roku 2007, což je zatím poslední detailní studie týkajících se imigrantů ve Španělsku, žilo v tom samém roce ve Španělsku o 76 % více marockých mužů než žen. Tím se tato skupina odlišuje například od skupin imigrantů z Latinské Ameriky, u kterých je větší vyváženost pohlaví nebo, jak tomu bylo v případě Ekvádoru či Kolumbie, dokonce převažují ženy. Integrace marockých imigrantů na pracovním trhu ve Španělsku je horší

v porovnání s domácí populací nebo i některými jinými skupinami imigrantů. To je z části zapříčiněno tím, že pouze kolem 40 % marockých imigrantek pracuje (Colectivo Ioé, 2010). Růst nezaměstnanosti v důsledku ekonomické krize ve Španělsku nejvíce postihl imigranty z Maroka, u kterých se nezaměstnanost zvýšila z 16,6 % v roce 2007 na 50,7 % v roce 2012. Velký počet těchto nezaměstnaných jsou nekvalifikovaní pracovníci, kteří ve Španělsku pracují manuálně a sezónně, například ve stavebnictví, což je sektor, který byl postižen ekonomickou krizí. Ještě v roce 2007 podle statistické ročenky (Anuario Estadístico de Inmigración, 2007 a 2008) pracovalo ve stavebnictví ve Španělsku 66 894 marockých imigrantů, zatímco o rok později to bylo 38 434, což jen dokazuje vliv ekonomické krize na tento sektor. Někteří z imigrantů se tedy logicky vrátili zpět do Maroka nebo se přestěhovali do jiné země s lepší situací na pracovním trhu práce.

Na obr. 15 je zaznamenán vývoj míry nezaměstnanosti ve Španělsku v roce 1995, 2000 a v intervalu 2005-2014 právě u imigrantů ze třetích zemí v porovnání s celkovou mírou nezaměstnanosti ve Španělsku. Z obr. vyplývá, že už v roce 1995 Španělsko čelilo vysoké míře nezaměstnanosti stejně tak, jako jí čelí v posledních sedmi letech. Dalším poznatkem je, že míra nezaměstnanosti u imigrantů ze třetích zemí byla vždy mírně vyšší než míra nezaměstnanosti u domácí populace, a to zhruba o 2-3 %, avšak po ekonomické krizi se pomyslné nůžky více rozevřely a rozdíl v roce 2014 byl už 10 % mezi mírami nezaměstnanosti u těchto dvou skupin. Momentálně to vypadá, že míra nezaměstnanosti ve Španělsku dosáhla svého vrcholu v roce 2013, a to 26,1 %, a nyní má velmi mírně klesající trend, avšak stále se jedná o velmi vysokou míru nezaměstnanosti. Míra nezaměstnanosti imigrantů ve věkové skupině 15-34, kteří nebyly studenty, ve Španělsku vzrostla z 22,1 % v roce 2005 na 35 % v roce 2014. Zlomovým okamžikem byl rok 2009, kdy míra nezaměstnanosti vzrostla z 25,6 % v roce 2008 na 32,5 % v roce 2009. V rámci EU se míra nezaměstnanosti v této věkové skupině mezi lety 2005-2014 držela konstantně mezi 24-25 %.

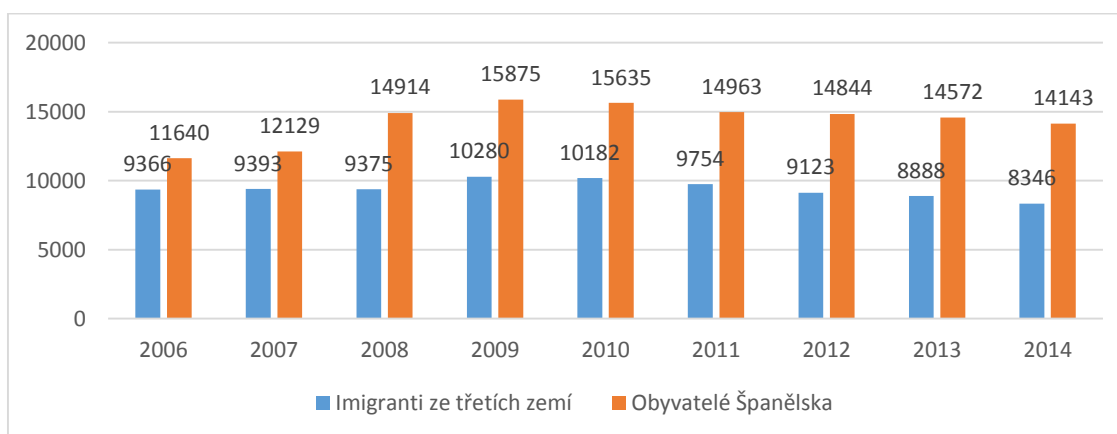
Obr. 15: Vývoj míry nezaměstnanosti ve Španělsku 1995-2014 v procentech

Zdroj: Eurostat, 2016

Na obr. 16 je znázorěn medián čistého ročního výdělku v Eur ve Španělsku celkově a u skupiny imigrantů ze třetích zemí žijících ve Španělsku. Rozdíl ve mzdách mezi oběma skupinami je velmi citelný, zvláště pak v roce 2014, kdy byl rozdíl 5 797 Eur. Na tento rozdíl hraje vliv druhu práce. Imigranti jsou totiž ve velkém najímáni na nekvalifikovanou a hůře finančně ohodnocenou práci. Dále je pozorovatelné zastavení růstu mezd od roku 2009 a jejich každoroční pokles po tomto roce.

Obr. 16: Medián čistého ročního výdělku ve Španělsku 2006-2014 v Eurech

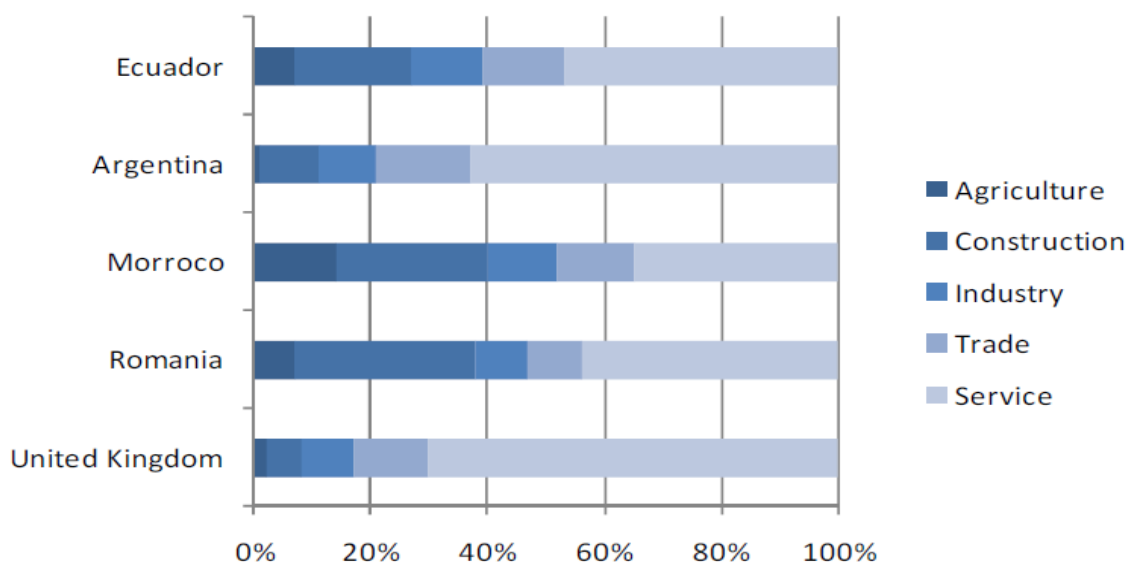

Zdroj: Eurostat, 2016

Maročtí imigranti ve Španělsku nachází uplatnění v zemědělství, stavitelství, průmyslu a službách. Ve službách se uplatňují hlavně ženy, které se často starají o domácnosti jiných lidí nebo pracují v hotelech jako uklízečky. Obecně platí, že jsou marockými imigranty zaplňovány pozice s nižším příjmem, které i po obsahové stránce nejsou atraktivní pro většinu Španělů. Jedná se zejména o nekvalifikovanou a sezónní práci. Tím, že o tyto pozice není zájem z pohledu španělského obyvatelstva, tak vzniká

poptávka právě popracovnících z jiných zemí, pro které nízká mzda a nízká atraktivita činnosti není překážkou k vykonávání práce. Důvod, proč jsou Maročané najímáni na tyto z našeho podledu podřadné pozice, může být ten, že oni sami mají nízké vzdělání, a proto nemohou být zaměstnání v oblasti, která vyžaduje kvalifikaci a vyšší vzdělání, což je také spojeno s vyšším příjmem. Jak je vidět z obr. 17 jsou právě Maročané tou skupinou imigrantů nejméně zaměstnanou ve službách a nejvíce zaměstnanou skupinou v zemědělství v porovnání s imigranty z Ekvádoru, Argentiny, Rumunska, a Velké Británie. Podle Anuario Estadístico de Inmigración (2007,2008) pracovalo v roce 2007 ve Španělsku v odvětví zemědělství 3 251 imigrantů z Maroka a o rok později 3 348. Ve stavebnictví se odrazila ekonomická krize, protože ještě v roce 2007 v tomto odvětví pracovalo 66 894 imigrantů z Maroka a o pouhý rok to bylo jen 38 434. V odvětví průmyslu také došlo k drobnému meziročnímu poklesu z 22 413 na 18 894 pracovníků marockého původu. V odvětví služeb došlo také k velmi mírnému poklesu ze 77 720 pracovníků marockého původu na 76 422 pracovníků. Celkově pak v těchto sektorech bylo v roce 2008 zaměstnáno o 33 180 marockých imigrantů méně než v roce 2007.

Obr. 17: Sektor zaměstnání u imigrantů ve Španělsku podle země původu, 2007

Zdroj: Encuesta Nacional de Inmigrantes, 2007

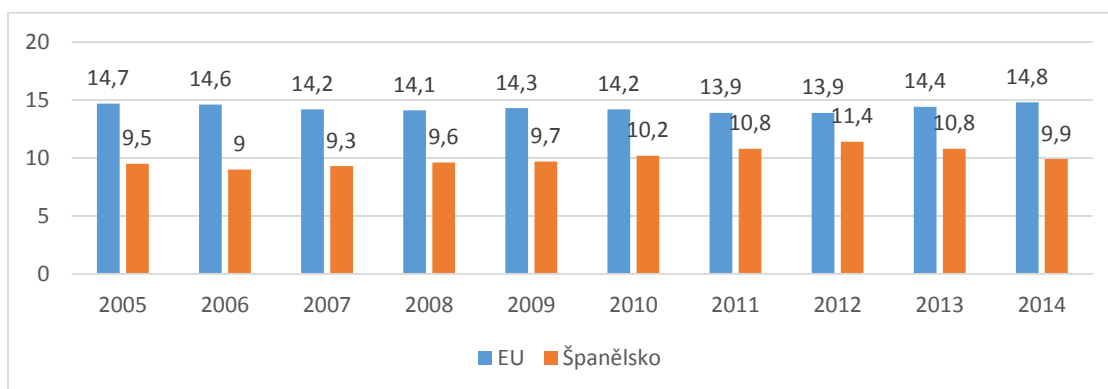
Při průzkumu překážek z roku 2014, na které imigranti ve Španělsku naráží při hledání práce, 3,7 % dotázaných uvedlo jako překážku španělský jazyk, 9,7 % uvedlo neuznání získaných kvalifikací v jiné zemi, pro 1,8 % dotázaných byla překážkou absence povolení k pobytu či státního občanství, pro 1,4 % představoval jejich původ

či náboženství bariéru k nalezení práce, 25,4 % dotázaných nemělo žádný problém s nalezením práce, 54,6 % uvedlo jiný problém a 3,4 % dotázaných neodpovědělo (Eurostat). Právě práce byla podle zatím podlední zprávy z roku 2008 (Eurostat) hlavním důvodem migrace ze třetích zemí do Španělska. Konkrétně 46 % z imigrantů ze třetích zemí se stěhovalo do Španělska bez zajištěné práce dopředu, 11 % jich mělo práci ve Španělsku zajištěnou již před příjezdem, 30 % pak uvedlo rodinné důvody pro migraci a 3 % imigrantů se odstěhovala do Španělska za účelem vzdělávání.

6.4.3 Vzdělání

Vzdělání a schopnost dorozumět se v nové zemi je pro imigranty silným faktorem ovlivňujícím jejich sociální integraci. Do roku 2000 byly možnosti přístupu ke vzdělání ve Španělsku pro imigranty značně limitované. Změna nastala v roce 2000, kdy měli přístup ke vzdělání ve Španělsku podle Zákona 4/2000 všichni imigranti mladší 18 let bez ohledu na jejich legální status. S tím souvisel i přístup k finanční pomoci imigrantům z veřejných zdrojů v otázce financování studia pro tyto mladé lidi. V roce 2007 nastala změna v tom, že přístup ke vzdělání se otevřel pro všechny imigranty bez ohledu na jejich legální status, věk nebo stupeň vzdělání, o který mají zájem (Zarauz, 2008). Tímto povolením k přístupu ke vzdělání se logicky zvýšil počet imigrantů zapojených do španělského vzdělávacího systému. Nejvíce se zapojili imigranti z Latinské Ameriky (43 %), poté to byli imigranti z Afriky a východní Evropy (Maitequi-Oñate et al., 2010). Podle konkrétních národností pak byli Maročané druhou nejpočetnější skupinou ve španělském vzdělávacím systému hned po imigrantech z Ekvádoru. Z tohoto důvodu, vyjádří-li rodiče dětí s marockým původem takové přání, se může ve španělských školách učit islámská náboženská nauka. Tato možnost však v rámci Španělska není hojně využívána, a pokud ano, tak je to hlavně v Ceutě, Melille a Andalusii. Na obr. 18 je zachyceno procento spoluúčasti na vzdělání a tréninku imigrantů ze třetích zemí ve věkové kategorii 18-64 v EU a Španělsku. Zatímco v EU je to dlouhodobě nad 14 %, tak ve Španělsku to kolísá kolem 10 %, což je i v porovnání s jednotlivými státy EU podprůměr.

Obr. 18: Účast na vzdělání a tréninku imigrantů 2005-2014 ve věku 18-64 v procentech

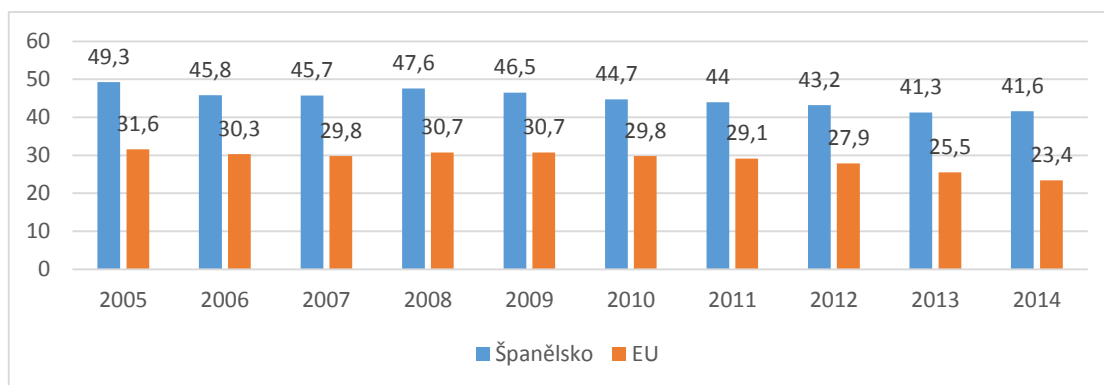
Zdroj: Eurostat

Bylo zjištěno, že imigranti v průměru mají o něco horší výsledky než rodilí Španělé (Izquierdo, 2003). Mezi nejproblematictější předměty patří matematika, čtení a věda. Imigranti z Maroka vykazují v průměru horší studijní výsledky než imigranti z Latinské Ameriky, což je zapříčiněno hlavně špatnou vzdělanostní vybaveností Maročanů a neovládáním španělského jazyka. Mezi další faktory ovlivňující studijní výsledky imigrantů patří vzdělání a socioekonomický status jeho rodičů a odlišnost kultur. Asi 30 % jedinců v první generaci marockých imigrantů ve Španělsku neumí mluvit španělsky a méně než polovina nově příchozích marockých imigrantů je schopná se dobře dorozumět (Requena, 2009). U žen je situace ještě horší- v roce 2007 pouze asi 35 % imigrantek z Maroka ovládalo španělský jazyk na dobré úrovni a 4 z 10 žen neměly ani základní znalost jazyka. Bylo prokázáno, že čím dříve se zapojí imigrant do vzdělávacího systému v jiné zemi, tím menší obtížnosti mu způsobuje cizí jazyk, který se je schopen v mladém věku rychle naučit. Maročí imigranti přichází do Španělska s nízkým dosaženým vzděláním. U nově příchozích marockých imigrantů neboli v první generaci marockých imigrantů ve Španělsku je zhruba 20 % negramotných a asi 58 % jich nemá dokončené sekundární vzdělání, což odpovídá našemu druhému stupni základní školy (Requena, 2009). Maročané jsou tak nejpočetnější skupinou, která je zapojena do systému sekundárního vzdělávání ve Španělsku. Po dokončení tohoto stupně pak převážní většina marockých imigrantů v dalším vzdělání nepokračuje a tvoří tak nejméně početnou skupinu imigrantů ve Španělsku zapojenou do dalších stupňů vzdělávání.

Maročí imigranti ve Španělsku spíše volí odborný trénink, aby se mohli co nejdříve uplatnit na trhu práce. Obecně v rámci marocké komunity se do vzdělání ve Španělsku

zapojuje více mužů než žen. Muži také v průměru stráví studiem více let než ženy (Arango, 2009). Tato nerovnost se vysvětluje tím, že v Maroku funguje patriarchální model rodiny, kdy muž pracuje a žena se stará o domácnost a děti, tím pádem může být studium žen chápáno jako ztráta času. Podle Eurostatu je procento imigrantů ze třetích zemí zapojených do systému vzdělávání či tréninku ve Španělsku v porovnání s ostatními zeměmi EU podprůměrné. Procento imigrantů, kteří odchází ze studií či tréninku ještě před ukončením, tedy předčasně, je nejvyšší v rámci EU, což znamená pro Španělsko nejhorší pozici v tomto žebříčku. Na obr. 19 je porovnání % imigrantů ze třetích zemí, kteří neukončí studia či trénink, ve Španělsku a EU.

Obr. 19: Imigranti, kteří nedokončili započatá studia či trénink 2005-2014 v procentech

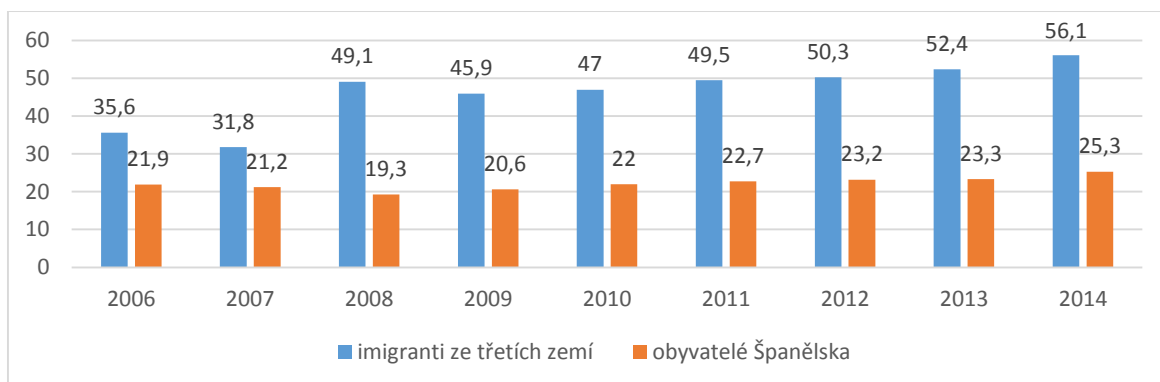
Zdroj: Eurostat, 2016

Podle dat z Eurostatu nedošlo k žádným výrazným změnám v kategorii nejvyššího dokončeného vzdělání u imigrantů ze třetích zemí žijících ve Španělsku mezi lety 2005 a 2014. Základní nebo žádné vzdělání mělo 46,8 % imigrantů v roce 2005 a v roce 2014 to bylo 47,4 %. Dokončenou střední školu mělo 30,9 % těchto imigrantů v roce 2005 a v roce 2014 to bylo 30,1 %. Vysokou školu mělo v roce 2005 absolvovanou 22,3 % imigrantů a v roce 2014 to bylo 22,5 % imigrantů. Pozitivní vývoj nastal v rámci celé EU, kde došlo mezi lety 2005-2014 ke snížení počtu imigrantů ze třetích zemí pouze se základním nebo žádným vzděláním ze 44,9 % na 38,4 % a zvýšení počtu imigrantů ze třetích zemí s dokončených vysokoškolským vzděláním z 18,4 % na 25,4 %. Počet imigrantů se středoškolským vzděláním mírně poklesl z 33,7 % na 36,1 %.

6.4.4 Sociální inkluze

Sociální inkluze je jedním z indikátorů integrace imigrantů. Jako ukazatele sociální inkluze jsem zvolila míru rizika chudoby a sociálního vyloučení u dětí a dospělých a míru těžké materiální deprivace. Dalším z ukazatelů sociální inkluze by mohla být výše mzdy, kterou jsem však již zařadila do kapitoly o uplatnění imigrantů na pracovním trhu ve Španělsku. Z obr. 20, kde je zachycena míra rizika chudoby a sociálního vyloučení u osob starších 18 let, vyplývá, že ve Španělsku jsou imigranti ze třetích zemí ohroženi chudobou a sociálním vyloučením jednou tolik než průměrný obyvatel Španělska. Konkrétně bylo v roce 2014 ohroženo chudobou a sociálním vyloučením 56,1 % imigrantů ze třetích zemí, 25,3 % obyvatel Španělska a 40,6 % imigrantů ze třetích zemí v EU, což znamená, že Španělsko má v rámci EU podprůměrný výsledek v tomto ukazateli (Eurostat). U osob mladších 18 let ze třetích zemí hrozila chudoba a sociální vyloučení 59,3 % z nich, zatímco stejné riziko ohrožovalo 24,7 % dětí obyvatel Španělska. Průměrná hodnota míry ohrožení chudobou a sociálního vyloučení v EU byla v roce 2014 36,3 % u dětí imigrantů ze třetích zemí, což je o 23 % nižší hodnota než jakou vykazovalo Španělsko.

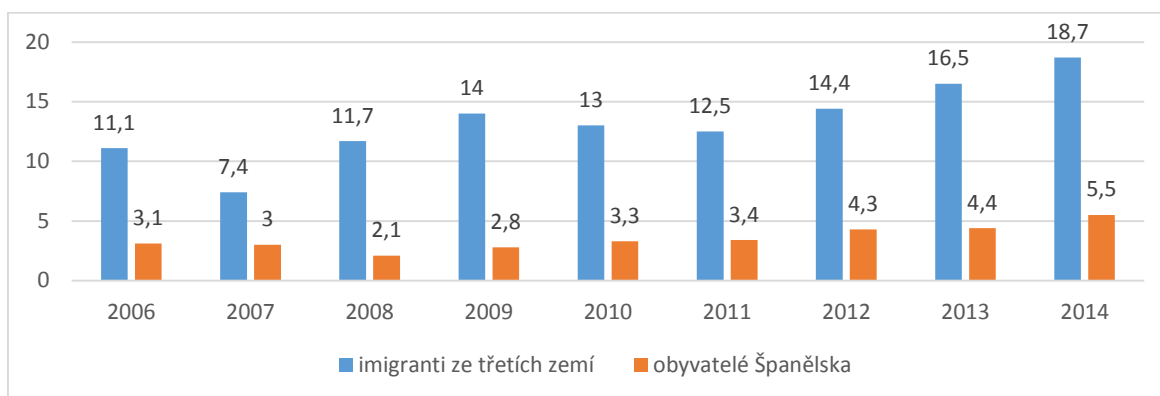
Obr. 20: Míra ohrožení chudobou a sociálním vyloučením osob starších 18 let

Zdroj: Eurostat, 2016

Dalším ukazatelem sociální inkluze je míra těžké materiální deprivace, která je opět vyšší u imigrantů ze třetích zemí žijících ve Španělsku v porovnání s obyvateli Španělska celkově, jak je znázorněno na obr. 21. Konkrétně těžkou materiální deprivací trpělo v roce 2014 ve Španělsku 18,7 % imigrantů ze třetích zemí a 5,5 % obyvatel Španělska. V EU to pak bylo 13,3 % imigrantů ze třetích zemí postižených těžkou materiální deprivací, což opět ukazuje na podprůměrný výsledek Španělska v tomto ukazateli.

Obr. 21: Vývoj těžké materiální deprivace ve Španělsku 2006-2014

Zdroj: Eurostat, 2016

Z tabulek je tedy patrný velký rozdíl mezi imigranty ze třetích zemí žijících ve Španělsku a průměrem celé španělské populace v oblasti ohrožení chudobou a těžkou materiální deprivací.

6.4.5 Další indikátory integrace imigrantů ve Španělsku

Bydlení

Podle Colectivo Ioé (2012) 87 % imigrantů z východní Evropy, Latinské Ameriky a Afriky žije ve Španělsku v podnájmu. Pouze tedy 13 % z těchto imigrantů vlastní nemovitost. Zajímavé je, že 84 % z dotázaných imigrantů tvrdilo, že v zemi svého původu měli větší bydlení, 81 % pohodlnější a 72 % méně hlučné bydlení než to, ve kterém žijí ve Španělsku (Islam hoy, 2014). Podle Eurostatu bydlelo v přeplněných bytech a domech ve Španělsku v roce 2014 11,7 % imigrantů ze třetích zemí, což byla lepší hodnota než v roce 2006, kdy to bylo 18,6 %. V porovnání s průměrem EU je na tom Španělsko lépe, protože průměrná hodnota pro celou EU byla v roce 2014 25,5 % a v roce 2006 27,4 % imigrantů ze třetích zemí žijících v přeplněných prostorách v zemi, do které imigrovali.

Přístup k veřejné zdravotní péči

Imigranti s povolením k pobytu ve Španělsku mají stejné právo přístupu ke zdravotní péči jako občané z EU. Imigranti do 18 let, kteří ve Španělsku pobývají nelegálně, mají právo na zdravotní péči stejně jako by byli občany Španělska. Imigranti starší 18 let nelegálně pobývající ve Španělsku mají právo na zdravotní péči en v případě vážného onemocnění či úrazu a asistence v průběhu těhotenství, porodu a šestinedělí.

Politická participace

Muslimové ve Španělsku nejsou příliš zastoupeni v politice. Na španělské politické scéně najdeme pouze pár jedinců, jako například v Katalánském parlamentu či v městské radě Ceuty a Melilly, zastupujících početnou muslimskou komunitu (Islam hoy, 2014). V roce 2009 byla vytvořena první islámská politická strana v Granadě PRUNE, neboli Strana renesance a španělské jednoty, která ale na celostátní úrovni nemá mnoho podporovatelů.

Muslimské hřbitovy, mešity, města

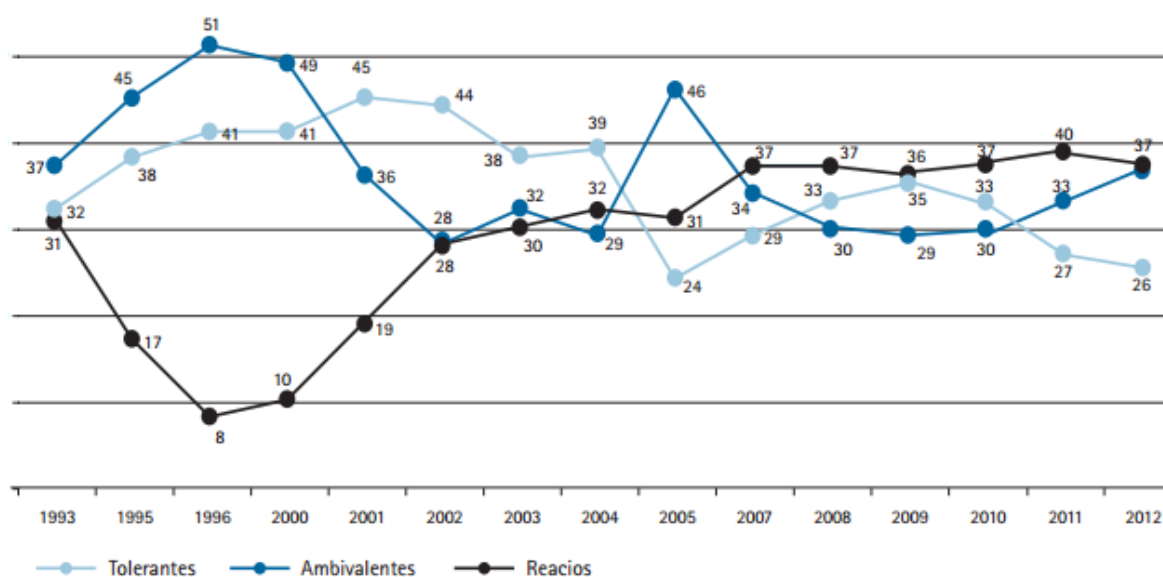
Islámskou kulturu ve Španělsku z většiny prezentují právě imigranti z Maroka. V roce 2014 bylo ve Španělsku 24 muslimských hřbitovů (Islam hoy, 2014). Účel mešity ve Španělsku povětšinou plní prostorově malá místa jako bývalé garáže nebo skladiště a jim podobné objekty, které jsou využívány jako motlitebny. V roce 2008 takových míst ve Španělsku bylo 641. Nově postavené mešity ve Španělsku byly do roku 2014 jen čtyři, konkrétně dvě v Madridu a po jedné ve Valencii a Granadě. Dále existují projekty na výstavbu mešity v Barceloně a Seville, ale tyto projekty ještě nejsou zrealizované. Poslední zajímavostí, kterou zmíním, je město Salt v blízkosti města Girona v Katalánsku. Toto město se vyznačuje tím, že z téměř 30 000 obyvatel je více než 55 % původem z jiné země, nejčastěji právě z Maroka, dále pak z Gambie, Hondurasu, Mali Senegalu a jiných zemí. Počet obyvatel tohoto města stoupá každým rokem a má přezdívku islámské hlavní město Katalánska. Ještě v roce 2000 zde podle periodika El Mundo (2011) žilo asi 1 300 imigrantů, v roce 2007 už to bylo asi 14 000.

Obraz Maročanů u španělské populace

Španělsko je považováno za jednu z nejtolerantnějších zemí v rámci EU vůči migraci. Obraz marockých imigrantů však vzhledem k teroristickým útokům v Madridu, problémům s ilegální imigrací, rozdílech v jazyce, kultuře a náboženství není úplně nejlepší. Tento obraz spoluvytvářejí média, která jsou velmi silným nástrojem ovlivňujícím veřejné mínění. Imigrace je často spojována s bezpečností, ve Španělsku je imigrace také spojována s Maročany, kteří představují druhou nejpočetnější komunitu ve Španělsku. Španělé více inklinují k imigrantům z Latinské Ameriky, se kterými sdílí stejný jazyk, kulturu a náboženství. Maročané ve Španělsku jsou nejvíce postiženou skupinou předsudky a kulturními stereotypy. Maročtí imigranti také v minulosti čelili rasistickým útokům ve městech Terassa (1999) a El Ejido (2000). Obecně by se dalo říci, že maročtí imigranti a Španělé vedle sebe žijí už zhruba 20-30 let, vzájemně se

respektují, ale příliš spolu neinteragují se smyslu navazování neformálních vztahů, což dokazuje i malý počet smíšených manželství na tak početnou komunitu. Podle studie Observatorio Español del Racismo y la Xenofobia (OBERAXE) z roku 2013 ve Španělsku názory na imigraci ve Španělsku od roku 1993 do roku 2012 poměrně kolísaly, jak je vidět na obr. 22. Světle modrou čarou jsou zvýrazněny tolerantní postoje, sytou modrou ambivalentní postoje a černou odmítavé postoje. Z obrázku vyplývá, že tolerantní postoje dlouhodobě klesají, což může být v závislosti na bezpečnostních a ekonomických rizicích. V roce 26 % populace ve Španělsku sdílelo tolerantní postoje vůči imigrantům. Odmítavé postoje vůči imigraci oproti roku 2000 značně vzrostly a od roku 2007 se pohybují kolem 37-40% hranice. Ambivalentní postoje, to znamená ani pozitivní ani negativní, můžeme pozorovat u 37 % španělské populace, což je vyšší výsledek než v roce 2008, kdy to bylo okolo 30 %.

Obr. 22: Postoje vůči imigrantům ve Španělsku 1993-2012

Zdroj: Observatorio Español del Racismo y la Xenofobia, 2016

Z názorného obrázku usuzují, že pravděpodobně ta část populace, která byla dříve tolerantní, přestala imigraci takto vnímat a změnila svůj názor na ambivalentní, zřejmě jako důsledek ekonomické krize a bezpečnostních rizik. Dlouhodobě se ve Španělsku zvyšuje odmítavý postoj vůči imigrantům, který se od roku 2007 drží pod 40% hranicí.

ZÁVĚR

Cílem této diplomové práce je vyhodnotit migrační toky z Maroka do Španělska a vyhodnotit integraci imigrantů ve Španělsku. K tomu, abych mohla dojít k tomuto zadanému cíli, jsem musela zanalyzovat Španělskou imigrační politiku a její vývoj. V roce 1964 byla mezi Španělskem a Marokem podepsána dohoda, která umožňovala vstup marockým občanům do Španělska bez vízové povinnosti. Španělská imigrační politika se však začala formovat až po smrti diktátora Franca v roce 1975, kdy byl diktátorský režim v této zemi nahrazen demokratickým. Imigranti z Maroka přicházeli do Španělska zejména z ekonomických důvodů a zaplňovali pracovní pozice v zemědělství a stavitelství. Do 80. let imigrace do Španělska a emigrace ze Španělska probíhala, zejména se jednalo o pracovní migraci, ale nebylo to v takové míře, aby se musel vytvářet nějaký soubor pravidel a regulačních opatření. Migrační toky se v té době také nijak detailně nezaznamenávaly. Přes to, že do Španělska přicházeli dělníci především z Latinské Ameriky a severní Afriky v 60. a 70. letech, Španělsko bylo pro imigranty hlavně tranzitní zemí. Tito imigranti pak dále pokračovali do zemí jako Francie, Švýcarsko či Německo, které na tom byly ekonomicky mnohem lépe než Španělsko a generovaly pracovní pozice, které mohly být zaplněny imigranty. Odhaduje se, že do roku 1980 přicházelo do Španělska méně než 10 000 imigrantů ročně. V roce 1980 žilo ve Španělsku asi 200 000 imigrantů. V roce 1986 Španělsko vstoupilo do Evropského společenství (později EU), což spolu se změnou režimu pomohlo nastartovat ekonomický růst. V důsledku toho se ze Španělska začala stávat nejenom tranzitní, ale i cílová země pro imigranty. Velký počet španělských emigrantů, kteří v minulosti opustili Španělsko, se začal vracet.

Do roku 1985 neexistovala žádná legislativa, která by se zabývala imigrací. V roce 1986 se Španělsko stalo členem Evropského společenství, což vyžadovalo jisté změny mimo jiné i v imigrační politice. V roce 1985 byl vytvořen Cizinecký zákon 7/1985. Imigranti byly v té době ve Španělsku chápáni jako pracovní síla, proto tento zákon vůbec neřešil práva a integraci imigrantů, ale spíše se soustředil na regulaci udělování pracovních povolení, která měla za následek zvýšení počtu ilegálních imigrantů a práce “na černo“. Vstupní víza občané Maroka, kteří plánovali zůstat ve Španělsku méně než 90 dní, nepotřebovali. V opačném případě se na ně vztahovala vízová povinnost, ostatně jako pro všechny státy, které nepatřily do Evropského společenství. Problém s ilegální imigrací se rozhodla španělská vláda řešit tak, že v roce 1991 legalizovala

nedokumentované imigranty, kteří se již nacházeli ve Španělsku. Bylo legalizováno více než 100 000 imigrantů, z nichž 40 % tvořili občané Maroka. Ač se mělo jednat o jednorázové regulační opatření, tak legalizace ilegálních imigrantů žijících ve Španělsku proběhla v letech 1991, 1996, 2000, 2001 a 2005 a ve všech případech patřili právě Maročané k nejpočetněji zastoupené skupině ilegálních imigrantů na španělském území.

Dalším významným mylníkem ve vývoji španělské imigrační politiky byl rok 2000, kdy vešel v platnost Cizinecký zákon 4/2000, který se již zabývá právy a integrací imigrantů na rozdíl od zákona 7/1985. V témže roce proběhly ve Španělsku volby a do čela se dostala konzervativnější strana (Partido Popular), která zákon 4/2000 upravila v oblasti získávání pracovních víz a povolení k pobytu, protože se jim to původní znění zákona zdálo příliš benevolentní pro imigranty. Touto změnou vznikl Cizinecký zákon 8/2000, který dále eliminoval práva imigrantů i možnosti jejich integrace, které pro ně byly příznivější v zákoně 4/2000. Mezi lety 1998 a 2003 Španělsko podepsalo 12 bilaterálních dohod s různými státy, mezi nimi i s Marokem, o znovuvydávání nelegálních imigrantů ze Španělska do zemí jejich původu.

Po ekonomické krizi, která zásadním způsobem zasáhla Španělsko, se vláda snažila o dobrovolný návrat imigrantů do země původu. Imigrantům byly nabídnuty finance na návrat do země původu. Ekonomická krize vedla k restriktivním reformám cizineckého zákona, vytvoření návratové směrnice týkající se vyhoštění ilegálních imigrantů a Paktu o imigraci a azylu, který se snažil regulovat imigraci v závislosti na poptávce po pracovnících na trhu práce. Reforma cizineckého zákona v roce 2009 zavedla vysokou pokutu pro zaměstnavatele zaměstnávající nelegální imigranty a vězení po dobu až 60 dní pro ilegální imigranty.

V 90. letech začal počet imigrantů ve Španělsku převyšovat počet emigrantů. Počet imigrantů z Afriky se začal ve Španělsku zvyšovat po roce 1995 v porovnání s předešlými lety i s příchozími imigranty z jiných kontinentů. Z původních 200 000 imigrantů žijících ve Španělsku okolo roku 1980 se stalo 4 169 086 imigrantů v roce 2008. Mezi lety 2000 a 2009 došlo tedy ve Španělsku k enormnímu nárůstu počtu imigrantů. V roce 2014 čítala celková populace Španělska 46 507 760 obyvatel a z toho 10,7 % byli právě imigranti. Nejvíce imigrantů do Španělska přišlo v roce 2007, a to 958,3 tisíc jedinců, což pak následkem ekonomické krize a vysoké míry

nezaměstnanosti pokleslo na 280,8 tisíc imigrantů v roce 2013. Do roku 2007 byli imigranti původem z Maroka nejpočetnější skupinou imigrantů ve Španělsku. Od roku 2007 převzali prvenství imigranti z Rumunska. V roce 2014 žilo ve Španělsku 771 428 imigrantů z Maroka. V posledních letech jejich počet mírně klesá. V roce 2014 poklesl počet marockých imigrantů ve Španělsku o 5,93 % oproti roku 2013. Někteří z těchto imigrantů odešli do jiných zemí, jiní se vrátili zpět do Maroka, majorita však zůstala ve Španělsku.

V současnosti ekonomický motiv marockých imigrantů přicházejících do Španělska přetrvává. Průměrná roční výplata ve Španělsku byla v roce 2013 15 500 Eur, zatímco v Maroku byla průměrná roční výplata v roce 2013 2 508 Eur. Imigranti z Maroka nacházejí uplatnění ve Španělsku ve službách, stavitelství, průmyslu a zemědělství. Jedná se zejména o pracovní pozice, na které nepotřebují kvalifikaci a které jsou charakteristické nižší mzdou. V roce 1998 přišlo do Španělska 10,6 tisíc imigrantů z Maroka, v roce 2007 to už bylo 85 tisíc nově příchozích, což byl doposud nejvyšší zaznamenaný počet nově příchozích marockých imigrantů do Španělska. V roce 2013 to bylo už jen 20,5 tisíc nově příchozích marockých imigrantů, což je ovlivněno hlavně vysokou mírou nezaměstnanosti ve Španělsku. Z těchto 20,5 tisíc imigrantů jich bylo 46 % žen a 54 % mužů. Podle zatím posledního sčítání imigrantů ve Španělsku v roce 2007, žilo celkově ve Španělsku o 76 % více marockých mužů než žen. Nejvíce zastoupenou věkovou kategorií u příchozích imigrantů z Maroka je 20-29 let, následuje 30-39 let a pak 0-14 let. Z toho se dá vyvodit, že majorita příchozích marockých imigrantů je v produktivním věku, avšak nezanedbatelnou skupinou jsou i děti, které s velkou pravděpodobností budou pokračovat v dokončení alespoň prvního stupně vzdělání ve Španělsku. Odhaduje se, že každoročně asi 50 % z nově příchozích imigrantů z Afriky, z nichž je majorita právě z Maroka, má dokončený první stupeň základní školy nebo žádné vzdělání (odhaduje se, že 20 % imigrantů z Maroka ve Španělsku nemá žádné vzdělání), 42 % má dokončený druhý stupeň základní školy a pouhých 8 % má vyšší vzdělání. V EU žije odhadem asi 3 miliónu Maročanů, kteří každoročně posílají svým rodinám do Maroka finanční pomoc ve výši asi 7 % HDP Maroka.

Podle studie MIPEX, která vyhodnocuje podmínky jednotlivých států zapojených do této studie v oblasti integrace imigrantů, se Španělsko v roce 2014 umístilo na 11. místě z 38 analyzovaných zemí. Španělsko bylo ohodnoceno 60 body ze 100.

Nejvyššího skóre dosáhlo Švédsko, a to 78. Španělsko si stejné skóre drží už od roku 2004, kdy se MIPEX začal počítat, což naznačuje, že k žádným velkým posunům ve Španělsku za posledních 10 let v oblasti integrace imigrantů nedošlo. Ve studii MIPEX se hodnotí 7 oblastí. Podle této studie má Španělsko ve vzdělávání imigrantů problémy, což se potvrdilo, když jsem vyhodnocovala data pro tento indikátor integrace. Naopak nejlépe dopadla oblast slučování rodin, kde došlo mezi lety 2008 a 2009 k mírnému zlepšení. Dalšími nadprůměrně hodnocenými oblastmi jsou přístup na pracovní trh a získávání dlouhodobého povolení k pobytu. Průměrně byly hodnoceny zbývající 4 oblasti integrace imigrantů, a to možnosti politické participace, přístup ke zdravotní péči, přístup k občanství a antidiskriminační opatření. Tvůrci této studie Španělsku doporučují pro lepší výsledek schválení antidiskriminačního zákona, investice do vzdělání a lidských zdrojů pro zabezpečení potřeb imigrantů, zejména jejich dětí, lepší koordinaci aktivit týkajících se integrace imigrantů na regionální a celostátní úrovni, vytvoření integrační strategie pro obce a města a změnu pravidla, kdy je ztráta zaměstnání pro občany třetích zemí s pracovním povolením ve Španělsku spojena se ztrátou legálního statutu.

V této práci jsem se zaměřila na trvalý pobyt a státní občanství, uplatnění na pracovním trhu, vzdělání a sociální inkluzi jako na indikátory integrace imigrantů ve Španělsku. Tyto indikátory jsem, pokud to datové zdroje dovolily, vztahovala opět na imigranty z Maroka, popřípadě na imigranty ze třetích zemí žijících ve Španělsku, a porovnávala situaci ve Španělsku se situací v celé EU, popřípadě jsem porovnávala odlišnosti v podmínkách pro imigranty ve Španělsku s podmínkami pro španělskou populaci jako celek.

Imigrant, pokud nepochází ze členského státu EU nebo jeho stát nemá se Španělskem uzavřenou bilaterální dohodu upravující podmínky vstupu jeho občanů do Španělska, si musí před vstupem do Španělska vyřídit víza. Povolení k pobytu se uděluje krátkodobé, na tři měsíce, a dlouhodobé, které je podmíněno pracovními, sociálními či rodinnými vazbami na Španělsko. V roce 2014 mělo 48,56 % z imigrantů s povolením k pobytu ve Španělsku typ povolení k dlouhodobému pobytu. O španělské státní občanství mohou žádat lidé, jež ve Španělsku legálně pobývali 10 a více let, pro uprchlíky je tato lhůta 5 let a pro občany ze států Latinské Ameriky, Andory, Filipín, Rovnickové Guiney a Portugalska jsou to 2 roky. Vzhledem k tomu, že od roku 2007 je Rumunsko členem EU, tak se na občany tohoto státu, jehož občané jsou

nejpočetnější skupinou imigrantů ve Španělsku, nevztahuje vízová povinnost při vstupu do Španělska. Další početnou skupinou ve Španělsku jsou imigranti původem z Latinské Ameriky, kteří mohou po dvou letech legálního pobytu ve Španělsku požádat o státní občanství. Druhá nejpočetnější skupina imigrantů ve Španělsku, tedy Maročané, jsou v porovnání s ostatními početnými skupinami imigrantů ve Španělsku značně znevýhodněni, protože mohou požádat o státní občanství až po 10 letech pobytu v této zemi. Po dvou letech strávených ve Španělsku získalo v roce 2014 španělské státní občanství 57,37 % všech imigrantů, což představovalo 0,52 % imigrantů z Maroka. 53,86 % imigrantů z Maroka získalo španělské státní občanství po uběhnutí lhůty 10 let strávených ve Španělsku. 39,88 % marockých imigrantů získalo španělské občanství narozením ve Španělsku, což je dáno tím, že většina příchozích imigrantů z Maroka jsou v reprodukčním věku a zakládají ve Španělsku rodiny. Pouze pro 5,39 % imigrantů z Maroka je motivem k získání španělského občanství uzavření sňatku se španělským občanem. To je dáno zvykem vyplývajícím z jejich náboženství a tradic, kdy Maročané uzavírají sňatky převážně s osobami stejné národnosti a náboženského vyznání.

Nejčastějším motivem pro migraci občanů třetích zemí do Španělska je vidina nalezení práce, protože jen asi desetina z nich má zajištěnou práci dopředu. Španělsko zasáhla ekonomická krize, která dosud má negativní efekt na míru nezaměstnanosti ve Španělsku. Imigranty z Maroka však tato krize ve Španělsku zasáhla ještě víc než jiné imigranty, protože velký počet Maročanů pracoval v sektoru stavebnictví, který byl krizí postižen nejvíc. Ještě v roce 2007 pracovalo ve stavebnictví ve Španělsku 66 894 imigrantů z Maroka a o pouhý rok později to už bylo jen 38 434 Maročanů. Vlivem ekonomické krize se zvýšil rozdíl mezi mírou nezaměstnanosti u celkové populace Španělska a imigranty ze třetích zemí žijících ve Španělsku. V roce 2014 tento rozdíl v míře nezaměstnanosti činil 10 %, konkrétně byla míra nezaměstnanosti ve Španělsku 24,5 % a u imigrantů ze třetích zemí ve Španělsku to bylo 34,5 %. Ekonomická krize také negativně ovlivnila výši mezd ve Španělsku. Zatímco medián čistého ročního výdělku v roce 2009 byl ve Španělsku 15 875 Eur, v roce 2014 to bylo 14 143 Eur. Tento trend se promítl také u mezd imigrantů ze třetích zemí ve Španělsku. Medián čistého ročního výdělku imigrantů ze třetích zemí byl v roce 2007 10 280 Eur a v roce 2014 to pokleslo na 8 346 Eur, což je o 5 797 Eur méně, než je medián čistého ročního výdělku pro celé Španělsko. Rozdíl ve výdělku mezi španělskou populací jako celku a imigrantů ze třetích zemí ve Španělsku je zapříčiněn hlavně tím, že tito

imigranti nemají dostatečné vzdělání pro zaplnění pracovních pozic s lepším finančním ohodnocením a zastávají hlavně nekvalifikovanou manuální málo placenou práci v zemědělství, průmyslu, stavebnictví a službách. Podíl pracovníků z Maroka ve službách ve Španělsku byl podle posledního sčítání imigrantů v roce 2007 nižší než například u imigrantů z Argentiny, Ekvádoru či Rumunska. Naopak vyšší podíl marockých pracovníků byl evidován v zemědělství a stavitelství. Překážkou v nalezení práce je pro imigranty obecně cizí jazyk, neuznání kvalifikací získaných v jiném státě, překážky související s povolením k pobytu či státním občanstvím, původ, náboženství a jiné překážky, do kterých by se dalo právě zahrnout nedostatečné dosažené vzdělání a kvalifikace.

Marocké imigrantky jsou méně integrované do španělské společnosti než maročetští imigranti, což je dáno hlavně postavením žen v marocké společnosti, která je převážně patriarchální, jinými slovy žena se tam tradičně stará o rodinu a muž pracuje a zabezpečuje rodinu po materiální stránce. Maročané si s sebou tento zvyk přenášejí i do Španělska, kam migrují. Marocké ženy mají tedy obecně nižší vzdělání než muži, průměrně stráví méně času vzděláváním se než muži a také méně často jsou schopny se dorozumět španělským jazykem v porovnání s muži imigranty. Uvádí se, že asi 40 % z marockých imigrantek ve Španělsku pracuje a že pouze asi 35 % marockých imigrantek ovládá španělštinu na dobré úrovni.

Přístup ke vzdělání ve Španělsku je od roku 2007 umožněn pro všechny imigranty bez ohledu na jejich legální status, věk či stupeň vzdělání, do kterého chtějí začít docházet. Toho využívají zejména imigranti z Latinské Ameriky, Afriky a východní Evropy. S porovnáním s průměrem EU 14,8 % se však ve Španělsku na vzdělání participuje pouze 9,9 % imigrantů ze třetích zemí ve věkové kategorii 18-64. Imigranti z Afriky mívají ve Španělsku horší studijní výsledky než imigranti z Latinské Ameriky, což může být zapříčiněno cizím jazykem, který se Španěly imigranti z Latinské Ameriky sdílí. Imigranti z Maroka jsou ve Španělsku nejpočetnější skupinou imigrantů navštěvující druhý stupeň základní školy. Po dokončení tohoto stupně většina z nich ve vzdělávání dále nepokračuje a volí spíše odborný trénink, aby se mohli co nejdříve zapojit na trhu práce. V roce 2014 41,6 % imigrantů ze třetích zemí ve Španělsku nedokončilo započatá studia nebo trénink, což je velmi vysoké číslo i v porovnání s průměrem EU, který činí 23,4 %. V roce 2014 mělo ve Španělsku 46,8 % imigrantů základní vzdělání, 30,1 % středoškolské vzdělání a 22,5 % vysokoškolské vzdělání, což je srovnatelné

s průměrem EU, který vykazuje o jen o pár procent nižší podíl se základním vzděláním a o pár proce vyšší podíl s vysokoškolským vzděláním.

V roce 2014 bylo ohroženo chudobou a sociálním vyloučením 56,1 % imigrantů ze třetích zemí ve Španělsku, 25,3 % obyvatel Španělska a 40,6 % imigrantů ze třetích zemí v EU, což znamená, že Španělsko má v rámci EU podprůměrný výsledek v tomto ukazateli. U osob mladších 18 let ze třetích zemí hrozila chudoba a sociální vyloučení 59,3 % z nich, zatímco stejné riziko ohrožovalo 24,7 % dětí ve Španělsku celkově. Průměrná hodnota míry ohrožení chudobou a sociálního vyloučení v EU byla v roce 2014 u dětí imigrantů ze třetích zemí 36,3 %, což je o 23 % nižší hodnota než jakou vykazovalo Španělsko. Těžkou materiální deprivací trpělo v roce 2014 ve Španělsku 18,7 % imigrantů ze třetích zemí, 5,5 % obyvatel Španělska a v EU to bylo 13,3 % imigrantů ze třetích zemí postižených těžkou materiální deprivací, což ukazuje na podprůměrný výsledek Španělska v tomto ukazateli.

Asi 37 % Španělů mělo v roce 2012 negativní postoj vůči imigrantům, 37 % Španělů nemělo ani negativní ani pozitivní postoj vůči imigrantům a 26 % Španělů mělo tolerantní postoj vůči imigrantům. Postoj Španělů vůči imigrantům se měnil v závislosti na počtu příchozích imigrantů, teroristickým útokům a jiným podobným událostem, které poškozovaly jejich obraz ve společnosti, a také v závislosti na ekonomické situaci. Obraz marockých imigrantů u většinové společnosti ve Španělsku není nejlepší, a to zejména kvůli teroristickým útokům v Madridu ale i jinde po světě (například ve Francii a Belgii), problémům s ilegální imigrací ve Španělsku hlavně v minulé dekádě, rozdílech v jazyku, kultuře, náboženství a prezentací Muslimů sdělovacími prostředky, které mají velký vliv na veřejné mínění. Maročtí imigranti a Španělé spolu obecně žijí v jedné zemi, vzájemně se respektují, ale nevytváří mezi sebou hlubší vazby třeba na bázi přátelství či partnerských vztahů.

Z toho, co jsem měla možnost prostudovat, bych Španělsku doporučila, aby zavedli jednotnou lhůtu, například 5 let, pro imigranty žijící ve Španělsku pro získání občanství, pokud si o ně požádají. Toto doporučuji z důvodu standardizace procesu a eliminování možnosti preference nebo neupřednostňování občanů z určitých států. Dále navrhuji, aby po době odpracovaných dvou let ve Španělsku a placení daní po tuto dobu ve Španělsku měli imigranti ze třetích zemí nárok v případě ztráty zaměstnání na šesti měsíční lhůtu, kdy by jim stát vyplácel podporu v nezaměstnanosti a kdy by měli čas

na zajištění nové práce. Pokud by si za půl roku od ukončení pracovního poměru v posledním zaměstnání nebyli schopni najít novou práci, tak by museli Španělsko opustit bez nároku na další vyplácení podpory v nezaměstnanosti. V oblasti vzdělání bych ve Španělsku podpořila investice do vzdělání, lidských zdrojů a osvěty imigrantů, která by je motivovala k získání vyššího vzdělání, což by se pak promítlo na zlepšení jejich ekonomické situace a zlepšení v dalších indikátorech integrace imigrantů. Jako poslední bych chtěla Španělsku doporučit, aby vytvořili dlouhodobou strategii pro eliminaci diskriminace imigrantů na co nejvyšší úrovni, protože v tom vidím základ k spokojenému spoluzítí lidí s odlišnou barvou kůže, národností, jazykem, náboženstvím a kulturou.

Pro ČR bych doporučila, aby sledovala trendy v oblasti imigrační politiky v zemích, kde se vyskytuje větší počet imigrantů a kde mají letité zkušenosti s procesem jejich integrace. ČR by podle mého názoru měla v oblasti zdravotnictví následovat příkladu Španělska a umožnit přístup ke zdravotní péči zdarma i pro imigranty a jejich rodiny, kteří v ČR pobývají na základě krátkodobého povolení k pobytu. Dále by ČR v rámci integrace imigrantů měla umožnit právo na hlasování pro imigranty dlouhodobě pobývajících v ČR. ČR by také měla vypracovat dlouhodobou anti-diskriminační strategii pro imigranty tak, aby měli zaručena stejná práva jako občané ČR. V ČR chybí integrační koncepce pro integraci imigrantů na úrovni měst, takže v této oblasti vidím prostor pro zlepšení také a je třeba více investovat do integračních programů, lidských zdrojů a jazykového vzdělávání, protože jazyk je obecně jednou z prvních bariér, se kterými se imigranti setkají při vstupu na pracovní trh či při běžné komunikaci.

ZDROJE

AJA, E. *La evolución de la normativa sobre inmigración en España*. In: E. Aja and J. Arango (eds.) *Veinte años de inmigración en España, perspectivas jurídica y sociológica [1985-2004]* (17-44). Barcelona: Fundació CIDOB. 2006.

ANGEL, M. LEAL, G. ARREDONDO, G. P. BIJL, R. LAURITZEN, M. JENNISSSEN, R. HOELGAARD, L. HANSEN, M. SHNEIDER, R. *Immigrant Integration Indicators - Proposal for Contributions to the Formulation of a System of Common Integration Indicators*. In: Wodc. [online]. 2007. [vid. 2016-04-20]. Dostupné z: https://www.wodc.nl/images/1365-fulltext_tcm44-80242.pdf

ANUARIO ESTADÍSTICO DE INMIGRACIÓN. In: *Ministerio de empleo y seguridad social*. [online]. 2007, 2008. [vid. 2016-01-20]. Dostupné z: <http://extranjeros.empleo.gob.es/es/ObservatorioPermanenteInmigracion/Anuarios/>

APARICIO GOMÉZ, R. RUIZ DE HUIDOBRO DE CARLOS, J. M. Report from Spain. In *Modes of Migration, Regulation and Control in Europe*, edited by Jeroen Doornik and Michael Jandl, 147-169. Amsterdam: Amsterdam University Press. 2008.

APPLEYARD, R. T. *Migration and development: A global agenda for the future*. International migration. Quarterly review. 1992.

ARANGO, J. *Becoming a Country of Immigration at the End of the Twentieth Century: the Case of Spain*. In *Eldorado of Fortress? Migration in Southern Europe*, edited by Russell King, Gabriela Lazaridis and Charalambos Tsardanidis, 253-277. Wiltshire: Macmillan Press Ltd. 2000.

ARANGO, J. GONZÁLEZ QUIÑONES, F. *The Impacts of the Current Financial and Economic Crisis on Migration in the Spain-Morocco Corridor*. CARIM Analytic and Synthetic Notes; 2009/39; Series on the Impact of the Economic Crisis on South and East Mediterranean Migration. 2009.

ARANGO, J. *Exceptional in Europe? Spain's experience with immigration and integration*. Washington DC: Migration policy institute. 2013.

- BABICKÁ, K. Úmluva o ochraně práv všech migrujících pracovníků a členů jejich rodin. In: *Migraceonline*. [online]. 2009. [vid. 2016-01-20]. Dostupné z: <http://migraceonline.cz/cz/e-knihovna/umluva-o-ochrane-prav-vsech-migrujicich-pracovniku-a-clenu-jejich-rodin-2>
- BARŠA, P. *Politická teorie multikulturalismu*. 2. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2003. Politologická řada. ISBN 80-7325-020-9.
- BARŠA, P. *Politická teorie multikulturalismu*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1999. Politologická řada. ISBN 80-85959-47-3.
- BARŠA, P. *Soužití Čechů s Romy a teorie integrace*. In: *Politologický časopis*. [online]. 1998. [vid. 2016-01-20]. Dostupné z: <http://www.politologickycasopis.cz/userfiles/file/1998/3/1998-3-5-Bar%C3%81a-Sou%C3%9Fit%C2%B0%20%C2%A8ech%C3%96%20s%20Romy%20a%20teorie%20integrace.pdf>
- BAŠTÝŘ, I. *Sociální důsledky vstupu České republiky do Evropské unie*. 1. vyd. Brno: Masarykova Univerzita v Brně, 2005. ISBN 80 – 210 – 3722 – 9.
- BAUBOCK, R. *The integration of immigrants*. Strasbourg: Council of Europe, CDMG, (94)25E. 1994a.
- BERRY, J. Widdup. *Acculturation and Adaptation in a New Society*. International Migration. Volume 30, 69-85. 1992.
- BIRCH, A. H. *Nationalism and national integration*. London: Unwin Hyman Ltd. 1989. ISBN 978-0043201817.
- BORJAS, G. J. *Economic Theory and International Migration*. International Migration Review. 1989, vol. 23, no. 3, s. 457–485. ISSN 01979183.
- BOVER, O. VELILLA, P. *Migration in Spain: historical background and current trends*. Banco de España - Servicio de Estudios Documento de Trabajo n° 9909. 1999.
- BUSINESS INFO. Maroko. In: *Business info*. [online]. 2016. [vid. 2016-02-20]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/zahranicni-obchod-eu/teritorialni-informace-zeme/maroko.html>

BUSINESS INFO. Španělsko. In: *Business info*. [online]. 2016. [vid. 2016-02-20]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/zahranicni-obchod-eu/teritorialni-informace-zeme/spanelsko.html>

CARRERA, S. *The EU Border Management Strategy: FRONTEX and the Challenges of Irregular Immigration in the Canary Islands*. CEPS Working paper. Brussels: Centre for European Policy Studies. 2007.

CARRINGTON, W. J. DETRAGIACHE, E. VISHWANATH, T. *Migration with endogenous moving costs*. *American Economic Review* 86, 909–930. 1996.

CASTLES, S. *International Migration at the Beginning of the Twenty-First Century: Global Trends and Issues*. *International Social Science Journal* 52 (165), 269-281. 2000

CASTLES, S. MILLER, M. J. *The Age of Migration. International Population Movements in the Modern World*. New York. Guilford Press. 1993.

CIA FACTBOOK. Maroko. In: *CIA Factbook*. [online]. 2016. [vid. 2016-02-20]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/mo.html>

CIA FACTBOOK. Španělsko. In: *CIA Factbook*. [online]. 2016. [vid. 2016-02-20]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/resources/the-world-factbook/geos/sp.html>

COLECTIVO IOÉ. Crisis e Inmigración Marroquí en España 2007-2011. In: *Colectivo Ioé*. [online]. 2012. [vid. 2016-04-20]. Dostupné z: <http://www.colectivoioe.org/uploads/16ed2b9a5f0868dc55be62fa17d667ca48a97980.pdf>

CONCESIONES DE NACIONALIDAD POR RESIDENCIA. In: *Ministerio de empleo y seguridad social*. [online]. 2014. [vid. 2016-04-20]. Dostupné z: <http://extranjeros.empleo.gob.es/es/Estadisticas/operaciones/concesiones/>

DEKLARACE ZA ZARAGOZY. In: *Regleg*. [online]. 2010. [vid. 2016-04-20]. Dostupné z: <http://www.regleg.eu/downloads/summits/ZDEN.pdf>

DEMOGRAFIE. Migrace. In: *Demografie*. [online]. 2004-2014. [vid. 2016-01-20]. Dostupné z: <http://www.demografie.info/>

DRBOHLAV, D. UHEREK, Z. *Reflexe migračních teorií. Geografie*. In: *Sborník České geografické společnosti*. [online]. 2007. [vid. 2016-01-20]. Dostupné z:

<https://web.natur.cuni.cz/ksgrsek/illegal/clanky/Uherek-Teorie.pdf>

EL MUNDO. Salt, más allá de la inmigración. In: *El mundo*. [online]. 2011. [vid. 2016-04-20]. Dostupné z:

<http://www.elmundo.es/elmundo/2011/01/21/barcelona/1295624795.html>

ETZO, I. *International migration: a review of the literature*. MPRA Paper 8783, University Library of Munich, Germany. 2008.

ENTZINGER, H. BIEZEVELD, R. *Benchmarking in Immigrant Integration Rotterdam. European Research Centre on Migration and Ethnic Relations*. In: *European Commission*. [online]. 2003. [vid. 2016-04-20]. Dostupné z:

http://ec.europa.eu/justice_home/funding/2004_2007/doc/study_indicators_integration.pdf

EUROBAROMETR. *Discrimination in the EU in 2012*. In: *European Commission*. [online]. 2012. [vid. 2016-04-20]. Dostupné z:

http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_393_en.pdf

EUROPEAN WORKING CONDITION OBSERVATORY. In: *Eurofound*. [online]. 2007. [vid. 2016-04-20]. Dostupné z:

<http://www.eurofound.europa.eu/observatories/eurwork/comparative-information/national-contributions/spain/employment-and-working-conditions-of-migrant-workers-spain>

EUROSTAT DATABASE. Migrant integration indicators, sex and age of immigrants, unemployment, GDP. [online]. 2016. [vid. 2016-04-20]. Dostupné z:

<http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>

FRANC, A. *Soudobé poznatky a teoretické přístupy k migraci*. In: *Metodický portál RVP*. [online]. 2010. [vid. 2016-01-20]. Dostupné z:

<http://clanky.rvp.cz/clanek/k/g/9445/SOUDOBE-POZNATKY-A-TEORETICKE-PRISTUPY-K-MIGRACI.html/>

FRAUSER, M. Selective Europeanisation: Europe's Impact on Spanish Migration Policy. *The Europeanization of National Immigration Policies: Between Autonomy and the European Union*, edited by Thomas Faist and Andreas Ette, 136-156. London: Palgrave Macmillan. 2007.

GRUBEL, H. G. SCOTT, A. *The International Flow of Human Capital*. American Economic Review 56(1/2), 268-74. 1966.

HOVORKA, R. *Kdo ovlivňuje koho: španělská imigrační a azylová politika po vstupu do EU*. DP, MUNI, Brno. 2013.

HUDDLESTON, T. NIESSEN, J. DAG TJADEN, G. *Using EU indicators*. In: *European Commission*. [online]. 2012. [vid. 2016-04-20]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/e-library/documents/policies/legal-migration/general/docs/final_report_on_using_eu_indicators_of_immigrant_integration_june_2013_en.pdf

INDEX MUNDI. Vývoj míry nezaměstnanosti v Maroku. In: *Index mundi*. [online]. 2016. [vid. 2016-04-20]. Dostupné z: http://www.indexmundi.com/morocco/unemployment_rate.html

INSTITUTO NACIONAL DE ESTADÍSTICA. Estadística de Migraciones 2014. In: *Instituto nacional de estadística*. [online]. 2015. [vid. 2016-04-20]. Dostupné z: <http://www.ine.es/prensa/np917.pdf>

INSTITUTO NACIONAL DE ESTADÍSTICA. Informe Encuesta Nacional de Inmigrantes (ENI-2007). In: *Instituto nacional de estadística*. [online]. 2008. [vid. 2016-04-20]. Dostupné z: http://www.ine.es/daco/daco42/inmigrantes/informe/eni07_informe.pdf

ISLAM HOY. Islam in Spain: 800% population increase in mere 13 years. In: *Muslim statistics*. [online]. 2014. [vid. 2016-04-20]. Dostupné z: <https://muslimstatistics.wordpress.com/2014/04/11/islam-in-spain-800-population-increase-in-mere-13-years/>

ISLAM HOY. Lost mitos de la inmigración. In: *Islam hoy*. [online]. 2014. [vid. 2016-04-20]. Dostupné z: <http://islamhoy.com/actualidad/los-mitos-de-la-inmigracion/>

IZQUIERDO ESCRIBANO, A. *La inmigración en España, 1980-1990*. Madrid: Ministerio de Trabajo y Seguridad Social. 260 p. Recensión en *Estudios Geográficos*, Madrid, LIV, nº 210, enero-marzo 1993, p. 165-167. 1992.

IZQUIERDO ESCRIBANO, A. *Inmigración: mercado de trabajo y protección social en España*. Madrid: Consejo Económico y Social. 2003.

JOURNAL DUNET. Les salaires au Maroc. In: *Journal Dunet*. [online]. 2012. [vid. 2016-04-20]. Dostupné z:

<http://www.journaldunet.com/business/salaire/maroc/pays-mar>

KREIENBRINK, A. Country profile: Spain. In: *Focus migration*. [online]. 2008. [vid. 2016-04-20]. Dostupné z: <http://focus-migration.hwwi.de/Spain-Update-08-200.5420.0.html?&L=1>

LARSEN, C. MATHEJCZYK, W. KIPPER, J. SCHMID, A (Eds.). *Target Group Monitoring in European Regions*. Rainer Hampp Verlag, München, Mering, 2008. ISBN 978-3-86618-269-1.

LEY EXTRANJERIA 4/2000. [online]. 2000. [vid. 2016-04-20]. Dostupné z:

<https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2000-544>

LEY ORGÁNICA 6/1985. [online]. 1985. [vid. 2016-04-20]. Dostupné z:

<http://www.uv.es/ivasp/LOPJ>

MAIZTEQUI-OÑATE, C., SANTIBÁÑEZ-GRUBER, R. Migration and Education: An overview of the Spanish case. In: *Migration Education*. [online]. 2010. [vid. 2016-04-20]. Dostupné z:

<http://www.migrationeducation.org/48.1.html?&rid=163&cHash=9d6f60e57e>

MASSEY, D. S., ARANGO, J, HUGO, G. KOUAOUCI, A. PELLEGRINO, A. TAYLOR, J. E. *Theories of International Migration: A Review and Appraisal*. Population and Development Review. Vol. 19, No. 3, 431-466. 1993.

MINISTERIO DEL INTERIOR. Inmigración Irregular. In: *Gobierno Interior*. [online]. 2014. [vid. 2016-04-20]. Dostupné z:

<http://www.interior.gob.es/documents/10180/3066430/Balance+2014+de+la+lucha+contra+la+inmigraci%C3%B3n+irregular/4a33ce71-3834-44fc-9fbf-7983ace6cec4>

MIPEX. MIPEX pro Španělsko. In: *Mipex*. [online]. 2016. [vid. 2016-04-20]. Dostupné z: <http://www.mipex.eu/spain>

MORENO FUENTES, F. J. *Immigration Policies in Spain: Between External Constraints and Domestic Demand for Unskilled Labor*. Paper presented at the ECPR Joint Sessions of Workshops, Copenhagen, April 14-19, 2000.

MORENO FUENTES, F. J. *The Evolution of Immigration Policies in Spain Between External Constraints and Domestic Demand for Unskilled Labour*. Working paper. 2004.

MUÑIZ MURIEL, C. *Encuadres noticiosos e inmigración: del análisis de los contenidos al estudio de los efectos mediáticos*. PhD Diss., Universidad de Salamanca, 2007.

MU. Charakteristiky migrace. In: *Muni*. [online]. 2004. [vid. 2016-01-21]. Dostupné z: https://is.muni.cz/el/1431/jaro2004/Z0044/29000/Mobilita_3.pdf

NUMBEO. Cost if living in Morocco. In: *Numbeo*. [online]. 2016. [vid. 2016-03-21]. Dostupné z: http://www.numbeo.com/cost-of-living/country_result.jsp?country=Morocco

NUMBEO. Cost of living in Spain. In: *Numbeo*. [online]. 2016. [vid. 2016-03-21]. Dostupné z: http://www.numbeo.com/cost-of-living/country_result.jsp?country=Spain

OBERAXE. Evolución del racismo, la xenofobia y otras formas conexas de intolerancia en España. In: *Ministerio de Empleo y Seguridad Social*. [online]. 2013. [vid. 2016-04-21]. Dostupné z: http://www.accem.es/ficheros/documentos/pdf_noticias/2014_pdf/Igualdad%20y%20No%20Discriminaci%C3%B3n/EVOLUCI%C3%93N%20DEL%20RACISMO.INFORME%202013.pdf

OECD DATABASE. GDP Spain. In: *OECD*. [online]. 2016. [vid. 2016-04-21]. Dostupné z: <https://data.oecd.org/gdp/gross-domestic-product-gdp.htm>

OECD DATABASE. International migration database. In: *OECD*. [online]. 2016. [vid. 2016-04-21]. Dostupné z: <https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=MIG>

ORTEGA PÉREZ, N. *Spain: foreign and immigration policy*. In: *Migration policy institute*. [online]. 2003. [vid. 2016-01-21]. Dostupné z:

<http://www.migrationpolicy.org/article/spain-forging-immigration-policy>

PÉREZ DÍAZ, V. ÁLVAREZ-MIRANDA, B. CHULIÁ, E. *La inmigración musulmana en Europa. Turcos en Alemania, argelinos en Francia y marroquíes en España*. Fundación La Caixa, Barcelona. 2004.

PLAN ESTRATÉGICO DE CIUDADANIA E INTEGRACIÓN 2007-2010. In: Ministerio de Trabajo e Inmigración. [online]. 2007. [vid. 2016-03-21]. Dostupné z:

http://extranjeros.empleo.gob.es/es/Programas_Integracion/Plan_estrategico/pdf/PECID_EF180407.pdf

PLAN ESTRATÉGICO DE CIUDADANIA E INTEGRACIÓN 2011-2014. In: Ministerio de Trabajo e Inmigración. [online]. 2011. [vid. 2016-03-21]. Dostupné z:

http://extranjeros.empleo.gob.es/es/Programas_Integracion/Plan_estrategico2011/pdf/PECI-2011-2014.pdf

PROCHÁZKOVÁ ILINITCHI, C. *Vybrané teorie migrace a jejich význam při vytváření migračních politik*. In: *VŠE*. [online]. 2010. [vid. 2016-01-21]. Dostupné z:

<https://www.vse.cz/polek/download.php?jnl=aop&pdf=319.pdf>

RAVENSTEIN, E. G. *The Laws of Migration*. *Journal of the Royal Statistical Society*. Vol. 52, no. 2. s. 241–305. ISSN 0952-8385. 1889.

PETERSEN, W. *A General Typology of Migration*. *American sociological review* 23, 3, 266-266. 1958

PINYOL, G. *The External Dimension of the European Immigration Policy: A Spanish Perspective*. Paper presented at the Euro-Mediterranean Partnership Meeting, Rethimnon (Crete). 2007.

PINYOL-JIMÉNEZ, G. SÁNCHEZ-MONTIJANO, E. *The naturalisation based on residence process in Spain: Differences that can discriminate?* Documents CIDOB. 2015.

REQUENA, M. REHER, D. S. *Las múltiples caras de la inmigración en España*. Alianza Editorial. 2009. ISBN: 978-84-206-8300-3.

RICHTERMOCO VÁ, T. *Migrace v České Republice, její klady a zápory*. In: *Doc Player*[online]. 2010. [vid. 2016-01-20]. Dostupné z: <http://docplayer.cz/56443-Migrace-v-ceske-republice-jeji-klady-a-zapory.html>

RYSTARD, G. *Immigration history and the future of international migration*. *International migration review*, Winter, 1992.

SJAASTAD, L. A. *The Costs and Returns of Human Migration*. *The Journal of Political Economy*. 1962, vol. 70, no. 5, s. 80–93. ISSN 0022-3808.

SORROZA BLANCO, A. *La conferencia Euroafricana de migración y desarrollo: más allá del 'espíritu de Rabat'*. *Análisis del Real Instituto Elcano*, No. 93. 2006.

STOJAROVÁ, V. *Modely integrace imigrantů a jejich projevy v české politice*. In: *Středoevropské politické studie*. [online]. 2004. [vid. 2016-01-20]. Dostupné z: <http://www.cepsr.com/clanek.php?ID=204>

ŠÍMÍKOVÁ, I., VAŠEČKA I. a kol. *Mechanismy sociálního vyčleňování romských komunit na lokální úrovni a nástroje integrace*. Brno: Barrister & Principal. 2004.

ŠIŠKOVÁ, T. *Menšiny a migranti v České republice*. Praha: Portál, 2001. ISBN: 80-7178-648-9.

TAYLOR, J. E. *Migration*. In Paul Demeny and Geoffrey McNicoll (ed.) *Encyclopedia of Population*. Vol. 2. New York: Macmillan Reference, 640–644. 2003.

TRADING ECONOMICS. *Míra nezaměstnanosti v Maroku*. In: *Trading economics*. [online]. 2016. [vid. 2016-04-20]. Dostupné z: <http://www.tradingeconomics.com/morocco/unemployment-rate>

UNESCO. *International migration and Multicultural policy*. In: *Unesco*. [online]. 2015. [vid. 2016-01-20]. Dostupné z: http://www.unesco.org/most/migration/glossary_migrants.htm

VAVREČKOVÁ, J. BAŠTÝŘ, I. *Metodika sledování a hodnocení integrace cizinců z třetích zemí v České republice*. In: *Docplayer*. [online]. 2010. [vid. 2016-04-20]. Dostupné z: <http://docplayer.cz/7471783-Metodika-sledovani-a-hodnoceni-integrace-cizincu-z-tretich-zemi-v-ceske-republice-jana-vavreckova-ivo-bastyr.html>

VOJTKOVÁ, M. *Teorie mezinárodní migrace*. In: *Socioweb*[online]. 2005. [vid. 2016 01-20]. Dostupné z:

<http://www.socioweb.cz/index.php?disp=temata&shw=253&lst>

WEEKS, J. R. *Population: An introduction to concepts and issues*. Wadsworth, 2005. ISBN: 053462779X, 9780534627799.

WORLD BANK DATABASE. Míra porodnosti ve Španělsku. In: *World bank*. [online]. 2016. [vid. 2016-04-20]. Dostupné z:

<http://data.worldbank.org/indicator/SP.DYN.CBRT.IN>

WORLD BANK DATABASE. HDP v Maroku. In: *World bank*. [online]. 2016. [vid. 2016-04-20]. Dostupné z: <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD>

ZARAUZ, J. *La lucha por la existencia*. Bilbao. Adsis, Gobierno Vasco. In: *Papeles de economía Española*. 2008.

SEZNAM OBRÁZKŮ

- Obr. 1 Vývoj populace ve Španělsku mezi lety 2001-2014, str. 33.
- Obr. 2 Vývoj vnější migrace mezi lety 2010 a 2014, str. 34.
- Obr. 3 Vývoj počtu příchozích imigrantů do Španělska 1998- 2013, str. 35.
- Obr. 4 Zastoupení imigrantů podle země původu a kontinentu 2014, str. 36.
- Obr. 5 Procento zastoupení imigrantů podle země původu ve Španělsku 2008, str. 37.
- Obr. 6 Ilegální přistěhovalectví ve Španělsku 2001-2014, str. 39.
- Obr. 7 Vývoj počtu marockých imigrantů ve Španělsku 1998-2013 v tisících, str. 41.
- Obr. 8 Věková struktura a pohlaví nově příchozích marockých imigrantů 2013, str. 42.
- Obr. 9 Vývoj HDP v tržních cenách ve Španělsku 1996-2015 v milionech Eur, str. 43.
- Obr. 10 Vývoj míry nezaměstnanosti ve Španělsku 1995-2015 v %, str. 43.
- Obr. 11 Vývoj HDP v tržních cenách v Maroku 1990-2014 v milionech USD, str. 44.
- Obr. 12 Vývoj míry nezaměstnanosti v Maroku 2001-2016 v %, str. 45.
- Obr. 13 Vývoj průměrné měsíční hrubé mzdy v Maroku 2004-2012, str. 46.
- Obr. 14 Vývoj skóre Španělska v oblastech integrace podle MIPEX 2007-2014, str. 58.
- Obr. 15 Vývoj míry nezaměstnanosti ve Španělsku 1995-2015 v %, str. 68.
- Obr. 16 Medián čistého ročního výdělku ve Španělsku 2006-2014 v Eur, str. 68.
- Obr. 17 Sektor zaměstnání u imigrantů ve Španělsku podle země původu, 2007, str. 69.
- Obr. 18 Účast na vzdělání imigrantů 2005-2014 ve věkové kategorii 18-64 v %, str. 71.
- Obr. 19 Procento imigrantů, jež nedokončili započatá studia, trénink 2005-2014, str. 72.
- Obr. 20 Míra ohrožení chudobou a sociálním vyloučením osob starších 18 let, str. 73.
- Obr. 21 Vývoj těžké materiální deprivace ve Španělsku 2006-2014, str. 74.
- Obr. 22 Postoje vůči imigrantům ve Španělsku 1993-2012, str. 76.

SEZNAM TABULEK

Tab. 1 Celková imigrace do vybraných evropských zemí v tisících, str. 35.

Tab. 2 Rozdíl v počtu imigrantů podle země původu 2013-2014, str. 38.

Tab. 3 Průměrná roční výplata ve Španělsku 2001-2014 v Eur, str. 46.

Tab. 4 Skóre Španělska v oblastech integrace v roce 2014 podle MIPEX, str. 58.

Tab. 5 Motivy k získání státního občanství ve Španělsku v roce 2014, str. 65.